

КРАГУЈЕВАЧКО ЧИТАЛИШТЕ

ЛИСТ НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ „ВУК КАРАЏИЋ“ У КРАГУЈЕВЦУ
ГОДИНА XXVI * БРОЈ 52 * ДЕЦЕМБАР 2021 * ISSN 2217-2327

01100001 01100111
01100101 01110110
01101011 01101111

01110100 01100001
01110011 01110100

Садржај

Тема броја: Континуирано образовање библиотекара и његов значај данас

Бити бољи библиотекар – *Јелена Јовин* (1)

Знање као лега коцке – *Милица Маџијевић* (5)

Ulaganjem u kontinuirano obrazovanje knjižničara do inovativne knjižnice – *Daniјela Petrić* (8)

Континуирано стручно усавршавање библиотекара кроз примену отворене науке на научноистраживачким институтима – *Милица Нинковић, Кајтарина Меџић, Јелена Павловић* (11)

Хоризонти

Одржана 18. конференција Библиотекарског друштва Србије – *БДС* (15)

Медијска писменост за зрело доба и јавне библиотеке – *Зоран Хамовић* (17)

Библиотека „В. В. Мајаковски”: 150 година традиције и иновација – *Елена Геннадјевна Ахџи* (превод са руског: *Љиљана Башић*) (21)

Промена улоге библиотекара – увођење лидерства у библиотеке – *Кели Бенкс* (избор и превод са енглеског: *Славица Сивановић*) (24)

Зашто библиотеке морају да мењају своје пословање – *Николај Мајларов* (избор и превод са енглеског: *Марија Ракић Шаранац*) (28)

Са прашњавих полица

Дисхармонија бола и страдања – *Милош Милојевић* (31)

Фељтон

Људи који су мењали Србију – *Јован Ђ. Мирковић* – *Гордана Вучковић* (34)

Изложба

Симбиоза сликарства и дизајна – *Горан Тијанић* (40)

Нови наслови

Од првог пописа књига до електронског каталога – *Најнаша Симић* (42)

Поводом 5. броја *Корака дидлиотеке* – *Валерија Стефановић* (44)

Вести

In memoriam Бошко Протић (1960–2021) – *Гордана Вучковић* (47)

Вести – *Виолеџа Јовичинац Петровић* (49)

Дародавци (52)

КРАГУЈЕВАЧКО ЧИТАЛИШТЕ

Библиотечки лист, излази полугодишње

Издавач: Народна библиотека „Вук Караџић”, Крагујевац

За издавача: Мирко Демић

Уреднички колегијум: Марија Ракић Шаранац, Гордана Вучковић

Адреса издавача: Др Зорана Ђинђића 10/3

e-mail редакције: citalistek@gmail.com

Редакција: Бојана Крстић Михајловић, Никола Станковић, Виолета Јовичинац Петровић, Марија Петровић и Ана Антонијевић Николић / Лектура и коректура: Ана Антонијевић Николић / Дизајн корица, слог и прелом: Немања Бркић / Фотографије на стр. 26 и 27: љубазношћу Библиотекарског друштва Србије и аутора Владимира Симића / Штампана: „Графика галеб” ДОО, Ниш

Тираж: 250 примерака

БИТИ БОЉИ БИБЛИОТЕКАР

О едукацији из угла водитеља

На које би све начине библиотекари могли бити бољи у свом раду, а библиотеке пуне задовољних корисника и успешније у свом пословању и услугама које нуде? На ово питање може да одговори анализа области акредитованих програма у оквиру сталног стручног усавршавања у библиотечно-информационој делатности Србије. У понуди су до сада били програми за развој, стицање знања и различитих вештина из три водеће библиотеке у Србији: Народне библиотеке Србије (НБС), Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић” (УБСМ), Библиотеке Матице српске (БМС), као и програми ентузијаста и амбициозних библиотекара из мањих, јавних библиотека. Програми се креирају, а библиотекари их бирају по свом интересовању, а некад због новчаних или временских околности задовољавају се оним које су одабрали послодавци (Матична служба). У овом тексту је разматрана едукација из угла водитеља неколико акредитованих програма за напредовање у каријери из периода 2014–2018.

Сл. 1 Активност радионичарског рада – повезивање и ујознавање дацањем клупка вуне

Едукативне радионице

Дојоада ми се интерактиван рад и синџирано одвијање семинара. Занимљив је и подстииче на оивореност и слушање шућих њоиреда и размиићања.

Анониман коментар учесника из Ујићника за евалуацију!

Као библиотекар и психолог по основном образовању, на иницијативу мр Гордане Ђилас, руководиоца Одељења за чување и коришћење публикација у БМС, као и на основу личне, унутрашње

мотивације², аутор текста је креирао и водио у оквиру програма сталног стручног усавршавања у библиотечно-информационој делатности Србије три различите врсте едукативних радионица за библиотекаре. Реализоване су вештине *асертивної њонашања и ујрављања конфликћима*³, корисним за рад са корисницима и у међуљудским односима у колективу, као и подстицање *унућрашње моћивације за рад*⁴. У периоду 2014–2018. одржано је укупно 76 радионица са преко 1.200 библиотекара у библиотекама широм Србије. На анонимним упитницима је постигнута просечна оцена 4,6 од максималних 5 на Ликертовој скали.

Из угла водитеља, постојао је циљ да учесници кроз теорију, вежбе, личну активност и интеракцију у групи дођу до одређених закључака. Управо та активност и слобода изражавања довеле су до популарности програма. Потребно је споменути да су радионице само отварале понуђене актуелне теме, али су за праву промену понашања ипак потребни детаљнији курсеви и више улагања новца и времена. Додатно, четири радионичарска бода нису била довољна да попуне квоту бодова за усавршавање на годишњем нивоу. Зато би, у идеалној перспективи, било умесно да библиотекари одслушају дуготрајнији и детаљнији програм који покрива различите теме из области организационог функционисања или оне које су неопходне за конкретно стање и проблематику у колективу: тимски рад, емоционална писменост, стрес, процес делегирања посла, радни стилови запослених, лидерство, управљање временом, лични развој у функцији развоја каријере, само су неке. Постоје приватне агенције које се баве креирањем програма кројеним по мери колектива, а које библиотека може ангажовати. Ипак, за сада се такви подухвати реализују само на нивоу појединаца.

Реализација радионица о конфликтима је у току две године заправо постала врло интригантна. Библиотекарима су представљени теоријски модели комуникације, потреба, емоционалне писмености и поштовања себе и других. У пракси су коришћене методе: пројекција, асоцијације, играње улога и дискусија. Запажено је да су помоћу пројективне технике бирања фотографија библиотекари на адекватан начин описивали конфликтне ситуације и тиме стицали увид. Вежбе

комуникације биле су „јачег интензитета” на менталном нивоу, али се *емоционалне реакције* теже и дуготрајније мењају. На пример, у ситуацији са корисником који вам досађује коришћен је „Ја говор” који даје могућност исказивања потреба, објективан је и усмерен на проблем. Говор може да гласи: „Смета ми што седите за мојим столом и причате о личним проблемима. Ваша књига је поручена и ускоро ће стићи у читаоницу, а ја имам других обавеза. Молим Вас за разумевање.” За библиотекарe који имају теже, дуготрајније негативне емоционалне реакције саветује се одлазак код психотерапеута и рад на себи.

Током рада најефикаснијим су се показале мање групе мешовитог типа (до 15 учесника из различитих библиотека), јер су под таквим околностима библиотекарe лакше стицали поверење и били отворенији. Даље, руководиоци се махом нису појављивали, а ако јесу, осетила се *зайвореност* и *неискреност* учесника. Присутствовали су и *немоћивисани* учесници које је било тешко укључити у рад. О неким конфликтима се причало након радионице, уз присуство јаких емоција што показује да су конфликтне ситуације неминовни део рада.

Сл. 2 Пројективна техника са фотоеграфијама

Вештине потребне библиотекарима за напредовање

Поред формалног образовања и познавања рада у онлајн платформи COBISS.SR, информационе писмености, коришћења различитих онлајн апликација (нпр. ZOOM софтвер за видео конференције) или Microsoft програма за прављење презентација (PowerPoint), Excel табела и многих других, библиотекарe би требало да се развијају и као личности⁵, да стичу тзв. *soft skills* – које подразумевају скуп продуктивних особина личности важних за функционисање у друштвеном библиотечком окружењу. То су: комуникација, језичке вештине, емоционална писменост, управљање временом,

тимски рад, особине лидерства и др. Затим, то може бити и знање о писању програма и креирању нових услуга у библиотеци за које су потребни посебни акредитовани програми и одабрани библиотекарe који би научено могли да имплементирају у рад библиотеке. Све то скупа доприноси побољшању квалитета постојећих или нових, савремених услуга библиотека, у крајњем случају и *развоју стируре* како се то истиче у „IFLA водичу за стално стручно усавршавање: принципи и примери добре праксе”, доступном и на српском језику.⁶

Сл. 3 Укљученост учесника у процес решавања задатка

Ка успешнијим програмима

Понуђени програми су различитог квалитета и афинитета, и сматрам да примат имају уско стручни програми из УБСМ, јер се група аутора бави креирањем програма унутар специјализованог Одељења за научне информације и едукацију. Откако је почела акредитација програма, из године у годину им се бележи пораст.⁷ Они су окренути Википедији, ауторским правима, метаподацима итд. Поред тога, НБС предњачи у обуци за COBISS. Споменућемо и детаљну анализу акредитованих програма које је спровела Матична служба НБС анкетањем учесника.⁸

Да би се креирали успешни програми стручног усавршавања, потребно је да се прати стање, анализирају потребе библиотечког система и предлажу теме. Опсежан пример сакупљања и анализирања тема може се пронаћи у анкети колегинице Бегенишић из Матичне службе НБС.⁹ Навешћемо само неке: обука ECDL, рад са корисницима, мотивација запослених, ИТ програми за децу, уједначавање записа, нормативна база, статистика у библиотекама, писање пројеката и др. Такође, теме за будуће радионице је сакупљао и аутор рада у својој анкети. Издвојиле су се потребе за ефикаснијом комуникацијом, рад са децом (ометеном у развоју), рад са „тешким” корисницима и др.

Сакупљањем оваквих статистичких података би требало да се бави одређено тело на вишем нивоу које би пратило решења, трендове, примере добре праксе или деловање у сличним областима, као што је образовни систем и прилагођавало их у области библиотекарства. Даље, потребни су супервизори који би надзирали програме и рад предавача, као и универзални критеријуми за евалуацију програма.¹⁰ Комисија за акредитацију програма није довољна и не бави се таквим активностима.

ИФЛА водич као свеобухватан оквир са актерима који се тичу стручног усавршавања

Да би се стварали примери добре праксе, значајно је да се познаје садржај ИФЛА водича, који указује на то да је у питању јединствен систем обуке у који је укључено више актера и фактора. Прво су ту учесници који би требало да буду мотивисани (без обзира на дужину радног стажа) и који могу да одаберу прави, привлачан програм и тиме развијају личну каријеру. Што се послодавца тиче, они треба да воде ефикасну кадровску политику и издвоје средства и време за организацију висококвалитетних програма обуке. Затим, и Библиотекарско друштво Србије (БДС) би такође требало активно да заговара стручно усавршавање запослених и информише о доступним програмима. Дobar пример и допринос дала је серија трибина по Србији које је водио др Богдан Трифуновић, председник БДС-а, који се такође бавио мотивацијом, док је акредитовани програм „Мотивисани библиотекари покрећу свет” био активан. Даље, наставни кадар би нужно требало да промовише важност сталног усавршавања, да се додатно образује, буде у контакту са струковним телима око потреба, праксе и укључивања стручњака у праксу. И на крају, да би понудили квалитетне програме, организатори обуке треба да прате теорију учења одраслих и дизајнирање наставе.

Шта се дешава у пракси?

Сматрам да у пракси „пролазе” програми који су обавезни и тичу се уско стручне COBISS обуке, затим, програми из УБСМ који се баве информационом писменошћу и другим, стручним темама, а потом и програми који покривају универзалне теме које могу пратити различито позиционирану библиотекари. Споменимо и улогу и особено водитеља које су врло утицајне¹¹. Што се тиче

става за додатном едукацијом предавача, они су усмерени на добру вољу и амбицију, без помоћи послодавца. Последишно, лична добит за њих је могућност да се упознају и остваре сарадњу са многобројним колегама из струке широм Србије. Даље, цена једног програма је ствар договора, јер не постоји утврђен ценовник. Као резултат одржане радионице, учесници добијају бодове које на крају нико не проверава, нити постоје санкције за њихов недовољан број. Додатно, у библиотекама понекад не постоји одговарајући кадар који би могао да примењује научено што због незаинтересованости (старија генерација) или бављења другим пословима, недостатка потребних инструмената итд.

Искуство које се стиче у едукативним радионицама, може се заправо имплементирати у рад и користити библиотекари за привлачење различитих група корисника: промовисање читања, обука за претраживање електронског каталога, упознавање са принципима библиотерапије, сусретање са одређеним књижевним делом, историјском личношћу и др., у сарадњи са предшколским установама, школама, музејима, позориштима итд.¹²

Може се рећи да су библиотекари били пријемчиви за реализацију актуелних програма и спремни на слушање теорије, а интеракција током радионица их је будила и разгаљивала. Неки учесници су, на пример, добили идеју за креирањем новог акредитованог програма. Током дискусије се расправљало о проблемима што је могло да води ка продуктивним решењима или променама.

Пут ка идеалном

Према наведеној анкети из Матичне службе НБС, стиче се утисак да постоји интересовање за програме, али да су ту и препреке финансијске природе, неадекватне организације што библиотека, што самих програма, недовољна обавештеност, као и лични ставови руководилаца или запослених.¹³ Било би добро када би у понуди постојали различито профилисани програми из области „уже струке, ИТ-а, правних прописа, маркетинга, менаџмента, психологије и других граничних области”¹⁴ и да би сваки библиотекар из каталога могао да одабере себи по мери, не само један, него и више програма, уколико је довољно мотивисан и није ограничен од послодавца. До тада треба стрпљиво чекати нове иновативне програме које ће водити добро обучени предавачи, а тада би и библиотекари са задовољством сакупљали бодове. На

тај начин библиотеке би добиле потребан потенцијал и спремност библиотекара за квалитетнији рад, стварање нових идеја и пројеката. Тако би библиотекарски успешно остваривали мисију своје библиотеке и привлачили кориснике.

Јелена Јовин
Библиотека Мајнице српске, Нови Сад

1 Јелена Јовин, „Конфликти у библиотекама из угла водитеља едукативне радионице”, *Годишњак Библиотеке Мајнице српске* (2015 [шт. 2016]): 235, преузето 10. 10. 2021, <http://digital.bms.rs/ebiblioteka/>.

2 Аутор је похађао различите семинаре из области психологије и међуљудских односа под називом „Организациона трансакциона анализа” у оквиру Института психополис. Сечено драгоцено знање је примењено у креирању нових, личних радионица.

3 Јелена Јовин, „Управљање конфликтима у библиотекама – теоријски приступ и примери из праксе”. *Читалишћие: научни часопис за теорију и праксу библиотекарства* Год. XV, бр. 28 (2016): 57-64, преузето 10. 10. 2021, https://citaliste.rs/casopis/br28/jovin_jelena.html.

4 Јелена Јовин, „Унутрашња мотивација за рад библиотекара”, *Читалишћие: научни часопис за теорију и праксу библиотекарства* Год. XVII, бр. 33 (новембар 2018): 44-54. doi: 10.19090/cit.2018.33.44-54.

5 Jana Varlejs, *IFLA Guidelines for Continuing Professional Development: Principles and Best Practices* (Hague: IFLA, 2016), преузето 10. 10. 2021, <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/cpdwl/guidelines/ifla-guidelines-for-continuing-professional-development.pdf>

6 Јана Варлејс и Халам Џилијан, *ИФЛА водич за стално стручно усавршавање: њринцији и њримери добре ѡраксе (ѡосѡер)* (Хаг: ИФЛА, 2019), преузето 10. 10. 2021. https://www.ifla.org/publications/node/11845?og=82&fbclid=IwAR33p1tiT_RMEg1AYjZLcubAMUsPXЕih68StS4SsJT7E6Cta3cTKgAfb0H4.

7 Александра Поповић, Драгана Столић, Дејана Каваја Станишић „Допринос Универзитетске библиотеке 'Светозар Марковић' сталном стручном усавршавању запослених у библиотечко-информационој делатности”, *Читалишћие: научни часопис за теорију и праксу библиотекарства* Год. XVIII, број 34 (2019): 33. doi: 10.19090/cit.2019.34.32-39.

8 Добрила Бегенишић, „Акредитовани програми сталног стручног усавршавања у библиотечко-информационој делатности у Србији (2014-2017)”, *Гласник Народне библиотеке Србије* Год. XVII, бр. 20 (2018): 123-143.

9 Исто, 137.

10 Јелена Јовин, „Креирање и вођење радионице за библиотекар”, *Читалишћие: научни часопис за теорију и праксу библиотекарства* Год. XVIII, бр. 34 (2019): 29, doi: 10.19090/cit.2019.34.22-31.

11 Исто.

12 Исто, 23.

13 Добрила Бегенишић, „Акредитовани програми сталног стручног усавршавања у библиотечко-информационој делатности у Србији (2014-2017)”, *Гласник Народне библиотеке Србије* Год. XVII, бр.20 (2018): 142.

14 Исто, 143.

ЗНАЊЕ ЈЕ КАО ЛЕГО КОЦКЕ

Стално стручно усавршавање библиотекара у Србији

Позив да поделим са читаоцима овог угледног стручног часописа своја искуства у реализацији семинара у оквиру програма сталног стручног усавршавања у библиотечно-информационој делатности је био само наизглед једноставан задатак, а за мене – ноћна мора.

Ова важна тема, континуирано образовање у складу са потребама посла, захтева озбиљно промишљање. Бројна су питања везана за суштину, форму, доступност, употребљивост и брзину застаревања тих знања и вештина. Оно што је сигурно је да нам је континуирано образовање неопходно, било да је оно формално, неформално или информално и да је приступачно и флексибилно образовање императив за будућност.

Не заборавите да су сви дипломирани библиотекари саветници и остали признати стручњаци наше професије некада били библиотекари почетници. Није само ентузијазам то што је њихов рад издвојило као светле примере професије. Највећи ентузијаста међу нама су заправо највећи професионалци који разумеју да је потреба за усавршавањем императив како би се задовољили захтеви професије и друштва коме служимо и које се убрзано мења. То усавршавање мора бити рутина, а не инцидент.

Стално стручно усавршавање јесте одговорност појединца, али да би оно било могуће потребно је да постоје и други предуслови као, на пример, адекватна понуда семинара, конференција, стручних скупова, али и квалитетна и доступна стручна литература и периодика.

У теорији маркетинга имате модел сачме и модел директног маркетинга. Кад размишљам о образовању библиотекара у Србији све више увиђам да је, нажалост, најприсутнији модел сачме. Пуцате широко, па кога погодите. Верујем да већина предавача настоји да се што више приближи моделу директног приступа преноса знања. За тај модел потребно нам је, пре свега, да утврдимо професионални профил библиотекара новог доба. Која су то знања и вештине којима он треба да овлада да би одговорио на свакодневне изазове које рад у савременој библиотеци поставља? Веома је важно наћи равнотежу приликом постављања овог и свих других питања која дефинишу квалитетан план едукације. Потребно је, ни сувише широко, ни сувише уско, дефинисати себе, свакодневне задатке, проблеме на које наилазимо, шта нас инспи-

рише и помаже нам да реализујемо идеје, повратне реакције корисника и могућност сарадње са колегама – јер свако од нас има своју причу и свој персонализован план каријере, колико год да тога нисмо свесни.

Од „Школе Б плус” до вебинара БДС

Пре више од двадесет година, наше колегице Весна Ињац, Гордана Љубановић и директор издавачке куће „Клио” Зоран Хамовић су осмислили и библиотекарима у Србији понудили програм „Школа Б плус”. Зашто помињем ову врсту едукације која већ дуго не постоји? Пре свега, зато што је то дуго година била једна од најквалитетнијих врста стручне едукације за библиотекаре из свих типова библиотека и свих професионалних усмерења, као и за руководиоце библиотека. На сајту можете видети да су дугорочни циљеви „Школе Б плус” били да постане модерна и флексибилна организација која креира и реализује програме континуираног образовања за библиотекаре, са нагласком на практичној применљивости стечених знања и вештина; да иницира увођење нових садржаја, активности и модела понашања и рада у српском библиотекарству; да постане део разноврсне образовне понуде за библиотекаре у региону, у сарадњи и координацији са другим библиотекама и институцијама које су активне у области образовања библиотекара. На том истом сајту можете погледати и понуђене курсеве 2002. и 2003. године који јасно показују колико је труда уложено у осмишљавање садржаја, ангажовање предавача, припрему наставних материјала, као и издавачку продукцију која је пратила „Школу Б плус”. Образовни процес „Школе Б плус” захтевао је од полазника ангажман у више фаза и, осим рада на самом курсу, обично је постојала и нека врста припреме и наставак сарадње са сваким појединачним кандидатом и после реализације курса.

Шта се мени десило у тој школи? Па, ја сам се пријављивала на све могуће семинаре, ишла и кад ме нису звали, упознала одједном велики број колега из целе Србије, прочитала сву доступну литературу... потпуно сам се преформатирала. Увек сам била препуна идеја – сада сам научила како да одаберем добру и да је реализујем. Увек сам желела да сарађујем са колегама из других библиоте-

ка – сада сам dobila mogućnost da ih upoznam i uporedim svoj i njihov rad na realnoj osnovi. I najvažnije – iskustva predavača i kolega koja su razmeњena na tim edukacijama pomogla su mi da стекнем пријатеље међу колегама и да дефинишем себе кроз грешке других. Гледано из ове перспективе „Школа Б плус” имала је огроман значај за моје стручно усавршавање и покретање личних потенцијала. Веома ми је жао што је због серије несрећних случајева престала са радом.

Скоро исто толики значај за професионално усавршавање библиотекарa који раде са децом и младима у Србији имале су радионице које се дуго низ година одржавају у Београду, Загребу и Сарајево у организацији Гете Института Београд, Сарајево, Загреб. Теме су увек пажљиво одабране и веома актуелне. Предавачи су угледни стручњаци из библиотека из Немачке. Гете Институт сноси све трошкове и велико је интересовање међу библиотекарицама у Србији за овом врстом едукације. Једина мана овог програма је што је увек било веома тешко бити на списку позваних за ове радионице. После пар година упорног труда да се нађем на листи успела сам да дуго низ година будем део ове изванредне едукације. То су они сати у којима за кратко време научите немерљиво много и остварите велики број контаката који су нераскидиви. У групама су се углавном налазили изузетно креативни људи из региона и свако од њих је значајан део лего замка наше професије.

Гете Институт је био део мреже културних центара земаља ЕУ који су 2018. године у сарадњи са НБС, УБ „Светозар Марковић”, БГБ и Катедром за библиотекарство и информатику Филолошког факултета УБ, у партнерству са Делегацијом ЕУ у Србији организовали конференцију „Каква нам библиотека треба?”. Конференција је организована у два панела. Тема првог је била *Савремена библиотека: корисници у фокусу*, а другог *Савремена библиотека: библиотечке услуге у фокусу*. Помињем ову конференцију, пре свега, зато што су конференције, посебно оне добре, значајан

облик стручног усавршавања. Повремено треба поменути нека заслужна имена, а овде је прави моменат да поменем Ивану Јовановић Арсић и њен ангажман на изучавању јавних библиотека и њиховом неговању односа са корисницима и локалном заједницом. Она је била идејни творац ове конференције на чему сам јој неизмерно захвална.

Бити присутан на важним професионалним догађајима, учествовати у организацији, презентовати свој рад..., све је то корак напред за сваког од нас. У последњих двадесет година све је више конференција у Србији и региону. Пандемија Ковида-19 је мало пореметила редослед догађања, али скоро да су се усталили термини свих конференција. Организују их домаћа али и међународна струковна удружења уз подршку библиотека, али и библиотеке самостално. Литература која прати ове догађаје може бити значајан извор за стручно усавршавање. Пандемија Ковида-19 је донела све већи број онлајн конференција и тиме олакшала mogućност приступа и учешћа на домаћим и међународним скуповима. У априлу ове године у организацији Секције за дигиталну трансформацију библиотека БДС одржана је Прва међународна онлајн конференција о дигиталној трансформацији у култури и образовању. Широки спектар понуђених решења у оквиру теме, број пријављених учесника, излагача и прегледа на јутјуб каналу указује нам да би ова врста конференција могла да буде значајан облик сарадње и размене искустава у будућности.

Наше струковно удружење Библиотекарско друштво Србије понудило је, у оквиру програма „Библиотеке после 2020”, стручној јавности вебинаре путем Зум платформе. До сада је организовано пет вебинара. Први вебинар одржан у марту је био *Обрада скениране грађе у програму ScanTailor* (Милан Јовановић, НБ Пирот). Тема у јуну била је *Креирање и редакција нормативних датотека у COBISS.SR* (Небојша Ковачевић и Драгиња Витковић, НБС). *Страјешки менаџмент у јавним библиотекама* је одржан у септембру (Бојана Грујић,

Градска библиотека Нови Сад), а већ у октобру нам је Милица Кирћански (Градска библиотека Нови Сад) говорила о *Усклађивању организације и систематизације рада у јавним библиотекама. Вебинар о е-књигама и електронској позајмици* почетком новембра одржао је Богдан Трифуновић, председник БДС и директор Градске библиотеке Чачак. Сви вебинари били су стримовани преко Фејсбук странице БДС и Јутјуб канала Секције за дигиталну трансформацију библиотека БДС. Немам податке о броју полазника и броју прегледа, мада би можда било интересантно знати колико смо заиста заинтересовани за понуђене облике стручног усавршавања. И можда би наша заинтересованост расла са сазнањем да неки од ових вебинара нуде и сертификате о похађању.

Овладавање компетенцијама и вештинама неопходним за рад у библиотеци у времену које доноси све брже и све веће промене у свакодневном пословању заиста тражи од нас да се стручно усавршавамо кроз све понуђене могућности. Велики број нас то и чини – користи понуђене могућности.

Једна од тих могућности су и акредитовани програми сталног стручног усавршавања. Године 2013. министар културе и информисања донео је Правилник о сталном стручном усавршавању у библиотечко-информационој делатности којим је усавршавање обавезно. Комисија за акредитацију састављена од представника НБС, УБ и великих јавних библиотека од 2014. године доноси одлуке о акредитованим програмима сталног стручног усавршавања. Приметно је како се ситуација из године у годину мења. Теме су, мање-више сличне, али је број понуђених курсева веома опао, а тиме и могућност избора (2015. је било 26, 2016 – 16, 2017 – 17, 2018 – 14, као и 2019. а 2020. само десет којима је продужена акредитација због Пандемије Ковида-19 и на 2021. и придружено још 3 семинара).

Са Елизабетом Георгиев сам 2019. године поднела захтев за акредитацију семинара „Селфи из библиотеке: рад са децом и младима на промоцији читања”. Жеља нам је била да наше искуство поделимо са колегама и да и саме научимо нешто ново у сусретима са људима из наше струке. Феномен селфија који је антипод свега за шта се залажемо у раду са децом био нам је основни мото да преиспитамо могућност новог приступа нашим најмлађим корисницима. У току 2020. године имале смо велики број сусрета са колегама из Србије и региона. Почеле смо у Пироту пре Пандемије Ковида-19 и током године одржале семинаре од севера до крајњег југа, на Косову и у Републици Српској. Имале смо и изузетно велике групе, али и мале групе. Биле смо у великим библиотекама, али и у оним баш, баш малим. Размењивале смо

искуства са веома искусним колегама, али и са мотивисаним почетницима. За мене је увек најважнији отворен приступ. Промене су нормалне, едукација нам помаже да их лакше савладамо. Наш семинар био је организован више као радионица, мање као предавање. Захтевао је активног, креативног полазника, а већина библиотекара који раде са децом и младима то и јесу. Семинар је претрпео знатне измене од Пирота до Чачка, јер смо се и ми мењале и убрзано училе скупа са колегама. И сад опет о оној сачми са почетка. Показало се да су најуспешнији семинари били у библиотекама које организују едукацију за колеге из више библиотека са подручја матичности. Углавном су се пријављивали они које ова тема заиста интересује и резултати су били изванредни. Мени лично најтеже је било у једној малој библиотеци у којој нас је колегиница из Дечјег одељења доживела као директну опасност за њен статус и отворено је минирала било коју могућност сарадње. Али, и то је нормално и није усамљен случај. Едукација захтева промену рутине, излазак из зоне сигурног. Требало би да буде и путоказ који нам помаже да се што боље снађемо у новим ситуацијама. Јер коначног одговора нема, или му је рок трајања све краћи.

Још нека питања и још неки одговори

Како да убедим ове људе да је то нешто корисно за њих? Шта да радим када ништа што покушавам да им пренесем нема значаја за њихову праксу? Како да их „пробудим” и подсетим какви су били и какви могу бити?

Ова су само нека од питања које сам постављала себи током тих семинара. У једном моменту знање које акумулирате током година рада и едукације само себе доведе у питање. Некада су промене, пре свега у области ИТ, биле спорије. Било је лакше дефинисати улогу јавних библиотека. Наши корисници су били много хомогенија група. Комуникација је била једноставнија. Канали комуникације су били директнији.

Данас је овако. Промене су толико брзе да знања и вештине акумулиране у једном радном веку, био он једногодишњи или вишедеценијски, нису довољне. Ако се не крећемо, оне су терет који нас држи у месту. Али све док се крећемо, постоји могућност да се сложимо као они мали делови лево коцкица у игри која траје.

Милица Мајијевић
Библиотека „Димитрије Туцовић”, Лазаревац

ULAGANJEM U KONTINUIRANO OBRAZOVANJE KNJIŽNIČARA DO INOVATIVNE KNJIŽNICE

Novi Pravilnik o uvjetima i načinu stjecanja stručnih znanja u knjižničarskoj struci motivirajući za knjižničare u Hrvatskoj

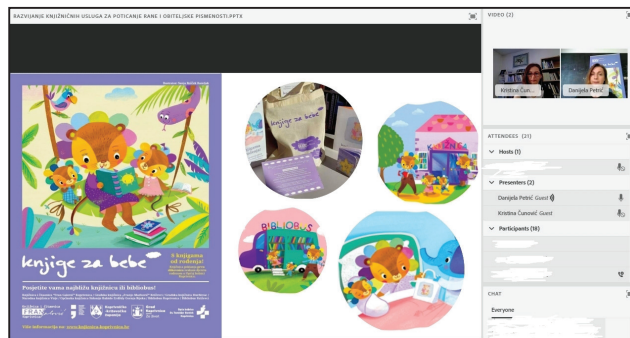
1. Uvod

U današnje informacijsko doba, u vrijeme velikog tehnološkog napretka i brzih promjena informacijski stručnjaci nalaze se u situaciji kada su pred njih stavljeni sve veći zahtjevi i izazovi te je najčešće njihovo formalno obrazovanje nedostavno. Kako bi pružili korisnicima što kvalitetnije usluge, neophodno je da knjižnice ulažu u kontinuirano educiranje stručnog osoblja. Upravo IFLA-ine Smjernice za cjeloživotno učenje imaju za cilj upozoriti na važnost ulaganja u razvoj i održavanje stručnosti osoblja koje će biti „dobro kvalificirano za pružanje izvrsne usluge”.¹ Kontinuirano obrazovanje knjižničara u današnje vrijeme je imperativ. I sam etički kodeks obvezuje djelatnike u knjižničarskoj struci na stalno stručno usavršavanje i cjeloživotno učenje.² U knjižnicama se pojavljuju nove korisničke kategorije, nove usluge pod utjecajem informacijsko-komunikacijske tehnologije, neprestane promjene. Strateškim planiranjem, analizama, pronalaženjem rješenja za probleme u suvremenom društvu knjižničari moraju posjedovati znanja i iz tržišnog sektora.³ U ovom članku potaknut će se pitanje ima li osoblje koje radi u knjižnicama potrebna znanja i vještine neophodne u suvremenom društvu, koliko je važna kontinuirana edukacija knjižničara u narodnim knjižnicama, kako knjižnica kao ustanova može svojim djelatnicima pružiti potrebnu potporu te koje su mogućnosti i metode za profesionalni rast i razvoj knjižničarima zaposlenima u narodnim knjižnicama na raspolaganju u Republici Hrvatskoj te kakvu im potporu u tom području pružaju knjižničarska udruženja.

2. Mogućnosti kontinuiranog obrazovanja knjižničara u Republici Hrvatskoj s posebnim naglaskom na Centar za stalno stručno usavršavanje knjižničara

U Republici Hrvatskoj 2002. godine Nacionalna i sveučilišna knjižnica je u suradnji s Hrvatskim knjižničarskim društvom, Odsjekom za informacijske znanosti Filozofskog Fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Hrvatskog knjižničarskog društva pokrenula Centar za stalno stručno usavršavanje knjižničara s ciljem da se svim stručnim djelatnicima iz svih vrsta knjižnice ponude tečajevi, praktična i stručna znanja i vještine potrebne za rad.⁴ Jedan od ciljeva Centra je i stalno

praćenje potreba za stručnim usavršavanjem⁵ i iz godine u godinu se mijenja, prilagođava novim potrebama, poziva stručnjake, ali i praktičare da predlažu nove tečajeve na kojima mogu prenijeti svoja znanja i vještine zainteresiranima. Centar se sastoji od deset osnovnih modula kojima se pokriva cjelokupni rad u knjižnicama – od intelektualne slobode, pravnih i etičkih pitanja knjižničarske profesije do knjižničnih službi i usluga, zbirke, nakladništva, digitalizacije građe. Nudi i modul za izobrazbu predavača te tečajeve Sveučilišnog računskog centra.⁶ Pored tečajeva Centar od 2018. nudi i webinare kako bi osigurao veću dostupnost polaznicima. Broj webinarova osobito se povećao u 2020. godini kada se tečajevi zbog pandemije uzrokovane koronavirusom nisu mogli održavati u fizičkom obliku. Tako je primjerice u 2020. godini na webinarima Centra aktivno sudjelovalo 1.380 knjižničara za razliku od 2019. kada je bilo 303 polaznika webinarova i 1.229 polaznika tečajeva Centra. Broj polaznika webinarova 2020. povećao se za četiri puta u odnosu na 2019. godinu. Usporedimo li ukupan broj polaznika klasičnih tečajeva i webinarova, možemo zaključiti da je u 2020. godini za svega 95 polaznika manje u odnosu na 2019. godinu, godinu prije pandemije⁷ i da se Centar s većom ponudom webinarova uspješno prilagodio novonastaloj situaciji. Nakon odslušanog tečaja ili webinarova svaki polaznik prima potvrdu koji Centar izdaje prema CEU (Continuing Education Unit) sustavu bodovanja prema kojem 1 bod označava 10 sati izobrazbe.⁸ Prema tome tečaj koji traje 2 sata nosi vrijednost 0,2 CEU-a dok svaki tečaj donosi i ishode učenja, odnosno detaljno opisuje kompetencije koje će polaznik steći nakon aktivnog sudjelovanja na tečaju ili webinaru. Na temelju ishoda strukturirane su i kompetencijske matrice koje jasno opisuju koja znanja se očekuju od polaznika nakon odslušane radionice.⁹

Podršku u kontinuiranom obrazovanju knjižničara pruža i krovna strukovna udruga Hrvatsko knjižničarsko društvo, komisije ovog društva, te regionalna društva knjižničara putem seminara, stručnih skupova, savjetovanja. Primjerice, da bi pružilo stručnu podršku svojim članovima, Regionalno Društvo knjižničara Bilogore, Podravine i Kalničkog prigorja, pokrenulo je 2019. godine stručni skup za neformalno obrazovanje knjižničara pod nazivom „Bibliokon”. Organizatori prate trendove u knjižničarstvu i ostalim srodnim područjima s ciljem okupljanja knjižničara i razmjene znanja i iskustava uz pokroviteljstvo Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske.¹⁰

3. Praksa Knjižnice i čitaonice „Fran Galović” Koprivnica

Knjižničari zaposleni u Knjižnici i čitaonici „Fran Galović” Koprivnica svjesni su potrebe za neformalnom i informalnom edukacijom. Upravo je koncept ove knjižnice „učeca organizacija” kako bi se lakše prilagodila promjenama u suvremenom društvu i stvorila nove inovativne programe i usluge.¹¹ Pod neformalnom edukacijom podrazumijevamo „oblike obrazovanja koji se provode izvan školskog sustava, organizirane aktivnosti učenja na temelju kojih se stječu vještine s ciljem unapređenja znanja i kompetencija” dok se pod informalnom edukacijom smatra samoobrazovanje, „učenje na poslu, učenje iz svakodnevnih aktivnosti”, iskustveno učenje.¹² Knjižnica polazi od stvarnih potreba i problema koje uočava u okruženju i na temelju toga planski pristupa edukaciji osoblja. Najčešći oblici neformalnog obrazovanja knjižničara koji rade u ovoj ustanovi su seminari, konferencije, tečajevi koje provodi Centar za stalno stručno usavršavanje knjižničara te programi mobilnosti putem Erasmus+.¹³ Pri tome se poštuju osobni afiniteti i područje rada svakog knjižničara.¹⁴ Ustanova brine o diseminaciji novostečenog znanja i iskustava te se na stručnim sastancima redovito prezentira

naučeno dok se materijali poput prezentacija, programskih knjižica dijele putem internog repozitorija. Evaluacija obuhvaća i povratne informacije osoblja koje je pohađalo određene oblike edukacije te kako stečena znanja mogu konkretno primijeniti u praksi. Ovakva kontinuirana edukacija rezultirala je mnogim inovativnim programima po kojima je ova knjižnica poznata u zemlji, ali i inozemstvu te je za to osvojila i brojne nagrade.¹⁵

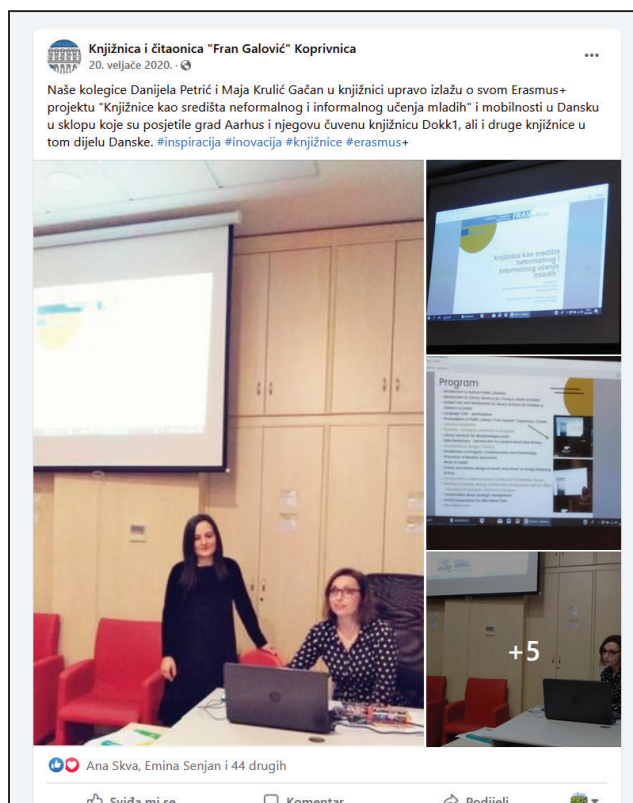
3. 1. Zaposlenici Knjižnice i čitaonice „Fran Galović” Koprivnica u ulozi predavača Centra za stalno stručno usavršavanje knjižničara

Zaposlenici također dijele svoja znanja i praksu Knjižnice držanjem tečajeva i webinaru u Centru za stalno stručno usavršavanje knjižničara i organiziranjem konferencija i okruglih stolova. Trenutno je šest stručnih djelatnika na popisu predavača ovog centra u kojem prenose teoretska znanja i prezentiraju praksu svoje ustanove. Autorica ovog članka s kolegicom Kristinom Čunović iz karlovačke knjižnice u Centru za stalno stručno usavršavanje knjižničara drže tečaj „Uvođenje i razvijanje usluga za bebe, djecu rane dobi i njihove roditelje u narodnim knjižnicama”, a za vrijeme pandemije održavale su webinar „Razvijanje knjižničnih usluga za poticanje rane i obiteljske pismenosti” za knjižničare iz sedam županija. Sudjelovalo je sveukupno 189 knjižničara iz školskih i narodnih knjižnica koji su dobili uvid u rijetka istraživanja o tome što i koliko hrvatske knjižnice čine za obitelji s djecom rane dobi te koliko se u Republici Hrvatskoj čita djeci rane dobi. Sudionici su dobili teorijski pristup problemu: smjernice za bebe i malu djecu, knjižnično osoblje, prostor, knjižničnu građu. U praktičnom djelu predstavljeni su primjeri dobre prakse u Hrvatskoj s naglaskom na programe Knjižnice i čitaonice „Fran Galović” Koprivnica. U evaluaciji polaznici su ocijenili webinar vrlo korisnim i motivirajućim te bi više od 99,2% njih preporučilo webinar svojim kolegama.

3. 2. Edukacije u okviru Erasmus+ programa

Osoblje Knjižnice i čitaonice „Fran Galović” Koprivnica educira se i putem Erasmus+ programa u europskim zemljama koje ga primjenjuju u obliku programa *job shadowing*. Ovaj program zasniva se na projektnom pristupu, partnerskom odnosu između organizacije koja aplicira projekt i organizacije koja je domaćin. Na temelju iskustava organizacije definiraju se ciljevi i planiraju aktivnosti te očekivani rezultati i evaluacija te diseminacija rezultata. Takav način edukacije na jasan i transparentan način omogućuje vred-

novanje stečenih kompetencija putem Europass CV-a i Youthpass certifikata.

4. Priznavanje stručnih kompetencija

Svi ovi neformalni načini edukacije knjižničara omogućuju knjižničarima i napredovanje u struci te priznavanje stručnih kvalifikacija. Ono što do sad nije bilo moguće je napredovanje u struci ostalih stručnih zvanja osim visoke stručne spreme što je bilo jednim djelom nemotivirajuće za djelatnike srednje i više stručne spreme. Naravno da je kontinuirana stručna edukacija nužna za sve stručno osoblje knjižnice. Novi *Pravilnik o uvjetima i načinu stjecanja stručnih znanja u knjižničarskoj struci*¹⁶, koji je na snazi od listopada 2021, omogućuje stjecanje viših znanja i knjižničarima sa završenim srednjim četverogodišnjim obrazovanjem i položenim stručnim ispitom kao i onima sa završenim preddiplomskim sveučilišnim studijem iz polja informacijskih i komunikacijskih znanosti i položenim stručnim ispitom. *Pravilnikom* se uređuju temeljna stručna zvanja u knjižničarskoj struci, viša stručna zvanja, stručni ispiti i priznavanje inozemnih stručnih kvalifikacija. Na kraju *Pravilnika* nalazi se „Mjerilo za vrednovanje doprinosa za napredovanje u knjižničarskoj struci”. Prema ovom mjerilu boduje se kako praktičan tako i stručan rad, a pod doprinosom u struci podrazumijeva se rad na projektima i programima, cjeloživotno obrazovanje i učenje, objavljivanje stručnih i znanstvenih radova te doprinos unapređivanju stručne i znanstvene komunikacije, rad u knjiž-

ničarskim udrugama i stručnim tijelima, priznanja i nagrade.¹⁷ Mogućnost napredovanja u struci definirana novim *Pravilnikom* bit će svakako motivirajuća za sve stručne djelatnike knjižnice da se kontinuirano educiraju. Primjerice za odslušani tečaj, webinar odnosno radionicu u Centru za stalno stručno usavršavanje, polaznik stječe 10 bodova za prema *Mjerilu za vrednovanje doprinosa u knjižničarskoj struci*.¹⁸ Time će se još više doprinijeti razvoju knjižničarstva u Hrvatskoj.

5. Zaključak

Da bi kontinuirano obrazovanje knjižničara bilo što uspješnije potreban je motivirajući menadžment organizacije, okolina koja potiče učenje i neformalno obrazovanje, koje pruža podršku te međusobnu razmjenu znanja i iskustva. Stručno i kompetentno osoblje preduvjet je uspješne i inovativne knjižnice koja će zadržati postojeće korisnike i privući nove.

Danijela Petrić
Knjižnica i čitaonica „Fran Galović”, Koprivnica

1 IFLA. 2016. *IFLA Guidelines for Continuing Professional Development: Principles and Best Practices (Second edition)*. IFLA. [Citirano: 2021-11-08]. Str.6. Dostupno na: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/cpdwl/guidelines/ifla-guidelines-for-continuing-professional-development.pdf>

2 Hrvatsko knjižničarsko društvo. Etički kodeks knjižničara. [Citirano: 2021-11-8]. Dostupno na: https://www.hkdrustvo.hr/hr/eticki_kodeks/

3 Zagorka Majstorović, Veronika Čelić-Tica i Jelica Leščić, „Strategijski plan razvoja knjižnica: s posebnim osvrtom na zadaće Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu”, U *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 56, br. 1-2 (2013): 35-70, [Citirano: 2021-11-8], dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/115095>

4 Dijana Machala, „Stalno stručno usavršavanje knjižničara u Hrvatskoj: prigodom desete obljetnice osnutka Centra za stalno stručno usavršavanje knjižničara u RH”, *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* God 56, br. 1/2 (2013): 13–33, [Citirano: 2021-11-8], dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/115091>.

5 Centar za stalno stručno usavršavanje knjižničara. „O centru”, [Citirano: 2021-11-8], dostupno na: <http://cssu.nsk.hr/o-centru/>.

6 Centar za stalno stručno usavršavanje knjižničara, „Tečajevi”, [Citirano: 2021-11-8], dostupno na: <http://cssu.nsk.hr/tecajevi/>.

7 Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, „Centar za stalno stručno usavršavanje knjižničara u Republici Hrvatskoj: izvješće 1. siječnja – 31. prosinca”. str. 3, [Citirano:

2021-11-8], dostupno na: <http://cssu.nsk.hr/wp-content/uploads/2021/01/Izvjesece-za-MK-2020..pdf>.

8 Isto, str. 9

9 Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu: Centar za stalno stručno usavršavanje knjižničara, „Program 2019”, Zagreb, 2015, [Citirano: 2021-11-10], dostupno na: <http://cssu.nsk.hr/wp-content/uploads/2019/04/CSSU-program-2019.pdf>.

10 Silvija Perić, „Bibliokon”, *Svezak: časopis Društva knjižničara Bilogore, Podravine i Kalničkog prigorja 2020*, br. 22: 87, [Citirano: 2021-11-10], dostupno na: <https://library.foi.hr/dbook/cas.php?B=1&item=S02110&godina=2020&broj=00022&page=87>.

11 Dijana Sabolović-Krajina, „Inovativnost u knjižnicama – primjer prakse Knjižnice i čitaonice „Fran Galović” Koprivnica”, U *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 58, br. 1-2 (2015): 305-319, [Citirano: 2021-11-8], dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/143640>.

12 Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, „Cjeloživotno učenje: pojmovnik”, [Citirano: 2021-11-10], dostupno na: <http://www.cjelozivotno-ucenje.hr/pojmovnik/>.

13 Više o projektu Knjižnice i čitaonice „Fran Galović” Ko-

privnica u okviru programa Erasmus + i njegovim rezultatima može se pronaći u članku: Petrić, Danijela, „Modeli i mogućnosti stalnog stručnog usavršavanja knjižničara za djecu i mlade te njihov utjecaj na praksu.”, *Čitalište: naučni časopis za teoriju i praksu bibliotekara* God, 20, br. 36 (2020): 37-43, dostupno na: <https://citaliste.ff.uns.ac.rs/index.php/cit/article/view/113>.

14 U 2019. godini 14 stručnih djelatnika knjižnice provelo je 688 sati na organiziranim oblicima stručnog usavršavanja te su održali ukupno 19 izlaganja na stručnim edukacijama u zemlji i inozemstvu, objavili 3 recenzirana stručna članka. Više u: Isto

15 Knjižnica i čitaonica „Fran Galović” Koprivnica, „Nagrade i priznanja Knjižnici”, [Citirano: 2021-11-10], dostupno na: <https://www.knjiznica-koprivnica.hr/o-nama/tko-smo/nagrade-i-priznanja/>.

16 Pravilnik o uvjetima i načinu stjecanja stručnih zvanja u knjižničarskoj struci, Narodne novine: službeni list Republike Hrvatske 107/2021, [Citirano: 2021-11-10], dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_10_107_1886.html.

17 Isto.

18 Isto.

КОНТИНУИРАНО СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ БИБЛИОТЕКАРА КРОЗ ПРИМЕНУ ОТВОРЕНЕ НАУКЕ НА НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКИМ ИНСТИТУТИМА

Секција библиотекарских и књижевних радних јединица Србије

Сваки библиотекар би требало да прати нове технологије и трендове. Вештине библиотекарских радних јединица морају да буду савремене, употребљиве и корисне за стварне потребе у библиотекама. Од библиотекарских радних јединица се очекује да има унутрашњу мотивацију и амбиције да напредује. Могућности за стручно усавршавање данас су знатно веће него некада. Стечене вештине требало би стално неговати и употпунити их са неким новим јер су задаци библиотекарских радних јединица постали још бројнији и разноврснији. Библиотекар треба да буде спреман да одговори на све изазове у свом радном окружењу, као и да успешно искористи нове шансе и могућности, али и да, уз коришћење не само професионалних знања и компетенција већ и служећи се креативношћу и иновативношћу, активно планира и успешно изводи приоритете.

Формални и неформални оквири за стално стручно усавршавање

Иако стално усавршавање у великој мери зависи од појединца и његових личних амбиција, неопходна је институционална подршка, која се остварује кроз осавремењивање формалног образовања и подршку институција у којима су библиотекарски запослени.

Формално образовање библиотекарских радних јединица је релативно касно [1], имајући у виду да библиотеке постоје још од старина. Да би уопште било могуће квалитетно образовање библиотекарских радних јединица, неопходна је координација у раду свих учесника који се баве образовањем – од факултета и библиотека, до удружења и организација које се баве континуираним стручним усавршавањем. Универзитетско образовање потребно је употпу-

нити сталним ангажовањем на радионицама, вебинарима, курсевима, конференцијама...

Континуирано образовање подразумева такозвано целоживотно учење, едукацију која се све више проширује и подразумева процес сталне надоградње и повећања основног „језгра” знања стеченог у формалном образовном систему са циљем да се усаврше постојеће способности и стекну нова знања и квалификације [2]. Савремене потребе корисника у времену перманентних промена намећу увођење нових услуга у библиотеке, истовремено доприносећи повећаној потреби за сталним усавршавањем библиотекара, који овладавањем новим вештинама и компетенцијама доприносе не само личном професионалном развоју, корисницима и матичној институцији у којој раде, већ дају свој допринос и на плану осавремењивања и унапређивања библиотечно-информационе делатности у целини.

Значај сталног стручног усавршавања у научним библиотекама

У данашње време убрзаног развоја информационо-комуникационих технологија и измењеног информационог окружења, библиотеке научно-истраживачких института и установа, као и њихов стручни кадар добијају активнију, значајнију и комплекснију улогу, због чега се њихове компетенције, задаци и дужности редефинишу и усложњавају [3]. Са друге стране, традиционалне форме формалног образовања библиотекара не обезбеђују вештине неопходне да се носе са новим задацима, па стога треба развити одговарајуће начине ефикасног и одговорног укључивања библиотекара у новонастало окружење, нужно је подизање стандарда рада и одржавање компетенција на највишем могућем нивоу.

Библиотекари и књижничари у научноистраживачким институтима, где често представљају и јединог запосленог у библиотеци [4], морају познавати, организовати и изводити самостално све врсте послова, што значи да морају поседовати сложена стручна знања. То значи да морају непрекидно да се стручно усавршавају на више различитих планова како би што квалитетније обављали свој посао.

Удруживање и умрежавање библиотекара у циљу међусобне размене информација и знања представљају један од видова добре праксе међусобне сарадње. Секција библиотекара и књижничара Заједнице института Србије је основана са циљем да омогући такву сарадњу.

Секција је основана 2012. године као струковно удружење у оквиру Заједнице института Србије. Циљеви Секције су да:

- доприноси унапређивању научноистраживачког рада у Србији,
- унапређује библиотечно-информациону делатност у Србији,
- ради на умрежавању институтских и сродних библиотека у циљу ефикасније и интензивније размене информација, усвајања заједничких стандарда, успешније организације рада и решавања заједничких проблема.

Секција организује сарадњу између чланица Секције и међусобну помоћ, семинаре и предавања са циљем сталног стручног усавршавања својих чланова, али и истраживача и подстиче и пружа помоћ у формирању и одржавању научних библиотека.

Чланови Секције су библиотекари и књижничари запослени у институтима који су чланови Заједнице института Србије, без обзира на величину библиотеке. У рад Секције могу се укључити, као придружени чланови, и библиотекари и књижничари запослени у научним и истраживачко-развојним институтима који нису чланови Заједнице [5].

Секција већ годинама уназад планира и организује стручне програме за едукацију и стручно усавршавање библиотекара, као и њихових корисника, односно истраживача [6], што обезбеђује плодно тле за развој постојећих и стицање нових компетенција, знања и вештина потребних за рад. Велика је одговорност Секције у пружању могућности члановима да се континуирано стручно усавршавају и стичу нова знања. Циљ јесте размена и допуњавање знања неопходних библиотекарима како би могли да ревностно, ефективно и са лакоћом обављају посао.

Отворена наука као изазов и подстицај

У јулу 2018. године Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије донело је стратешки документ намењен свим учесницима у научноистраживачкој делатности – Платформу за отворену науку.¹ У оквиру овог документа Министарство је истакло обавезу да све публикације које су резултат јавно финансираних истраживања имају отворен приступ, првенствено у одговарајућим националним, тематским или институционалним репозиторијумима.

Академске библиотеке и библиотеке научно-истраживачких института и установа, као и њихов

стручни кадар у развијеном свету представљају кључне институције које у процесу отворене науке доприносе промени научне парадигме и самом преласку на отворени приступ [7,8].

С Платформом за отворену науку, ступила је на сцену и релативно нова улога библиотекар као администратора институционалних репозиторијума, што подразумева широк спектар активности које су првенствено усмерене на подршку истраживачима приликом депоновања научних публикација у институционални репозиторијум, што даље подразумева: организовање обука за кориснике, контролу унетих метаподатака, повезивање дигиталних објеката са спољашњим изворима, старање о поштовању ауторских права и услова лиценци, и на крају, проверу усклађености са техничким стандардима и смерницама за развој репозиторијума [9–11].

Иако формално образовање библиотекара несумњиво даје добру основу за рад, ипак се са добијањем новог задужења администрирања институционалних репозиторијума појавила потреба за усвајањем специфичних знања и вештина које не припадају скупу традиционалних компетенција. Од незанемарљиве помоћи библиотекарама и истраживачима је и сегмент Едукација на веб страници Заједнице где се могу наћи актуелне корисне информације и кратки информативни текстови опремљени линковима ка презентацијама које су израдиле колеге библиотекар попут: *Ауторска права и политике самоархивирања: Шта смете да дејонујете у репозиторијум?*², *Управљање истраживачким подацима*³, *Трошкови објављивања у отвореном приступу*⁴, као и други садржаји који могу помоћи проширивању постојећег корпуса знања.

Библиотекар научноистраживачких института корисницима пружају помоћ приликом тражења садржаја и информација у дигиталном окружењу, организују обуке за коришћење библиографских алата тзв. цитатних менаџера, пружају помоћ у спровођењу политике отвореног приступа, врше дисеминацију резултата научног рада коришћењем различитих канала, а нарочито дигиталних репозиторијума, пружају информације у вези са ауторским правима [12].

Проширивање платформе за сарадњу

Развој институционалних репозиторијума и напори да се подржи прихватање принципа отворене науке у Србији били су повод за успостављање чвршће сарадње између чланова Сек-

ције и библиотекара запослених на факултетима. Увидевши потребу како истраживача, тако и библиотекара за разјашњавањем недоумица које су се јавиле у вези са различитим темама у овој области, посебно у сегменту управљања истраживачким подацима [13,14], ови библиотекар су почели да спроводе неформалну едукацију у овој области током 2019. године. Иако је пандемија Ковида–19 наметнула многа ограничења, бројне радионице које обрађују ову тематику одржане су у виртуалном окружењу и с правом се може рећи да су активности и сарадња током овог периода били интензивирани управо захваљујући чињеници да су термини за обуку могли да се заказују знатно флексибилније, те да су обукама могле да буду обухваћене и колеге које раде ван Београда. Током јесени 2021, формирањем неформалне иницијативе под називом Заједница отворене науке Србије дефинисан је нови, шири оквир за сарадњу библиотекара из Секције, са факултета и института који нису чланице Заједнице института Србије. У оквиру ове иницијативе организује се серија неформалних предавања и неформалних дискусија и консултација за библиотекар под називом *Учимо заједно!*

Милица Нинковић
Институт за медицинска истраживања,
Универзитет у Београду

Катарина Мељић
Институт за нуклеарне науке „Винча“,
Универзитет у Београду

Јелена Павловић
Институт за нуклеарне науке „Винча“,
Универзитет у Београду

1 <https://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2018/07/Platforma-za-otvorenu-nauku.pdf>

2 <http://www.itn.sanu.ac.rs/sekcija/index.php/autor-ska-prava-i-politike-samoarhiviranja-sta-smete-da-deponujete-u-repozitorijum>

3 <http://www.itn.sanu.ac.rs/sekcija/index.php/rdm>

4 <http://www.itn.sanu.ac.rs/sekcija/index.php/oatroskovi>

Референце

- [1] B.P. Lynch, *Library Education: Its Past, Its Present, Its Future*, *Libr. Trends*. 56 (2008): 931–953. <https://doi.org/10.1353/lib.0.0016>.
- [2] P.L. Ward, *Continuing Professional Education for the Information Society: The Fifth World Conference on Continuing Professional Education for the Library and Information Science Professions*, Walter de Gruyter, 2013.
- [3] *Research Libraries Powering Sustainable Knowledge in the Digital Age: LIBER Europe Strategy 2018-2022*, (2017).
- [4] V. Živanović, „Rad u biblioteci s jednim zaposlenim”, *Visokošk. Bibl.* 14 (2017). <https://dais.sanu.ac.rs/handle/123456789/1860> (accessed November 12, 2021).
- [5] B. Milenković Vuković, M. Ševkušić, „Biblioteke naučnoistraživačkih instituta i ustanova: zakonodavni okvir i praksa”, *Čitalište*. 29 (2016): 18–29. https://hdl.handle.net/21.15107/rcub_dais_904 (accessed November 12, 2021).
- [6] Predavanja i radionice za istraživače, Sekc. Bibl. Knjiznicara ZIS. (2015). <http://www.itn.sanu.ac.rs/sekcija/index.php/predavanja-i-radionice-za-istrazivace> (accessed November 12, 2021).
- [7] P. Ayris, T. Ignat, „Defining the role of libraries in the Open Science landscape: a reflection on current European practice”, *Open Inf. Sci.* 2 (2018): 1–22. <https://doi.org/10.1515/opis-2018-0001>.
- [8] W. Horstmann, „From collecting to connecting – the role of libraries in Open Access”, in: *Praxis-handbuch Open Access*, De Gruyter Saur, 2017: 62–74. <https://doi.org/10.1515/9783110494068-008>.
- [9] В. Живановић, „Организовање дигиталног репозиторијума у Институту за српски језик САНУ”, *Инфоџека - Часопис за дигиталну хуманистику*. 19 (2019): 74–84. https://hdl.handle.net/21.15107/rcub_dais_6540 (accessed November 12, 2021).
- [10] А. Ђорђевић, „Дигитални репозиторијум Универзитета у Београду – Хемијског факултета”, *Инфоџека - Часопис за дигиталну хуманистику*. 20 (2020): 114–135. https://doi.org/10.18485/infotheca.2020.20.1_2.8.
- [11] К. Милојевић, М. Кнежевић, Н. Вукша Поповић, „Институционални репозиторијум Математичког института САНУ”, *Infoteka*. 20 (2020): 95–113. https://doi.org/10.18485/infotheca.2020.20.1_2.7.
- [12] М. Ševkušić, Z. Janković, Ka održivom modelu naučnih biblioteka...u Srbiji: saopštenje na konferenciji Library Services Tailored For 21st Century Library Clients : the use of ICT in libraries, Belgrade City Library, December 10-11, 2015, in: 2015. https://hdl.handle.net/21.15107/rcub_dais_814 (accessed November 12, 2021).
- [13] J. Banović, „Будућност науке – отворена наука и отворени подаци”, *Infotheca J. Inform. Librariansh.* 20 (2020): 49–59. <https://infoteka.bg.ac.rs/ojs/index.php/Infoteka/issue/view/17> (accessed November 12, 2021).
- [14] О. Vučković, „Управљање истраживачким подацима – нови вид услуге у библиотекама научноистраживачких института”, in: *Male Bibl. U Velik. Dijalogu Za Promene* Zb. Rad. XVI Međunar. Konf. BDS Beogr. 12-13 Decembar 2019, BDS, Beograd, 2020: 105–116.

ОДРЖАНА 18. КОНФЕРЕНЦИЈА БИБЛИОТЕКАРСКОГ ДРУШТВА СРБИЈЕ

Традиционални скуп библиотечно-информационе заједнице под окриљем Библиотекарског друштва Србије одржан је од 14. до 16. децембра 2021. године у Крагујевцу, уз суорганизаторску подршку Народне библиотеке „Вук Караџић” и Универзитетске библиотеке Крагујевац, а уз финансијску подршку Министарства културе и информисања. Учесници конференције „После 2020: нове прилике и перспективе”, одржане у хибридном формату, имали су могућност да целокупан радни део програма прате и у онлајн окружењу, путем Зум платформе и преноса уживо, који се емитовао на Јутјуб каналу Секције за дигиталну трансформацију библиотека БДС и званичне Фејсбук странице Друштва. Конференцију је пратило око 250 регистрованих учесника из Србије, Босне и Херцеговине, Црне Горе, Хрватске, Словеније, Македоније, Холандије, Данске.

На Свечаној скупштини Библиотекарског друштва Србије, поводом Дана библиотекара Србије, додељене су годишње награде Друштва за 2021. годину.

Награда „Запис”, која се додељује за трајан допринос развоју библиотечно-информационе делатности додељена је Ивани Николић из Народне библиотеке Србије, на предлог подружница Моравичког, Рашког и Златиборског округа.

Награду „Стојан Новаковић” за оригинално ауторско дело на српском језику из области библиотечно-информационе делатности, добиле су ауторке Сања Степановић Тодоровић и Марина Нинић, запослене у Српској академији наука и уметности у Београду, за публикацију *Библиоџека Српске академије наука и уметности: 1841-2021* (предлагач: академик Миро Вуксановић, управник библиотеке САНУ). Током 2. дана конференције одржана је и промоција награђене књиге у простору галерије Куће Ђуре Јакшића у центру града.

Награда „Најбољи библиотекар” за значајне резултате на унапређењу библиотечно-информационе делатности у 2021. години отишла је у руке Мирјани Нешић са Академије техничких струковних студија у Београду (предлагачи: запослени у библиотекама поменуте високошколске установе).

Након свечане церемоније доделе награда Друштва представљена су и нова издања БДС, часопис *Библиоџекар* број 2 за 2021. годину и зборник радова *Мобилно библиоџекарство* са про-

шлогодишње конференције. Стручној јавности је представљена модерна платформа за дигитално издаваштво *Open Journal System* која ће се од ове године користити за часопис *Библиоџекар* и његово онлајн присуство на адреси bibliotekar.bds.rs.

За време сва три конференцијска радна дана, присутни су имали прилику да кроз четири радне, две панел сесије и једног онлајн предавања размене своја искуства на теме партнерстава, онлајн корисника и публике, виртуелних услуга и сервиса, нових библиотечких простора, одрживог развоја и стратешког планирања у библиотекама и око њих.

Уз присуство око 120 учесника, који су конференцијски програм пратили уживо, исто толико регистрованих за онлајн посете, оправдано су створене претпоставке за успешан наставак функционисања и деловања библиотека и библиотекара у оквиру заједничке конференцијске теме.

БДС планира да у 2022. години у оквиру своје издавачке делатности штампа зборник радова са Конференције, те на тај начин папирно овековечи први свој скуп већих размера у комбинованом хибридном формату – физичком и виртуелном окружењу. Друштво се одважило и у томе успело да своју конференцију изгради као ново искуство, дајући подстрек свим културним делатницима за организовање догађаја и на овакав начин. У том подухвату значајну подршку и помоћ пружиле су колеге из Крагујевца, који су се у маниру најбољих домаћина потрудили да сви учесници конференције понесу најлепше утиске након три дана радних и програмских активности. То је, између осталог, укључило и упознавање заинтересованих колега са историјским, културним и кулинарским наслеђем Крагујевца и Шумадије.

Извор: <https://bds.rs/2021/12/odrzana-18-konferencija-bibliotekarskog-drustva-srbije/>

ПОСЛЕ 2020: НОВЕ ПРИЛИКЕ И ПЕРСПЕКТИВЕ

Крагујевац, Хотел „Крагујевац“, 14-16. децембар 2021. Паралелно онлајн преко Zoom и Youtube платформи

Уторак, 14. децембар – Дан библиотекара Србије

10.00-12.00 – Регистрација

12.00-13.30 – Свечана скупштина БДС поводом Дана библиотекара Србије, отварање конференције

– Поздравне речи: Богдан Трифуновић, председник Библиотекарског друштва Србије; Мирко Демић, директор Народне библиотеке „Вук Караџић“; Миљан Бјелетић, представник града Крагујевца

– Церемонија проглашење лауреата награда БДС и уручење диплома: Награда „Запис“; Награда „Стојан Новаковић“; Награда „Најбољи библиотекар“

– Представљање нових издања БДС: *Библиотекар др. 2/2021*, уредница проф. др Драгана Грујић; *Зборник радова Мобилно библиотекарство*, уредница др Татјана Брзуловић Станисављевић

– Представљање програма 18. конференције БДС: Никола Петаковић, секретар Библиотекарског друштва Србије

13.30-14.30 – I радна сесија – Партнерства и развој / модератори Јовица Кртинић, Ивана Јаношевић

– учесници: Бојана Грујић (Градска библиотека у Новом Саду, Младен Мајсторовић (Народна библиотека Пожега), Гордана Вучковић, Марија Ракић Шаранац (Народна библиотека „Вук Караџић“ Крагујевац, Виолета Ђорђевић (Библиотека града Београда)

– Презентација Платинум спонзора: Trevis, Београд

14.30-15.30 – Ручак

15.30-17.00 – I панел сесија – Пет за пет: пет питања за реализаторе пет успешних пројеката

– панелисти: Жаклина Николић, Библиотека Центар за културу Кладово („Библиобус“), Андрија Сагић, Библиотека „Милутин Бојић“ (Секција БДС за дигиталну трансформацију библиотеке), Алка Строник, Загребачко књижничарско друштво, Драгана Латинчић, Музеј града Београда („Тржница идеја“), Драган Киурски, Народни музеј Кикинда („Мамутофест“)

– модераторке: Милица Матијевић, Библиотека „Димитрије Туцовић“, Лазаревац; Оливера Настић, Библиотека града Београда

17.00-18.15 – II радна сесија – Промена и адаптација / модераторка Татјана Брзуловић Станисављевић

– учесници: Душан Стошич, Миро Коларич (IZUM), Мирко Дрманац (Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“ Чачак), Марина Ђачић (Реферални центар, Библиотека Матице српске, Нови Сад), Сања Арбутина, Драган Јовановић (Градска библиотека у Новом Саду, Јована Рилак (НУ-УБ „Гоце Делчев“ Штип, Р. С. Македонија)

– Презентација Златног спонзора: *Представљање нових могућности COBISS система* (Перо Шобот, IZUM, Марибор)

20.00-23.00 – Свечана вечера

Среда, 15. децембар

8.30-11.00 – Обилазак знаменитости у центру Крагујевца

10.00-11.00 – Регистрација

11.00-12.15 – III радна сесија – Онлајн програми и корисници / модераторка Виолета Јовичинац Петровић и Марјан Маринковић

– учесници: Тања Вуковић, Марија Радуловић (Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“, Чачак), Ана Ђорђевић (Универзитет у Београду – Хемијски факултет), Ана Стевановић (Народна библиотека Србије), Божица Драгаш, Снежана Ерцеговац (Књижнице града Загреба), Снежана Николић (Библиотека Матице српске)

– Презентација Сребрног спонзора: Digital Archiving Solutions, Београд

12.15-13.45 – II панел сесија – Е-књиге, издавачи и библиотеке: прилике, проблеми и решења

– панелисти: Александра Рашић, Књижевна радионица Рашић, ktr.rs, Јања Марас, Књижнице града Загреба, ZakiBook app, Марко Херцог, Beletrina, Biblos.si, Микел Кристоферсен, Библиотеке Копенхагена, eReolen.dk, Сандер ван Кемпен, Национална библиотека Холандије, onlinebibliotheek.nl

– модератор: Богдан Трифуновић, Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“, Чачак

13.45-14.45 – Ручак

14.45-16.15 – IV радна сесија – Услуге и садржаји у онлајн окружењу / модераторка Ана Јанковић

– учесници: Биљана Албахари (Народна библиотека Србије), Ивана Хренко, Марија Симоновић, Александар Димитријевић (Народна библиотека „Стефан Првовенчани“ Краљево), Кристина Ковачевић (Институт за педагошка истраживања, Београд), Ирена Њежић (Факултет ветеринарске медицине, Универзитет у Београду), Станка Јовичић (Библиотека града Београда), Виолета Д. Милошевић (Матична библиотека „Љубомир Ненадовић“ Ваљево), Анђела Огњановић, Никола Станковић (Народна библиотека „Вук Караџић“, Крагујевац)

19.00-21.00 – Са књигом и вином у Кући Ђуре Јакшића: промоција награђене књиге на конкурс за награду „Стојан Новаковић“ и дегустација вина и ракија из Шумадије

Четвртак, 16. децембар

10.30- 11.15 – Предавање: Влатка Лемић (ИКАРУС Хрватска)

11.15-11.45 – Финална дискусија и затварање конференције

12.00-14.00 – Обилазак Универзитетске библиотеке Крагујевац и Галерије Николе Коке Јанковића

14.00 – Одлазак учесника

МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ ЗА ЗРЕЛО ДОБА И ЈАВНЕ БИБЛИОТЕКЕ

*Пројекат „Библиотеке Плус”
који је реализован у шест мајичних библиотека у Србији*

Када се говори о организованом раду на унапређењу медијске писмености, најчешће се мисли на активности намењене млађем узрасту, пре свега ђацима. Таква слика није настала без разлога, јер се и у оквиру школских и ваншколских активности као и у свим аспектима јавних активности препознаје првенствено друштвена брига за образовање младих. Млади су веома мотивисани за коришћење нових медија и прихватање свега што потпада у институционално или самостално усвајање иновација у свету комуникација. Веома ретко се доводе у везу старији грађани са медијском писменошћу, посебно не за обучавање или организовано поспешивање активнијег коришћења нових медија.

У даљем тексту указаћемо на специфичне друштвене околности у којима се појављује потреба посебног старања о медијској писмености најстаријих грађана и представити реализован пројекат који даје основу за даље истраживање и активности у јавној библиотеци.

Како јесте и каква је појава

У време пандемије корона вируса, (2020. и 2021. године) највећи број грађана морао је да буде у изолацији. Одређене су посебне мере здравствене заштите грађана које су подразумевале медијски понављану препоруку надлежних установа о неизоставном „социјалном дистанцирању”. Заправо, реч је о нужности физичког удаљавања, а неопходности социјалног приближавања. Све установе и предузећа нису окупљали запослене у радне просторије, а и сва јавна окупљања била су забрањена, кућне посете ограничене. У први план иступили су медији као једини носиоци информација који омогућавају комуникацију и одржавање контаката у условима изолације грађана. Али коришћење нових индивидуалних медија као што су „паметни телефон” и друштвене мреже, Скајп или Зум захтевало је додатне вештине. Недостатак тих вештина и коришћења таквих уређаја показао се као проблем у одређеним случајевима. Усамљени појединци нашавши се у невољи, без могућности да директно комуницирају, остали су без помоћи

других из заједнице. С једне стране постојала је потреба да се одржи комуникација и превазиђе усамљеност, страх од дуге затворености, која је посебно била изражена код најстаријих суграђана. С друге стране треба додати да је велики број лажних вести и непроверених, непотребних и непожељних информација проузроковао да се несигурност и узнемиреност најстаријих грађана умногоме повећа. Одатле и потреба да се размотре могућности заштите од агресивног медијског деловања и манипулације.

Старији од 65 година, тј. они који су завршили свој радни век и прешли у статус пензионера, постали су најрањивија социјална група. Они су, због ограниченог кретања и у исто време жеље да сазнају више, свакодневно били изложени добровољном појачаном медијском утицају. С друге стране не треба испустити из вида чињеницу да је ова групација континуирано медијски невидљива, третирана само инцидентно, а медијска слика према истраживањима углавном је стереотипна и најчешће дисквалификујућа. Стога су они вишеструко пасивизирани пре свега као конзументи медијских садржаја, а онда и као медијски игнорисано поље интересовања. Оно што је приметно, а најтеже јесте да се грађани ове најстарије категорије веома ретко појављују или препознају као актери било као креативни појединци или групе.

Старији грађани све више користе интернет иако су везани за традиционалне медије, првенствено телевизију, значајно мање за радио. Иако су они и даље наклонени штампаним медијима, статистика указује да и то интересовање опада и да полако и старији мењају своје дугогодишње навике. Током пандемије корона вируса повећао се број „сениора” присутних на друштвеним мрежама и то најчешће за видео или гласовну комуникацију, а у значајно мањој мери и за претраживање података односно обавештавање. Према подацима Републичког завода за статистику из 2020. године, скоро половина старијих од 65 година употребљава интернет. Треба имати у виду да је управо пандемија принудила многе грађане да науче и започну комуникацију преко интернета или паметних телефона. Али мали број њих је препознао или је оспособљен да нове медије прихвати

као креативни простор или као алатке за стварање различитих садржаја, индивидуално или тимски.

Тај, још увек мали број грађана у седмој деценији, који је информационо писмен, лако прелази са масовних медија и преорганизује активности, усклађујући своје захтеве и пажњу са мноштвом канала и платформи које омогућавају индивидуалан избор и коришћење садржаја. И што је још важније, може да размењује садржаје, што омогућава комуникацију са другима и проширење социјалне мреже контаката. Најснажнији мотив који је многе сениоре натерао да се позабаве новим медијима била је потреба да се повежу са својим члановима породице који су отишли у иностранство. Потреба за том међународном комуникацијом почев од мобилног телефона, затим електронске поште, па до револуционарног скајпа који доноси „директан видео пренос”, а у новије време преко друштвених мрежа вајбера и whatsapp сигнала, телеграма па све до Зума, Фејсбука и Инстаграма испуњена је и охрабрена ниском ценом, да можемо рећи да су скоро (и наизглед!) бесплатне. Богато поље комуникације је отворено, као и шансе да се удаљеност чланова породице и пријатеља лако надомести, а посебно је важно што су створени услови да се смањи осећај усамљености, несигурности или беспомоћности.

По правилу су припадници трећег доба у сусрету с новинама најмање заштићени и њихова неупућеност и неразумевање начина медијског деловања чини их рањивим и често чак жртвама комуникације. Последице (здравствене, финансијске, моралне, политичке, техничке...) могу да буду и трагичне. Али најчешћи губици су у времену и стрпљењу. Присутна је и фрустрација због немогућности да се у дигитализованој административној заједници снађу сами без помоћи. И ту се може говорити о дигиталном искључивању из друштвеног живота оних који нису кадри да се прилагоде и живе у таквом измењеном окружењу.

Дакле, богатство могућности не мора по правилу да значи и квалитетнију комуникацију, али квантитативно гледајући може се лако приметити да се сусрећемо с појавом обиља, не само информација, већ медија и канала комуникација. Осећај да господаримо њима је непрекидно присутан, па су сви склони да помисле да је ово време највеће медијске слободе. У тој информативној „међави” или „поплави” није угрожена само слобода другачијег мишљења већ се често јавља немогућност праћења информација. Јавља се и парадокс да превише информација и могућности комуникација све чешће узрокује делимично или потпуно одустајање конзумента. То је она врста антрополошког изазова у коме се социјалне границе медијске

пренапрегнутости не могу ни достићи, а камоли савладати или померати, посебно када је реч о најстаријима. Медијско окружење које се великом брзином мења постаје „непријатељска територија” и уместо да појединцима повећа квалитет живота паралише их и искључује из заједнице.

Не треба заборавити чињеницу да су савремени медији престали да буду информативна средства, већ су постали оруђа за остваривање економске и политичке супремације оног ко је њихов власник или управљач системом надзора. „Сениори” у позицији заинтересованих, али недораслих учесника у комуникацији, постају лак плен оних који господаре преко медија њиховим понашањем, усмеравајући им навике и претварајући њихову позицију корисника у „добровољне зависнике”. Колико год да су сиромашни представљају скоро четвртину укупног становништва у Србији. Као такви део су тржишта и важан друштвено-економски чинилац. С друге стране када је реч о политичком усмеравању, њихов глас једнако вреди у оријентисању друштвеног развоја као глас било ког другог пунолетног грађанина. „Стога политички актери, то јест скривени убеђивачи, постављају своје мреже (и друштвене) како би уловили њихову изборну вољу за свој рачун. [...] Да би се спречиле медијске манипулације осмишљен је за сада само један противпотез – ширење знања о техникама завођења и навођења људи путем медијски посредованих им текстова, слика, звукова и других симбола.” (М. Радојковић)

У обиљу информација које грађани свакодневно примају све чешће се сусрећу с медијским насиљем односно непожељним и нежељеним информацијама. Неки покушавају да се заштите удаљавајући се од традиционалних медија (не гледају поједине ТВ програме, не читају новине, не користе интернет портале итд.), а други бивају изгубљени у мноштву покушавајући да упореде разне изворе и интерпретације. С друге стране постоје бројне информације на које грађани имају право, али нису доступне, њихово се објављивање избегава или лажно приказује. Коначно, грађани се често несвесно, али и свесно (протестно) искључују из континуираног медијског информисања и радије се задовољавају гласинама и произвољним информацијама које интерпретирају њихови пријатељи или други саговорници из окружења.

У разноврсној, некохерентној и неорганизованој групи грађана у коју смо сабрали све оне који су прешли у треће доба живота, постоји велики број изузетних појединаца са активним и друштвено корисним знањима. Честа пракса је била да се у Србији одласком у пензију не подстиче даља активност и паметно коришћење изузетно

важног капитала новопензионисаног. Међутим, у околностима у којима се глорификује рад компјутера и веће поверење има у машине неопходно је довођење у равнотежу друштвено прихватљивих промена и брзине трансформације. Друштвени активизам оваквих грађана веома је пожељан и користан, посебно у оним сегментима персоналног, институционалног и локално-историјског памћења, које нестаје заједно са њима – јединственим аутентичним сведоцима. Но, активизам је користан за повезивање, заједнички рад и обликовање друштвености уз коришћење нових медија. Такав, можемо га назвати медијски активизам, омогућава данас, вероватно, најбољи начин да се грађани трећег доба инспиришу, остану активно укључени у друштвене токове и одржавају смислен, креативан и достојанствен живот.

Шта смо хтели или шта се пројектом добија

Пројектом Медијска писменост за зрело доба (Медијско насиље и медијска екологија) удружење „Библиотека плус” свом дводеценијском деловању у области медијске писмености у Србији понудило је одговор на изазове с којима се суочавају најстарији суграђани у време пандемије. Сврха пројектних активности је у преиспитивању могућности да се старијим корисницима библиотеке створе ефикаснији услови да се служе интернетом, друштвеним медијима, да им се уз помоћ библиотекара омогући да пажљивије бирају, стварају и размењују медијске садржаје. Пројекат је намењен јавним библиотекама и може послужити као ослонац у стручном усмеравању библиотекара и њиховом мотивисању за рад са старијим грађанима.

Многе јавне библиотеке већ имају одређена искуства у раду са најстаријим грађанима, пре свега преко различитих врста услуга, почев од доношења књига на кућни праг, или читања онима који су слабовиди, пружању помоћи при слању мејлова или организовању комуникације преко друштвених мрежа итд.

Старијим грађанима потребно је омогућити да разумеју медијско окружење, да науче да претражују и проналазе корисне медијске садржаје, који им дају одговоре и упутства за свакодневни живот, да дођу до савета како да реше неки проблем и осећају се боље, затим да стварају и сопствене садржаје и упућују их својим ближњим, пријатељима или другим грађанима који су на друштвеним мрежама. Неопходно је да им се омогући да сами организују и разговоре и укључе се у дискусије о темама које су њима важне, било уз физичко присуство у библиотеци, електронски

или комбиновано. Посебно важан циљ пројектних активности јесте да се такви корисници из позиције пасивног примаоца усмере на позицију активног творца корисних информација и чувара јавног интереса.

У пројекат су увршћене јавне библиотеке у Суботици, Сомбору, Крагујевцу, Ваљеву, Кладову и Врњачкој Бањи, а на учешће су позване и колегице и колеге из других библиотека.

Од јуна до августа 2021. године одржавана су предавања и радионице у оквиру семинара намењеног библиотекарицама.

Предавачи су, поред аутора пројекта Зорана Хамовића, били и проф. др Миролуб Радојковић („Медијски активизам за библиотекаре”), др Маја Вукадиновић („Медијски мониторинг за библиотекаре”), др Тамара Вученовић („Медијска критика за библиотеке”). Професорка др Љиљана Манић говорила је о медијској креативности и третману старијих особа у медијима, док је др Весна Црногорац говорила о библиотекама и информацијама од јавног значаја. Предавање о медијској екологији одржала је др Маријана Матовић, а проф. др Далибор Петровић говорио је о новим медијима и генерацијском укључивању.

Предавања су отворила актуелне теме и феномене везане за савремене медије: анализа доминантних садржаја у медијском систему Србије, лажне вести, таблоидизација, модели комуникације посредством интернета, а посебно драгоцене биле су студије случаја и увиди у релевантна истраживања о афинитетима и навикама старијих грађана у коришћењу нових медија. Радионице, с друге стране, биле су прилика за размену искустава о постојећој комуникацији библиотекара са грађанима и анализу нових могућности у раду библиотекара са пензионерима. Како активније укључити грађане зрелог доба у рад библиотеке и како унапредити њихову медијску писменост? Предлози које су библиотекари најчешће износили на радионицима тицали су се развијања међугенерациске сарадње, охрабривања пензионера да користе електронске ресурсе библиотеке и стварања сопствених медијских садржаја инспирисаних локалним културним наслеђем.

У периоду од јула до септембра библиотекари су реализовали своје радне задатке са корисницима. Најважнија активност за библиотекаре у пројекту односила се на развој идеја о унапређењу медијске писмености старијих грађана. Подстакнути предавањима и радионицама, а радећи са корисницима током летњих месеци, осмислили су конкретне активности и реализовали их. Већина библиотека имала је добру основу – већ постојеће или претходне активности које је требало додат-

но развити, прилагодити и унапредити. Имајући у виду специфичности сваке од локалних заједница као и досадашњи ангажман библиотекара на овом пољу, предложена решења осликавају различите приступе и могућности за реализацију.

Трећи, завршни део пројекта реализован је 22. септембара у хибридном формату. У сали Коларчеве задужбине налазили су се модераторка Маја Вукадиновић, уводничар Мирољуб Радојковић и аутор пројекта Зоран Хамовић, а библиотекарски су презентацијама представили резултате свог рада. Градска библиотека Љиг је показала како функционише библиотека као дигитални сервис грађана, а посебан фокус био је на грађанима као активним ствараоцима и припадницима трећег доба као ауторима прича о завичају. Као посебно важан треба истаћи план који подразумева међугенерациско повезивање и сарадњу са институцијама и удружењима. Градска библиотека Суботица представила је пројекат „Старији корисници као пријатељи библиотеке у кораку са временом”, заснован на веома занимљивој личној архиви суграђана, док је идеја Народне библиотеке „Вук Караџић” из Крагујевца била заснована на могућностима које пружају завичајни аутори. Презентација „Медијска писменост и библиотечке услуге сомборске библиотеке намењене особама старије животне доби” истакла је свој ангажман поводом Међународног дана старијих особа, када су се старији корисници појавили у улози библиотекара, као и обуку за рад на смартфону, таблету и рачунару. Матична библиотека „Љубомир Ненадовић” из Ваљева приказала је радове на библиотерапији за треће доба, а Народна библиотека „Др Душан Радић” из Врњачке Бање је реализовала интервјуе са знаменитим грађанима сведоцима локалне историје. Добру замисао остварила је Народна библиотека из Осечине која је открила припаднице трећег доба као чуваре и преносиоце културног наслеђа осечинског краја. Сличан приступ имао је Центар за културу из Кладова, са темом „Библиотека као чувар сећања на златне дане кладовског кавијара”.

Савремено библиотекарство подразумева активан ангажман библиотекара у раду са читаоцима. Веома значајно је било утврдити како библиотекарски развијају комуникацију са корисницима у зрелијем добу, која средства и канале користе, као и на који начин им помажу да савладају и користе нове медије. Пројектне активности су зато биле усмерене на размену искуства и стручну подршку библиотекарицама за рад са старијим корисницима у областима медијског мониторинга, медијске критике, медијске креативности и медијског активизма.

У оквиру семинара коришћен је и видео-материјал који је снимљен у припреми пројектних активности. О својим искуствима у употреби интернета, паметних телефона и друштвених мрежа говорили су корисници нових медија Неда Тодоровић, Гордана Зиндовић, Горан Марковић, Љубивоје Ршумовић, Ратко Божовић и Милан Влајчић. Тај материјал уз приручник *Медијска писменост за треће доба* који је направљен као видео од измонтраних делова предавања је намењен библиотекарицама. На крају и зборник ауторизованих излагања биће публикација која је такође намењена библиотекарицама за даљи рад.

Куда даље, закључак и перспективе

Ако погледате биографије многих значајних стваралаца видећете да се нису предавали и да су деловали до дубоке старости. Рецимо, Сократ је тек у 70. години научио да свира неке музичке инструменте, а Микеланђело је своја најзначајнија платна насликао у осмој деценији живота. И Гете је у осамдесетој години завршио свог *Фауста*. Композитор и диригент Игор Стравински радио је до своје 88. године, а нама добро знани немачки историчар Леополд Ранке завршио је *Светску историју* у 91. години, док је увек популарни Лав Толстој са 82 године косио у житном пољу, клизао, возио бицикл, јахао коња итд.

Пилот пројекат који смо реализовали током 2021. године подразумевао је рад у шест матичних библиотека. У даљем раду искуство се може представити другим библиотекама у Србији. Смисао таквог рада је у стварању услова за непрекидно унапређење медијске писмености и подстицање креативности грађана трећег доба. Такви услови потребни су за њихово активно генерациско укључивање и континуирано учење у друштвеним, културним и економским активностима, у складу са својим потребама и могућностима. С друге стране, дали смо одговоре и предлоге на који начин се може сачувати и употребити богатство знања најстаријих грађана.

Зоран Хамовић
Удружење „Библиотека Плус“

БИБЛИОТЕКА „В. В. МАЈАКОВСКИ”: 150 ГОДИНА ТРАДИЦИЈЕ И ИНОВАЦИЈА¹

Континуитет традиција, очуваних упркос историјским преокретима, особеност је петроградске културе. Упечатљив пример представља 150 година постојања Централне градске јавне библиотеке „В. В. Мајаковски” („Мајаковка”). Ова библиотека је век и по нераскидиво повезана са историјом Петербурга и земље у целини, као и са судбинама низа изузетних личности.

Почеци „Мајаковке” везани су за приватну библиотеку А. А. Черкесова, који је био позната јавна личност, издавач и продавац књига. Отворена је 7. јануара 1868. године на Невском проспекту број 54 [1; 2]. „Колешком секретару Черкесову је дозвољено да води продавницу књига [...] и дозвољено је да уз продавницу има библиотеку за читање, али тако да се из ње могу издавати само књиге за читање код куће” [3, с. 6]. Библиотечки фонд састојао се од научне и популарне литературе, разнолике по садржају и читалачкој намени. Збирка се састојала од руске и преводне белетристике и велике колекције периодике [4, с. 177]. Читалац је приликом сваког доласка могао да преузме по један часопис и до четири књиге. Износи претплате и депозита били су умерени. У лето 1872. године у библиотеци је била отворена читаоница опремљена свим руским и страним новинама и недељним издањима вредним пажње. Поред тога, уз накнаду је било могуће претражити податке у новинама, библиографским публикацијама, правним и осталим збиркама и приручницима. Тако је од 1872. године библиотека Черкесова комбиновала претплату и читаоницу са референсном и библиографском службом.

Мишљење грађана о Библиотеци сумира рецензија Е. Н. Пипине, рођаке Н. Г. Чернишевског: „Сећам се Черкесова јер сам веома волела његову библиотеку: шта год да тражите, све је ту – и старо и ново” [5, с. 99]. Н. А. Рубакин је приметио да су седамдесетих година XIX века у Санкт Петербургу постојале две библиотеке, Черкесова и Макалинске, које су биле „интелигентно формиране и богате научним књигама”. Обе су и „данас изузетне [...] саме су привлачиле читаоце, биле су занимљиве читаоцима из редова интелигенције, олакшавале су им приступ научним, вешто одабраним књигама. Ишле су ка читаоцима, нису чекале да им они дођу” [6, с. 67].

Двадесет петог априла 1875. године Библиотека је прешла у власништво В. Ј. Јевдокимова, а

крајем 1878. године била је продата А. М. Бородулину. Тиме је завршен први период рада Библиотеке, предодређен да постане најтрајнији подухват А. А. Черкесова.

Нови власник Библиотеке, А. М. Бородулин – државни саветник, чиновник са посебним надлежностима Департамента имања Министарства царског двора, материјално обезбеђен, случајно је купио ову библиотеку рачунајући да ће му она донети додатни приход. Био је то тежак период. Књижни фонд се полако попуњавао, куповане су релативно јефтине књиге, углавном белетристика као најтраженија и најисплативија. Из Библиотеке је издвојен добар део литературе који није одговарао политичком статусу новог власника, као и књиге које су биле мало тражене (одељење „Драмска дела” – 581 наслов), скупе и старе књиге из научних одељења и друге вредне публикације. Укупно је изгубљено више од осамнаест хиљада наслова. Престиж Библиотеке је упадљиво опао, нагло се смањило њено коришћење, али позитивно је било то што се током седамнаест година њен књижни фонд увећао за више од две и по хиљаде издања из осамдесетих и почетка деведесетих година XIX века.

Библиотеку А. А. Черкесова је 1895. године преузела О. Н. Попова, преводилац, новинарка, списатељица и најнапреднији издавач [7, с. 87–89]. Тај догађај је квалитативно трансформисао Библиотеку. Јавна библиотека О. Н. Попове на Невском проспекту убрзо је постала најбоља у Санкт Петербургу [8, с. 120–132]. До 1903. године Библиотека је располагала руским књижним фондом од тринаест хиљада томова, обимним фондом часописа и недељника од сто деведесет пет публикација. Значајан део фонда чиниле су књиге политичког и социјално-економског садржаја, публикације о друштвеним покретима и револуцијама у Западној Европи.

Године 1910. Библиотеку је купио брачни пар Ломковски. Наредне године Библиотека је пресељена у Горохову улицу број 23.

Међутим, после 1917. године Библиотека је радила у тешким условима: није било струје ни грејања, особље је смањено на пет људи, акумулирали су се дугови. Библиотека Ломковских је национализована 15. јануара 1919. године и трансформисана у Централну комуналну библиотеку Петрограда. До 1919. године књижни фонд је из-

носио шездесет хиљада томова, постојали су лисни и штампани каталози. Од 1. марта 1919. године Библиотека је почела бесплатно да издаје књиге, односно постала је јавно доступна [9].

Тридесете године такође нису биле једноставне за Библиотеку. Преживела је чистку фондова, вишеструке реорганизације и преименовање у Лењинградску регионалну централну библиотеку.

Године 1940. Библиотека је пресељена у Фонтанку број 44 (зграда бившег подворја Тројичко-Сергијевске лавре) и, поводом спајања са градским Кабинетом за методологију, добила је ново име – Лењинградска централна библиотека ГОРОНО.

Библиотека је наставила да служи грађанима, војним јединицама и болницама током страшних дана блокаде (најтраженија је била књига „Рат и мир“). Развијана је методологија рада у условима ратног стања: обављани су библиографски прегледи, приређиване изложбе илустрација и књига. Фондови су попуњавани – током 1942. године набављено је шеснаест хиљада примерака књига [10].

Библиотека је потпуно обновљена тек 1952. године. Завршена је адаптација зграде, у потпуности су отворени фондови и успостављени каталози. Значајан догађај било је именовање Библиотеке по В. В. Мајаковском 1953. године [11]. Током педесетих и шездесетих година XX века Библиотека се активно развијала. Уведени су нови облици услуга за читаоце и библиотечке стручњаке: отворен је слободан приступ издањима, израђиване су картотеке часописа и новина, издавани су информатори о пријему нових издања [12]. Библиотека је постала културно и духовно средиште града. Овде су одржавани састанци са писцима, читалачке конференције, радило је књижевно удружење „Уторак” (названо тако према дану састанка) [9; 13]. Године 1958. Министарство културе доделило је библиотеци титулу „Најбоља библиотека РСФСР”.

Седамдесетих година XX века „Мајаковска” је постала признат центар научнометодолошког управљања државним јавним библиотекама и активно је учествовала у централизацији јавних библиотека у Лењинграду. Од 1968. до 1977. године зграда на Фонтанки била је затворена због адаптације, а фондови су били премештени у удаљени стамбени део града.

Библиотеци су 1980. године придружене специјализоване градске библиотеке: омладинска и нотно-музиколошка [14]. Тако је настало одељење намењено омладини и библиотечки информативни и културни центар уметности и музике. Године 1983. „Мајаковска” је стекла статус регионалне универзалне библиотеке, односно постала је глав-

на библиотека Лењинграда и преименована је у Централну универзалну библиотеку „В. В. Мајаковски”. У јануару 2017. године библиотеци „Мајаковски” додељен је статус централне библиотеке Санкт Петербурга – субјекта Руске Федерације. Библиотека је достојанствено преживела године перестројке, и не само да је преживела, већ се и значајно променила: добила је још једну зграду на Фонтанки 46; отворена су нова одељења; спроведена је аутоматизација библиотечких процеса; уведени су нови облици рада; међународна сарадња се активно развија итд.

Држећи се традиције коју су поставили њени оснивачи, „Мајаковска” је и даље водећа библиотека у библиотечкој заједници Санкт Петербурга. Неоспоран успех представља пројекат „Корпоративна мрежа јавних библиотека Санкт Петербурга” (КСОБ СПб), који је развила и водила библиотека „Мајаковски” [15; 16]. Најважнији резултат пројекта је стварање Обједињеног система библиотечких услуга заснованог на обједињеном систему аутоматизованог издавања књига који је пружао услуге према јединственој чланској карти, што је било прво овакво искуство у Русији. Нови систем услуга пружа грађанима могућност једнократне регистрације за право коришћења свих јавно доступних градских библиотека и самоуслужних станица за издавање или враћање публикација; приступ електронском обрасцу који садржи податке о издавању и року враћања публикација добијених у свим јавним библиотекама које корисник посећује. Примењен је систем СМС обавештавања читалаца о постојању задужења. Библиотеке Санкт Петербурга раде према стандардизованим правилима опслуживања и према јединственом облику договора са читаоцима.

Прелазак на аутоматизовани систем захтевао је ревизију приступа статистичким прегледима. Због тога је развијен и примењен Аутоматизовани систем статистичких прегледа у оквиру КСОБ СПб. Систем континуирано прикупља информације из Обједињене базе података читалаца и електронских каталога: о уписаним, пререгистрованим читаоцима, о позајмљеним књигама. Систем врши дистрибуцију података о одељењима библиотеке; социјалним, узрасним и другим групама читалаца.

Израђен је програм за приказ историје коришћења фонда. Прикупљана је статистика читалачких претрага, рађен је комплетан и селективан преглед историје позајмица књига, а постоји и опција експортовања података.

Од стварања КСОБ СПб (2009) прикупљена је значајна количина електронских ресурса који одржавају фондове градских библиотека [17]. Осно-

ван је Јединствени каталог текућих приступа, који садржи анотирание библиографске записе за публикације из фондова библиотека чланица КСОБ Санкт Петербург, који се објављује од 2009. године. Библиографске евиденције се креирају јединственом технологијом, у складу са усвојеним методолошким упутствима и уз обавезну редакторску контролу. Квалитетни библиографски запис библиотеке чланице КСОБ СПб могу да преузимају у сопствени Електронски каталог. Упркос очигледним предностима, корисник приликом испуњавања захтева није добијао информације о томе у којој библиотеци се налази публикација, ни о томе да ли је она доступна. Ове информације налазе се само у појединачним каталозима сваке библиотеке. Решење овог проблема било је спајање Јединственог каталога са појединачним библиотечким каталозима. Ипак, у нашем случају није било могуће формирати један обједињени каталог: записи настали пре 2009. године у свакој библиотеци су израђивани софтверима различите технологије и они не одговарају стандардима КСОБ СПб.

Одлучено је да се формира други Јединствени каталог са записима за издања примљена пре 2009. године. Ово је помогло да се реше два важна проблема: претрага је постала оперативнија, јер су укључене само две базе података похрањене на једном серверу, а не двадесет две на двадесет сервера; приказ места чувања докумената у записима омогућио је увођење нових онлајн сервиса, пре свега резервације.

(наставак у следећем броју)

*Елена Геннадьевна Ахти,
Центральная городская публичная библиотека
им. В. В. Маяковского,
заместитель директора по развитию,
наб. реки Фонтанки, д.46, Санкт-Петербург,
191025, Россия.*

*Превела са руској: Љиљана Башић
Народна библиотека Србије*

1 Превод чланка: Елена Геннадьевна Ахти, „Библиотека им. В.В. Маяковского: 150 лет традиций и инноваций”, *Библиотековедение* 67/6 (2018): 681-689.

Списак извора:

[1] Санкт-Петербургские ведомости: газета. 1867. 24 дек.

[2] Санкт-Петербургские ведомости: газета. 1868. 7 февр.

[3] *Ильина А.А.* История библиотеки Черкесова. Санкт-Петербург: Центр. гор. универсальная библиотека им. В.В. Маяковского, 1995. 85 с.

[4] *Барендаум И.Е.* Книжный Петербург: три века истории. Санкт-Петербург : КультИнформ-Пресс, 2003. 439 с.

[5] *Пышина Е.Н.* Беседы о прошлом. Саратов: Приволж. кн. изд-во, 1983. 127 с.

[6] *Рудакин Н.А.* Избранное: в 2-х т. Москва: Книга, 1975. Т. 1. 224 с.

[7] *Койшкова Л.Б.* Ольга Николаевна Попова //Русские писатели 1800–1917. Биографический словарь. Москва, 2007. Т. 5. 816 с.

[8] *Люблинский С.Б.* Книгоиздательство О. Н. Поповой //Книга: исследования и материалы. Москва, 1966. Сб. 13. 238 с.

[9] *Ломковский Н.М.* История Ленинградской городской центральной библиотеки : рукопись //Архив Центра петербурговедения ЦГПБ. Санкт-Петербург, 1935. 166 с.

[10] Очерки по истории Центральной городской публичной библиотеки им. В.В. Маяковского. Санкт-Петербург: Центр. гор. универсальная библиотека им. В.В. Маяковского, 2008. Вып. 1. 159 с.

[11] Решение Ленинградского Городского Совета депутатов трудящихся о присвоении Ленинградской Центральной библиотеке имени В.В. Маяковского //Центральный государственный архив литературы и искусства Санкт-Петербурга (ЦГАЛИ СПб). Ф. Р-384. Оп. 1–1. Д. 116. Л. 1.

[12] Очерки по истории Центральной городской публичной библиотеки им. В.В. Маяковского. Санкт-Петербург: Центр. гор. универсальная библиотека им. В.В. Маяковского, 2018. Вып. 3. 192 с.

[13] Центральный государственный архив литературы и искусства Санкт-Петербурга (ЦГАЛИ СПб). Ф. Р-384. Оп. 2. Д. 6.

[14] Очерки по истории Центральной городской публичной библиотеки им. В.В. Маяковского. Санкт-Петербург: Центр. гор. универсальная библиотека им. В.В. Маяковского, 2013. Вып. 2. 110 с.

[15] *Корякова Т.А.* Библиотечная корпорация. Работа на опережение // Менеджмент качества в библиотеках. Технологическая среда библиотеки как фактор повышения качества и эффективности библиотечного обслуживания: материалы VI Всероссийской научно-практической конференции (15–16 ноября 2017 г.). Санкт Петербург: Центр. гор. публичная библиотека им. В.В. Маяковского, 2017. С. 23–32.

[16] *Ахїи Е.Г.* Современные подходы к методической работе Центральной библиотеки мегаполиса // Всероссийская научно-практическая

конференция „Методическая служба современной публичной библиотеки: от теории к практике” (27–28 ноября 2014 г.). Санкт Петербург: Центр. гор. публичная библиотека им. В. В. Маяковского, 2014. С. 25–36.

[17] *Прозоров И.Е., Соколова А.В.* Электронная библиотека корпорации публичных библиотек как элемент национальных цифровых ресурсов // Научные и технические библиотеки. 2017. № 4. С. 5–12. URL: http://www.gpntb.ru/ntb/ntb/2017/4/NTB4_2017_%D0%905_1.pdf (приступљено: 6. 12. 2018).

ПРОМЕНА УЛОГЕ БИБЛИОТЕКАРА – УВОЂЕЊЕ ЛИДЕРСТВА У БИБЛИОТЕКЕ

Историјски гледано, библиотеке су одувек биле место где сте имали приступ информацијама, а библиотекари су сматрани чуварима књига, записа и база података у којима је складиштено знање. Али времена се мењају, а са њима и начин на који приступамо информацијама. Са појавом дигиталног доба, знање је постало доступније – али се теже и контролише. Данас, већина нас има информације доступне 24/7.

Како се библиотеке мењају, тако се мења и улога библиотекара у XXI веку. Друштвена функција библиотека постала је једнако важна – ако не и важнија него њена улога ризнице знања. Библиотекари су се нашли у улози социјалних радника, едукатора младих, који помажу заједници, бавећи се, чак, и маркетингом друштвених медија – често без одговарајуће обуке, припреме и подршке.

Оваква очекивања од лидерства у библиотекама само су убрзана изазовима пандемије Ковида-19. Данас се библиотеке и библиотекари налазе на клацкалицы – да ли да се трансформишу заједно са друштвом или да ризикују да изгледе и застаре?

Нови изазови за библиотекарe

Дигитална трансформација и промене очекивања корисника уздрмале су многе делатности наслеђене из прошлих времена. Дужности већине библиотекара су прерасле њихове основне квалификације – посебно током пандемије Ковида-19. Да би се суочили са захтевима наметнутим пандемијом, библиотекари су се бавили претраживањем

контаката, имплементирањем и спровођењем нових безбедносних протокола, па су чак припремали и штампали визире за здравствене раднике на 3D штампачима!

Чак и пре него што су се суочиле са свим очекиваним изазовима које је донела пандемија, многе библиотеке су откриле да имају кључну улогу у решавању неједнакости у својим заједницама – посебно када је у питању приступ информационим технологијама. Неке су предузеле мере да помогну угроженом или маргинализованом становништву да приступе интернету тако што су нудили вај-фај на својим паркиралиштима или изнајмљивањем таблета и лаптопова. Друге су чак почеле да пружају краткорочна склоништа за становнике без дома – што је захтевна улога за коју мали број библиотекара има специјализовану обуку.

Библиотеке су такође места на којима се многи људи друже, посебно они социјално изоловани. Када су се огранци библиотека физички затворили током 2020. и 2021. године, неки библиотекари наставили су директније да пружају помоћ угроженим групама, као што су старији, тако што су их позивали телефоном и достављали им материјал за читање.

Уз отворен приступ информацијама, доба интернета донело је и нешто злокобније: пораст „лажних вести” или дезинформација. Многи људи, укључујући нас овде у *PressReader*-у, питали су се да ли библиотекари данас имају нову одговорност – да демократизују приступ квалитетном новинарству и промовишу медијску писменост.

Обучавање следеће генерације

Пуно се очекује од будућих генерација – и док је визија библиотекара као лидера заједнице убедљива, она неће постати стварност док не променимо начин на који припремамо људе за улазак у ову професију. Ниједан програм за школовање библиотекара не пружа обуку за лидерство. Иако су се неки библиотекари природно показали као изванредни лидери, ове вештине треба да буду саставни део обуке за посао, тако да професионалци постану радна снага која је спремна да подржи библиотеке будућности.

То се односи на развој вештина које се обично везују за пословни свет, као нпр. генерисање прихода и маркетинг. Због буџетског финансирања, библиотеке нису ни имале прилике да успоставе сопствене токове прихода. Сада ће то бити неопходно како би могле да наставе да пружају бесплатне, приступачне друштвене програме – и да се увере да њихове заједнице знају за њих.

Доба брзих промена захтева храбро размишљање нових лидера који могу да осмисле и остваре будућност своје делатности. Неки су ово назвали „потрага за одговорима” – филозофијом у којој свака сјајна услуга почиње дубоким разумевањем онога што се од вас тражи, уместо да почнете са унапред одређеном идејом о томе шта ваша организација треба да буде. Овакво размишљање навело је Хауарда Шульца да Старбакс претвори у међународни бренд вредан више милијарди долара, замишљајући га као место које не служи само за продају кафе, већ је као „треће место”¹ ништа мање важно од посла и дома. Шулец је направио револуцију у култури кафића у Северној Америци. Ако библиотекари почну да препознају потребе својих корисника и сходно томе уреде своје библиотеке и програме, они могу имати велики утицај на здравље својих заједница.

Будућност библиотечког лидерства

Иако је библиотекарство делатност која се споро трансформише, времена се мењају, а нова ера библиотекарства је близу. Америчко друштво библиотекара (АЛА) организује курсеве лидерства намењене библиотекарем, а многи од њих, као и институције који размишљају на тај начин, представљају инспирацију за бољу будућност наше струке.

У јавној библиотеци Принстон, директор Лезли Бургер започео је изградњу потпуно новог објекта, који одговара потребама заједнице, попут кафића у згради и програмирања за одрасле. У 2016. години, библиотека је чак остала отворена

целе ноћи где је, уз пренос председничких избора, организована јавна расправа коју је водио политиколог.

Библиотеке Шеридан, смештене на Универзитету „Џон Хопкинс” у Балтимору, биле су иновативне у остваривању прихода, промовишући културу предузетништва, а не бирократије. Охрабривали су све своје запослене да доставе идеје о пројектима који остварују приход, и давали им одређену надокнаду када се ти пројекти изаберу.

Неке библиотеке такође прихватају своју истакнуту улогу у очувању здравља и добробити заједнице, уместо да је једноставно толеришу. У Великој Британији библиотеке се, покретањем програма који окупљају старије кориснике или формирањем друштвених веза међу младим родитељима, активно боре против изолације и усамљености, истовремено промовишући писменост код деце. Неке библиотеке чак успостављају јавне дневне собе, као места за дружење где су сви доброшли.

Библиотеке XXI века: делатност која се мења

Интернет је, олакшавајући отворену размену информација, изменио сваки аспект света у коме живимо. Иако ће библиотекари сигурно изгледати другачије у овом новом окружењу, ако су вољни да преиспитају своју улогу у својим заједницама, омогућиће да просторије библиотека постану чворишта за повезивање, образовање и упорност.

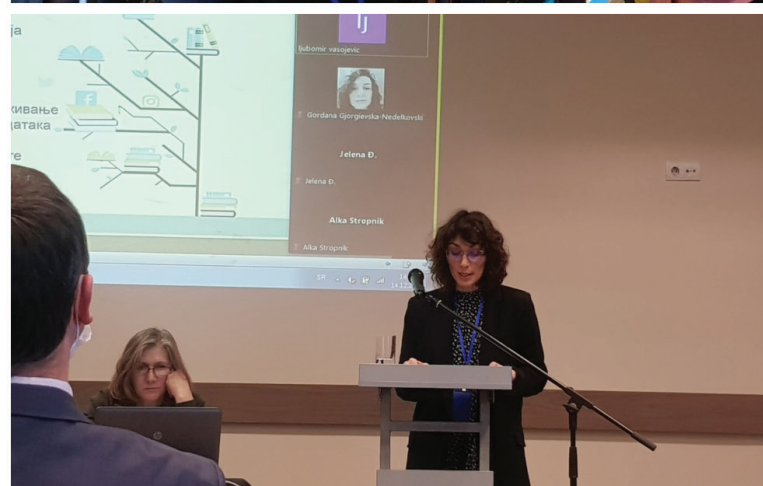
Прелаз неће бити брз нити лак, а библиотекари и институције које их обучавају морају да прихвате промену раширених руку. Верујемо да је вредно труда. Ако се наше библиотеке буду суочиле са изазовом, откриће будућност која је још светлија и узбудљивија него што смо замишљали.

Кели Бенкс

Извор: <https://blog.pressreader.com/libraries-institutions/evolving-role-librarians-how-library-leadership-changing>

Избор и превод са енглеског: Славица Сивановић

1 Термин који се користи за опис места у јавном простору које раздваја животну и радну средину. Овај термин је први пут употребио 1989. године амерички социолог Реј Олденбург у својој књизи *The Great Good Place*. Примери трећих места укључују цркве, кафиће, клубове, јавне библиотеке, књижаре или паркове – прим. прев.

ЗАШТО БИБЛИОТЕКЕ МОРАЈУ ДА МЕЊАЈУ СВОЈЕ ПОСЛОВАЊЕ

Замислите да се пробудите једног јутра и откријете да је ваша јавна, школска или универзитетска библиотека нестала преко ноћи – дословно је нема. Нема зграде, нема извора (ни у физичком ни у електронском облику) и нема људи који би вам помогли да пронађете, сазнате или користите информације за унапређење живота, знања и пословања.

То би било као да смо пребачени на странице романа *Фаренхајт 451* где је предност незнања над знањем пут до „изједначеног” друштва. Најезим се и од саме помисли на то.

Онда схватим да је ово само лош сан – ноћна мора која нема основа у чињеницама. Али када погледам шта се дешава у овој ери смањења буџета, затварања библиотека и утицаја лажних вести на информациону писменост, није тако тешко запитати се да ли су библиотеке суочене с дистопијском будућношћу. Ја сам оптимиста, па и даље верујем да још има времена да се спаси делатност без које би човечанство било уништено.

Али, и то је велико али, истина је и то да су једини који могу да сачувају библиотеке саме библиотеке. Удружења им могу помоћи кроз смернице, али на крају, свака библиотека мора преузети одговорност како би јој врата била отворена, светла упаљена, а производи и услуге доступни и релевантни за заједницу.

Да би напредовале у свету препуном сталних и убрзаних промена, библиотеке морају да редефинишу своје пословање како би биле одрживе у будућности коју већина нас још не може ни да замисли.

Велика промена је овде

Кад се осврнемо на стотине година уназад видећемо да су се у области медија дешавала константа открића, почевши од Гутенбергове штампарије до масовних медија, радија, телефона и телевизије.

Ови изуми, иако импресивни у време када су настали, у основи су били исти:

- Емитовали су садржај један на један или један на више
- Технолошки су били веома скупи да се направе
- Све их је контролисала влада.

Али када је интернет постао јавно доступан 1993. године, људи су одједном поседовали комуникациону мрежу „многи према многим” где су милиони нас могли да комуницирају са милионима других скоро без икаквих трошкова. Интернет нам је дао нови, демократизован облик медија који владе виртуелно не могу да контролишу.

И шта је ту толико важно?

Па, према оснивачу бројних предузећа, капиталисти и инвеститору и аутору најпродаванијих књига, Леонарду Бродију, управо овај феномен подстиче огромне промене које данас доживљавамо у послу и друштву.

Наша планета се мења из темеља – тренутно смо у ери највећих институционалних промена у историји света. Ниједна делатност није изузета. Библиотеке, образовање, медији, путовања, финансије и здравствена заштита, наводимо само неке, осећају последице овог феномена.

Зашто? Јер се све своди на моћ. Пре интернета, моћ се контролисала одозго надолу, било да су је контролисали председници, директори, свештеници или издавачи. Потакнута масовним променама у технологији и социјалном понашању, та традиционална пирамида моћи потпуно је преокренута у готово сваком аспекту нашег живота.

Еделманово истраживање подржава Бродијеву тврдњу да је дошло до фундаменталног преокрета у односу између оних који су традиционално имали власт и људи које су некад контролисали. Живимо на планети коју покрећу људи где млађа генерација читав свој живот поседује ту моћ. И нису спремни да је се ни на који начин одрекну, јер им даје ауторитет који њихови родитељи никада нису имали – моћ која их тера да све доведу у питање и помније истраже свет око себе кроз нови, критичнији објектив.

Лидерство у нашем измењеном свету

Кажу да је бити лидер један од најјасамљенијих послова на свету. Посебно је изазовно када се одређена организација бори за опстанак у нашем наопаком свету – свету у којем генерације „све се врти око мене” не очекују ништа мање до високо персонализованог искуства у свакој трансакцији и интеракцији са брендом. И без обзира на то шта ви мислите о томе, библиотека је бренд и потребан јој је лидер XXI века вољан да одбаци окове

бирографије и води институцију тако што ће јој служити.

Бестселер аутор и гуру менаџмента, Гари Хамел, рекао је да многи брендови пате од „гомиле основних неспособности” које потичу од стана-ра бирографије. „Стратегија се поставља на врх. Моћ се смањује. Велики шефови постављају мале шефове. Појединци се такмиче за унапређење. Накнада је у корелацији са позицијом. Задаци се додељују. Менаџери процењују учинак. Правила строго ограничавају дискрецију. Ово је рецепт за ’бирографију’, стопедесетогодишњу мешавину војних командних структура и индустријског инжењеринга која чини оперативни систем готово сваке велике организације на планети.” Он даље каже да се у бирографији не охрабрује смело размишљање и деловање, а старе претпоставке се доводе у питање само када организација удари у зид. Личи ли вам ово на вашу библиотеку?

Време је да свака библиотека разбије начела бирографије и прихвати предузетнички начин размишљања посвећен иновацијама. Потребно је да промени своју управљачку структуру и културу, а то ће, без сумње, за поједине бити стран и трновит пут.

Библиотеке морају да, ангажујући се, прихвате промене како би покренуле нове идеје, мењале производе и услуге, размишљале и експериментисале ван оквира и тражиле нове начине да монетизују своју имовину и таленат. Библиотечко особље мора да буде мање изоловано, а свет око себе да посматра из нове перспективе. Мора бити вољно да усваја знања из оних делатности које су се такође суочиле с потенцијалним нестанком, али су биле довољно неустрашиве да избришу оно старо и створе нешто ново. Мора да преузме одговорност за своју будућност и прихвати чињеницу да финансирање није право – већ је поклон.

Промените начин рада како бисте створили нове изворе прихода

Почео сам да размишљам о другим делатностима које се, попут библиотека, суочавају са истим изазовима. Најочигледнији пример је издавачка делатност – конкретно новине и часописи.

У XX веку потрошачи су били више него спремни да плате дневну доставу локалних новина, јер су видели вредност у производу. Али када је интернет постао меинстрим, издавачи су бесплатно уступили своје новинарство, очекујући да ће дигитално оглашавање покрити трошкове баш као што је штампано то чинило деценијама уназад. Погрешили су, јер су изузетак биле само Норвешка и Шведска, где је мање од 20% светске

популације спремно да плати за исти садржај у дигиталном облику. Зашто? Зато што су издавачи годинама учили читаоце да је дигитални садржај бесплатан, и колико год покушавали да се врате на старо уз помоћ промотивних кампања или пејволова¹, потрошачи нису променили своје понашање. Код њих више то не пролази.

Последњих 15 година говорим да опстанак меинстрим медија зависи од диверзификације прихода. Оглашавање и приход од читалаца сами за себе нису одрживи за издавачку делатност. Тачка. Крај.

Бројни издавачи су угледали светлост на крају тунела, те постижу успех мењајући начин рада и улажући у препакивање садржаја, формирање заједнице чланова, е-трговину и лиценцирање брендова. Други беру плодове од емитовања догађаја уживо и других искустава која су људи спремни да плате.

Када је реч о библиотекама, корисници су такође научени да ресурсе добијају бесплатно, па би покушај наплате приступа сада био трошење енергије и времена. Такође је и у супротности са становишта библиотека да приступ садржају треба да буде бесплатан.

Али зашто све у библиотеци мора да буде бесплатно? Не мора и не би требало. Наплаћивање помоћних услуга није грех, то је механизам преживљавања, и на срећу, неке библиотеке то почињу да схватају. Већина библиотека наплаћује накнаде за обраду пасоша, штампање, скенирање и дигитализацију. Све је ово сјајно, али ништа од тога не доноси велику количину прихода која је библиотекама сада потребна. Многе библиотеке већ изнајмљују простор предузећима и појединцима за одржавање догађаја или као заједничке просторије за рад. Али по питању дизајна, технологија и естетике већина ових просторија је лимитирана.

Зашто библиотеке не би свој рад подигле на виши ниво и понудиле врхунске радне просторе који су упоредиви са *WeWork*-ом² – послом који цвета. То би значило да ће се библиотечки простор смањити како би се направио овај наменски, али то би се на крају и догодило како дигитални садржаји преузимају примат. Будите проактивни, а не реактивни по питању дигиталне трансформације.

Када већ говоримо о изнајмљивању, зашто не бисте изнајмили оригиналну уметност, музичке инструменте, ситну канцеларијску опрему или караока машине?

Како би било да направите простор за кафић, ресторан или друге примамљиве потрошачке садржаје да бисте привукли више корисника и истовремено зарадили новац – одрживи приход који може

да финансира додатне библиотечке услуге или запошљавање особља? Зашто не бисте понудили обиласке историјских локалитета љубитељима историје или организовали обиласке града? Истраживања показују да ће људи радије одвојити новац за искуства него за материјалне ствари, и коме би странац више веровао када крене у истраживање локалне историје него локалној библиотеци?

Библиотекари имају богато знање о многим областима које би се могло боље искористити. Зашто не радити истраживања по наруџбини, подучавати или држати часове уз накнаду? Зашто не бисте охрабрили кориснике да користе јавни превоз тако што ћете наплаћивати паркирање? Зашто не понудити различите нивое плаћеног и бесплатног чланства у зависности од трошкова испоруке одређених услуга? Неке библиотеке то већ раде. Не знам како би ваша библиотека желела да сегментира ниво свог чланства тако да одговара њеној разноликој заједници, али вреди размислити.

Ово су само нека размишљања; сигуран сам да бисте уз добар бреинсторминг смислили нешто још боље.

Као инспирацију, погледајте како се неколико напреднијих библиотека променило.

Универзитет „Дон Хопкинс“

Не желећи да буду пуки примаоци институционалног финансирања и библиотеке Шеридан са Универзитета „Дон Хопкинс“ се трансформишу и мењају, те постају „они који привлаче ресурсе“ како то Гери Хамел каже – прихватају предузетништво, мењају начин на који долазе до прихода и покрећу пројекте осмишљене да привуку новац споља, а истовремено унапређују своју основну мисију.

Универзитет негује окружење у коме се подстиче преузимање ризика – антитеза бирократске хијерархије. Запослени се охрабрују да, не само учествују у постојећим пројектима, већ и да изнесу сопствене предлоге за нове пројекте који ће донети приход. Они такође добијају некакву надокнаду када се њихове идеје изаберу.

Као што је Хамел рекао у књизи *Bringing Silicon Valley Inside*: „Ако идеја има вредност, привући ће ресурсе, у облику ризичног капитала и талента. Ако нема, онда неће.“

Јавна библиотека Принстон

Јавна библиотека Принстон, основана 1812. године, почела је да се мења у раним двехиљадитим када је видела да претрагу полица са штампаним ресурсима замењују веб претраге и сајтови са

онлајн ресурсима. Видели су како се књижаре гасе и знали су да их чека слична судбина, ако се сами не промене како би се прилагодили новој генерацији корисника.

Године 2004. отворили су врата нове модерне библиотеке са кафићем (у фази планирања многи су мислили да је то лудост), књижаром са половним књигама, заједничком просторијом и тихом зоном.

Данашњој генерацији дали су животнији простор са ресурсима организованим на начин који је био смисленији корисницима, а не библиотекари-ма навикнутим на Дјуиеву децималну класификацију. Библиотека се претворила у место окупљања са забавом, догађајима и часовима језика.

Садржаји укључују научно-технолошку лабораторију, посебне изложбе, дечје просторе, просторе за читање и писање, STEAM студио и простор за дојење. Али оно што их заиста разликује од осталих библиотека су врхунски радни простори са најсавременијом технологијом, пословни центар и посебне просторије за састанке, учење и сале за конференције које доносе приходе захваљујући предузећима и непрофитним организацијама који их изнајмљују. „Видећете људе који започињу посао у нашим просторијама посебно опремљеним за заједнички рад. Овде се стално оснивају компаније“ (Брет Бонфилд, директор Јавне библиотеке Принстон (2016-2019)).

Будућност је у вашим рукама

Бестселер аутор, Нил Гејмен, рекао је: „Библиотеке су наша будућност – њихово затварање била би страшна, ужасна грешка – отимање од будућности да би се платила садашњост, а то нас је довело у хаос у којем смо сада.“

Он је у праву. Али то што је у праву неће платити рачуне.

Због тога вас охрабрујем да промените изворе финансирања и укључите трговину. Понудите јединствене производе и искуства која хране потребе и жеље корисника – ствари које не могу добити нигде другде осим код вас и уз вашу помоћ. Ствари за које су спремни да плате.

То значи запослити нове људе који знају како да пласирају и продају производе и услуге – који знају како да зараде прави новац који може да финансира одрживу будућност.

Дагмар Јанк, први проректор на Потсдам универзитету у Немачкој, 1998. године препоручио је да курс „Стварање прихода“ буде део формалног наставног програма на групи за библиотекарство. Решио сам да истражим најбоље факултете који имају групу за библиотекарство и информатику у

САД да видим да ли имају овај курс у својим наставним програмима.

Почео сам са Универзитетом у Илиноису који је рангиран као први у овој области. Кад сам проверавао предмете на Мастер студијама на Групи за библиотекарство и информатику, није се помињао курс о стварању прихода. Исто је било и на Универзитету у Вашингтону који је на другом месту. Престао сам да тражим након тога. Ако знате за било коју школу која укључује курсеве за стварање прихода за библиотеке, волео бих да ми то кажете.

Посвећеност иновацијама је тешка јер захтева много храбрости да се сруши старо не би ли се изградило ново, не само у смислу промена пословног модела, већ и културних трансформација. Међутим, то не значи да треба почети од нуле; то значи мењање онога што већ постоји у нешто боље.

Стив Џобс је био мајстор промена. Он није измислио технологију која је 1998. Епл на ивици банкрота 2011. године претворила у компанију вредну преко 100 милијарди америчких долара. Он је само поново открио оно што је већ постојало у Еплу и његовим конкурентима.

Фокусирајући се на искуство корисника, Стив Џобс је променио рачунаре, телефоне, камере, таблете, музику, софтвер и још много тога. Он је променио индустрију и наше животе.

Ако је највећи ризик за вашу библиотеку ваша неспремност или страх од иновација, запамтите

шта је рекао Стив Џобс: „Иновације немају никакве везе са тим колико долара за истраживање и развој имате. Када је Епл представио Мек, Ај-Би-Ем је потрошио најмање 100 пута више на истраживање и развој. Није све у новцу. Ради се о људима које имате, о томе како сте вођени и колико „схватате у чему је проблем”.

Колико ваша библиотека „схвата у чему је проблем“ и шта ради по том питању? Волео бих да чујем ваша размишљања. Хајде да разговарамо!

Николај Мајларов

Извор: <https://blog.pressreader.com/library-trends/why-libraries-must-rewrite-themselves>

Избор и превод са енглеској: Марија Ракић Шаранац

1 Paywall – метода којом се корисницима ограничава приступ интернет садржају куповином или претплатом на тај исти садржај. Ово се нарочито односи на вести.

2 WeWork – америчка компанија за некретнине која пружа флексибилне заједничке радне просторе и услуге за разна предузећа. WeWork пројектује и гради заједничке физичке и виртуелне просторе и пружа канцеларијске услуге предузећима и компанијама. Основана је 2010. са седиштем у Њујорку.

ДИСХАРМОНИЈА БОЛА И СТРАДАЊА

Школа безбожништва, Александар Тишма, Београд, Нолиј, 1978.

Збирка приповедака *Школа безбожништва* (Београд: Нолит, 1978) Александра Тишме замишљена је, пишчевим речима¹, као целина од четири приповетке (*Шнек*, *Школа безбожништва*, *Најдужа ноћ*, *Сџан*) међу којима је само једна (прва – *Шнек*) унеколико ведрa. (Писцу не треба увек веровати на реч, ведрину у овим приповеткама можемо лупом тражити. Овај *приповедни квартет* више је у духу обеспокојавајућих Шостаковичевих гудачких квартета него Вивалдијевих *Годишњих доба* или Моцартове *Мале ноћне музике*). Мотив безбожништва, који је синоптичка нит свих приповедака, представља естетски израз, наративно

уобличење Тишминог поимања/промишљања зла у свету, његовог порекла, узрока, циља, последица, облика, идентитета; тачније, присуство зла у човеку као несазнатљивост његове мотивације.

Прва од четири приповетке у збирци тематизује дезинтеграцију насловне личности услед ратног контекста и каснијег несналажења у послератном животу. (Проблематизовање, двојност, те и потрага за јединственим идентитетом, једна је од универзалних тема Тишмине прозе. „Прави узор или модел за ову приповетку корисније је тражити у самом Тишми, његовим опсесијама, сновима и страховима”²).

Прича индикативно почиње главобољом уз коју се насловни јунак буди, а у каснијем току наратора, та од раније позната му болка, постаће главни окидач његове (само)идентификације³. Ратне околности, у којима ће се неочекивано убрзо обрети свет и Шнек у њему, утичу на чудну метастазу те, од раније му, присутне физиолошке нелагоде. Долазећи из спољашњег света надражаји изврћу његово биће толиком силином да он у једном трену осећање и визију среће (други брак) почне да поистовећује са болешћу.

У годинама великог рата, у бегу од сверазајаућег зла окупатора, гоњен историјским усудом свог национа и нешто худије личне несреће, биће принуђен да се крије, ради, сналази, лаже, под туђим идентитетом, и та маска неће бити само промена личног имена, већ и културолошког, етничког предзнака идентитета. Захваљујући путним исправама које, игром случаја и сналажљивости прибавља, после бекства од извесне логорске смрти, постаће Милоје Сарлатић, Србин из Бојковца, чија судбина није до краја разрешена, али се може наслутити. Под капом тог имена живеће за време рата, *ијијајући се да ли он стварно можда и није Шнек, човек који бежи, већ неко нејостојеће биће. [...] Шнек у њему све се више јојио, јостојао мајлена усјомена њејовој ојромљеној мозга; одмахивао је у себи када би ја се сејио, као на јијано јривићење.*

И то није без значења. Страдања двају народа приближују се кроз личну призму једног човека који је принуђен да се мултипликује, постане двојица, сличних судбина. Међутим, неочекивано, то искуство, збуњујуће, донеће му, по први пут за његова живота, осећање аутентичне егзистенције, привид да *као јакав* заиста постоји.

Повратак у привидну равнотежу коју доносе послератне године преживљаваће тешко. Тај период биће обележен његовим поновним интензивним губитком свог идентитетског компаса. Опет ће постајати неко други, али у сасвим другачијим околностима и неисторијским нужностима. Поистоветиће се до те мере са покојним мужем извесне Љиљане Калајић, љубавнице с којом већ две године гради интиман однос *са неким сажалним задовољством*, да ће почети да болује од покојникове болести, и то удвајање донеће му готово сладострашће. *Њеја су боловање и смрт инжењера Зорана Калајића занимали до ојчињености, били су истинска основа љубави коју је осећао према удовици.* (Индикатор необичног односа биће међусобно персирање свежих супружника, као у странаца).

Шнек тако налази, стално у ескапизму новог идентитета, неку врсту патолошког уживања, чудне стратегије љубавничке улоге. *Желео је да му*

буде шјо сличнији, јер је био сведок блаженства које је онај био јостииао. Тишма приказује свог јунака у неколико граничних психичких стања: лишавање идентитета људског бића и замена логорским бројем; проблем удвајања личности, тј. појављивање тзв. Двојника (Шнек се поистовећује са мужем своје љубавнице који као да није покојник већ упоредо са њим егзистира); параноја; потпуно преузимање туђег идентитета (што није само законом кажњива појава, али је морално оправдана у таквим туробним временима. Све ово отвара питање може ли се човек, тако, свести на шаку докумената, јер онда је лако постати било ко, на папиру, уз помоћ одговарајућих хартија).

На крају приповетке последњи идентитет који Шнек преузима јесте болест сама, и то ни мање ни више него главобоља, најуниверзалнија болест цивилизације.⁴ (Главобоља је, као што видимо из *Дневника* била и неумољиви сапутник самог писца).

Питање нерационалности зла, о танкој, неконечној подели на тлачитеље и утлачене постављено је у насловној приповеци збирке *Школа безбожништва*. У њој Тишма понире у свет доминације зла, и то зла које је идеолошки мотивисано. У овој причи нижи иследник Дулич постаје целат, егзекутор сурове моћи, демонстрант силе, мучећи затвореника контраобавештајне службе, слабашног и болешљивог младића Остојина. Међутим, иследника код куће чека болешљив и слабашан рођени син, чији га положај и изглед сећају, замршеним механизмом асоцијација, на младог затвореника, политички неподобног.

Повезаност насиља и готово еротских перверзија Дулича, и његових асистената у мучитељским „радостима”, кулминирају неизбежном смрћу затвореника. Тлачитељ се не пита зашто то чини. „Прљава истражна просторија с голом лампом и поган мученика симбол је његовог сопственог несређеног живота као нижег чиновника, као супружника и као оца.”⁵ „Проблем идентитета, инфериорност порекла условили су Дуличеву личност. Дулич убијајући Остојина, чији је отац Србин, а мајка Мађарица, истовремено покушава да убије и свест о сопственом пореклу у којем су се, такође, везали католичанство и православље”⁶. (Занимљива је сличност црта Дуличевог/Остојиновог порекла и идентитетске неукорењености која произилази из мешовитог порекла самог Тишме). „Дуличев колебљиви идентитет има, дакле, индивидуално лице и у његовом понашању према сину назначено је под којим фамилијарним условима се један такав идентитет оформљава.”⁷ Етничка удвојеност идентитета и овде игра своју замршену мотивску улогу. Жртва и силник, при-

метно је, имају заједничких идентитетских садржилаца, а то није без значења.

Своју инфериорност, *нечистиошу*, Дулич надокнађује чињењем зла. „Дуличев мали страх да ће његово зверство бити кажњено божјом вољом, смрћу његовог болесног детета, нестаће у трену када болесном дечаку постане боље, када умине опасност од синовљеве смрти, када се погодба са сведржитељем живота и смрти покаже као тренутак слабости уплашеног оца који схвата да бога нема, јер како је злу онда дозвољено да тријумфује⁸, јер Дулич нема илузија о својој доброту, невиности пред лицем смрти. Понижено тело беживотног младића Остојина потврда је Дуличевог еротизованог зла.

Он је свестан, током сесија извлачења признања од своје ћутљиве странке, те танке линије која њега као целата дели од жртве, али кукавичког је сазнања и мишљења да је зло боље вршити него трпети. Угодније је бити у сопственој кожи. „У гротескној поенти Тишмине приче открива се у свој наказности суштаство човекове природе али и суштаство историје у којој таква природа дела.”⁹

Проблематизовани однос понижених и њихових крвника, у неку руку, може се разумети из постојања нејасно оделите црте која их раздваја, како Дулич размишља. Али и те како схвата да је у тренутној подели карата он тај који с висине посматра измучено тело, предмет својих наказних дужности и наслада, а тако мало је између њега и њих, само једна наредба, реч.

Семантичка срж, идејни ембрион приче *Најјора ноћ* јесте покушај човековог мирења са безизлазом, са немоћи да ишта учини по питању не своје смртности, колико пресуде која га насилно у ту смрт гура, остављајући му демонски привид избора да пут до свог краја може одабрати и да ће му тако одабрани пут бити лакши јер је својевољан. *Онда, коју смрт изабрати? То је дилема човека из најјоре ноћи.*

Неименовани припадник јеврејског етноса (судбина нације синегдохски се шири са индивидуе на колектив) са последњим зрном слободе не зна шта да уради, да ли пре свитања са породицом побећи и препустити се случају да буде ухваћен и погубљен, или пријавити се властима колико сутра, после свитања, по наредби, и убрзо у логору скончати. Питања протагониста поставља немо, немајући саговорника.

Сшан је последњи став приповедног квартета, уједно и најобимнији. Радње смештене у постратни период. Ова приповетка је симптоматична по преплитању двају смисаоних, мотивацијских линија које се укрштају и раздвајају у главном лику, Бранку Чаковићу. „У инверзној приповедачкој

реконструкцији његове биографије, представљен је као лик који најпре наноси, а потом подноси зло.”¹⁰ Тишма и у овој приповеци ликове заодева стицајима околности којима не могу до краја да владају и, горком иронијом награђен, именовани протагониста нанеће зло једином човеку који му је, у младости, давно, учинио добро. Жртва његове невољне акције постаће стара пензионисана професорка Вилма Синдхолц, која ће своју стамбену несрећу доживети науштрб туђе среће која неће моћи над собом, у дарезљивој милости нове власти, да ликује.

У *Сшану* се проблематизује, између осталог, и идентитет те нове, послератне владајуће стране, која изгледа да је онај познати прогонитељ, само нових метода, који се преоденуо, стргао са себе некада препознатљиво рухо силе, извео се из униженог положаја жртве, али сада, са инсигнијама моћи и власти, преузео стару функцију прогонитеља, целата новог лица и имена. Улоге су преокренуте, не и укинуте. Круг безбожништва је затворен?

Тишмини јунаци често се налазе у немогућности да пронађу сопствену, испуњујућу верзију идентитета. Страни су како себи, тако и околини. Носећи терет сопствене трагичности, припадност ширем идентитету који не може да их инкорпорира у себе, бивају насукани на ободима друштва, никад не налазећи своје место у свету. Тишма је приповедач великих тема књижевности: рата, кривице, страсти, зла, насиља, трагања за смислом. Он покушава да на ова вечна питања да савремене одговоре, преиспитујући их изнова и изнова у свом опусу, од најранијих до последњих књига.

Милош Милојевић
Народна библиотека „Вук Караџић”, Крајеваци

1 Александар Тишма, *Шша сам ѿговорио* (Нови Сад, 1996), 43.

2 Зорица Хаџић, „Приповедачки квартет Александра Тишме”, предговор у *Школи безбожништва* (Академска књига, 2010), 15.

3 *Пошшицао је од родитијеља у којих је ѿлаводоља била честиа, ѿа је од деишињсѿтва ѿознавао све њене сѿиуйње-ве и њима огѿоварајуће мере суздијања. [...] Врашшила му се ѿлаводоља оѿоменувиши ѿа да је ѿо још увек он, Шнек.*

4 Зорица Хаџић, Нав. дело, 11.

5 Роберт Ходел, „О односу љубав – друштво код А. Тишме”, *Повраштак миру Александра Тишме: зборник рагова* (Матица српска, 2005) : 51.

6 Зорица Хаџић, Нав. дело, 14.

7 Р. Ходел, Нав. дело, 51.

8 Реагујући на вест да му је син у бољем стању, да ће (над)живети: [...] *Клекну на оба колена, склоји руке, погледа у вис ка њаваници и викну, снжно, слободно: „Боже, хвала ти! Тебе нема, Боже! Не, стварно те нема, нема. Ја сам до!*”

9 Михајло Пантић, „Школа безбожништва Александра Тишме”, *Летопис Мајнице српске* Год. 175, књ. 464, св. 1/2 (1999) : 89.

10 Исто, 90.

ЉУДИ КОЈИ СУ МЕЊАЛИ СРБИЈУ – ЈОВАН Ђ. МИРКОВИЋ

(наставак из претходној броја)

Неправедно оптужен

Није истина

Али, није био повређен само осудом свог рада за време окупације. Велико разочарење је доживео у време Великог рата од тадашњег директора Гимназије Милана Јанковића (Мирковић пише углавном његове иницијале, са титулом испред „др М. Ј.”), који је у одлучујућим тренуцима показивао људске слабости и недоследност зарад личне користи. Мирковић критички, са много чињеница описује сукоб са Јанковићем, који се у време окупације прихватио директорске дужности. У ратним околностима кад школа није радила, ученици су у групама долазили код професора на предавања, који су им часове наплаћивали по 2-3 круне, без обзира на број ђака, поједини и без хонорара, док је др М. Ј. тражио много више. „Код професора доктора М. Ј. кошта час 10 круна”¹, записао је Јанковићеву изјаву, критикујући га у наставничкој канцеларији због тога – али без одјека или подршке других колега.

*Многима сам њада и њосле рања давао приватне часове десетлаино; многима сам најлаћивао њри динара од одржаног часа, и њо не школског од 45 минуџа, неог часа од њуних 60 минуџа.*²

Ученици целе 1916, 1917. и прве половине 1918. иду на приватне часове, с књигама у руци док „жандарми крстаре улицама”. У то време, њихов директор и наставник др М. Ј. не примећује тешку ситуацију у којој омладина „интелектуално и васпитно опада”. Као руководилац је, лојално и врло „савесно”, без много емпатије према ученицима спроводио наређења окупатора, да би, по

окончању рата, показао своју дволичност. Јанковић је у извештају о раду Гимназије (1919) током аустроугарске окупације написао: „Никада у животу нисам био у несрећнијем положају, никада у очајнијој ситуацији него кад сам гледао како наша омладина бледа, изнурена глађу и оскудицом у најпотребнијим животним средствима почиње да се и морално губи... Читаве групе ученика могао је човек видети, како рано изјутра, кријући се, иду ван вароши, да за своје породице набаве по селима удаљеним од вароши десетине километара по који килограм брашна, масти или друге намирнице... Уз то страх и брига за сигурност у рођеној кући растргли су нерве породица и деце”³. Мирковић у својим белешкама, аргументовано побија сваку Јанковићеву реченицу, износећи супротне чињенице, уз тврдњу „није истина”, којом започиње сваки нови пасус, и Јанковића оптужује за душебрижништво. По Мирковићевом мишљењу, истина је била сасвим супротна, јер да је Јанковић бринуо о својим ученицима, не би им најскупље наплаћивао часове, нити их приморавао да продају улазнице за „Карлову недељу”, манифестацију која се одржавала у крагујевачком парку, где је свирала аустријска војна музика „када је парк био величанствено осветљен и када су на улазу у парк продавали вештачко цвеће.”⁴

... Јер да је њ. др. М. Ј. њо осећао, не би давао редарима њојединих разреда већи број улазница за Карлову недељу, да ње улазнице њродају, ниџи би ње ученике и саме настаџнике њриморавао да ње улазнице кујују...⁵

Мирковић својом отвореном критиком др Милана Јанковића није много постигао у школи,

нити га је неко од колега подржао. Ни Јанковић ништа није постигао подизањем тужбе против Мирковића и захтевом за његов премештај из Гимназије.

Мирковић помиње и Јанковићево лицемерство када је била у питању ћирилица и коришћење забрањених уџбеника штампаних ћириличним писмом. У извештају, Јанковић је написао: „Још само њен лепа напис ћирилицом ‘Гимназија’ који непријатељ није могао (!) избрисати, подсећао је на драге школске часове...”

Није истина..., јер баш њу ћирилицу јонио је највише њадашњи директор и професор др М. Ј.

Директор Јанковић је употребу забрањених ћириличних уџбеника контролисао много прилежније и одговорније од аустроугарског надзорника Матка Херица. Ученици су се, видевши то, више плашили Јанковићевог него Херицовог надзора – па би, одмах по уласку директора на час, вешто скривали ћириличне књиге испод клупа.

Мирковић наводи још много примера који илуструју лојалност директора окупационим властима (придржавање наставника наметнутим окупационим програмима, додворавање при посетама аустројских личности школи... итд.). Али, по речима Мирковића, Јанковићева подобност у време рата и јавно подржавање ставова које је заступао окупатор, нису му сметали да одмах након завршетка рата, „променивши причу”, на крилима лажног патриотизма ужива у свим друштвеним привилегијама.

Пријатељство

Официр ми је љреџио да ће да ме ухайси

Још један пример у низу неправди које је доживео, Мирковић посебно описује као вид изневереног пријатељства. Он је све време окупације, у свом породичном дому давао часове немачког језика и ученике подучавао музици. Много даровитих ученика прошло је кроз његов дом, а међу њима су били и синови његовог колеге, гимназијског професора Стевана Нешића. Његовим синовима држао је по неколико часова недељно, поклатио им скупоцене виолине и све потребне музикалије.

Нешић је писао Мирковићу писмо с фронта (24. августа 1918) у коме му се искрено захваљује на „пријатељским услугама мојима и ја вам за то особито захваљујем. Гледаћу, ако да Бог здравља да вам се у своје време за све то лепо одужим.”⁶ На крају писма га моли да и даље буде на услузи његовим „добрим дечацима” и да им и даље буде наставник музике.

Стеван Нешић

Током Великог рата, у кућу професора Нешића су упали аустројски официри и почели да плене ствари. Један од Нешићевих синова позвао је професора Мирковића у помоћ и он је одмах стигао и стао у одбрану супруге колеге Нешића.

Ја сам љрво молио, љосле сам се дунлио шћио се носе сћвари једне љосиође која ће суџра-љрекосуџра љродаваџи ље своје сћвари, да би моџа да исхрани своју децу; официр ми је љреџио да ће да ме ухайси, најзад ми рече да се никад више не љроџивим њима, јер ћу рђаво љроћи и [...] оде у кућу инж. Андре Вељковића љде љокуџи сав, њему љоџреџан намешћај и огнесе ља.”⁷

Сматрајући Нешића за пријатеља, Мирковић му се пожалио на одлуку Министарства просвете које је, након завршетка рата, хонорисало „прекобројне часове” тако што су професори вештина („музика није вештина него уметност”, примедба Ј. Ђ. М.) добијали 14, а професори који су предавали „научне дисциплине” 20 динара.

Дојучерашњи пријатељ не само да није показао разумевање према њему, већ му је рекао: „Кад бисте ви примили 20 дин. од часа, ја не бих радио за 20 дин.”⁸ (Подвукао Ј. Ђ. М.)

То је био повод да се Мирковић одрекне свог хонорара у корист Ђачке књижнице у Гимназији,

али и да „због таквог поступања г. Нешића и других [...] могу рећи и с успехом, предавао сам само немачки језик.”⁹

Други светски рат

Просторије библиотеке су биле ошворене

Мирковић је у време уласка немачке војске био пензионисани професор музике и немачког језика, али је захваљујући њему, сачуван фонд Јавне библиотеке у Крагујевцу. О томе је штуро записао у белешкама:

Немачка војска ушла је у Крагујевац 11. априла око 7 часова. Тој истој дана отишао сам у Окружно начелство где се налази Крагујевачка јавна библиотека. Просторије библиотеке биле су ошворене, библиотекар није био у Крагујевцу и ја сам од окупационе власти добио овлашћење да просторије закључам. Библиотека је остала неоштећена.¹⁰

О целом догађају, професор Гимназије и в. д. директора Библиотеке Алекса Веселиновић, који је бринуо о фонду у најодсуднијем тренутку у њеној историји, опширно је писао у својим сећањима, после више од три деценије. Он се у изештају о библиотеци, осврнуо и на улазак немачких снага у Крагујевац и зграду Начелства.

„Кад су наишле немачке моторизоване јединице у град, наравно без већег отпора, поред осталих блокирали су и зграду Окружног начелства у којој је била смештена Народна библиотека, у једној сали на горњем спрату. Та зграда била је одређена за коначиште војника моторизованих јединица. Више пута сам обилазио око зграде, али никако није била слободна. Кад сам приметио да је неколико књига излетело кроз прозор горњег спрата из библиотеке, био сам јако узбуђен. Одјурio сам код Јована Мирковића, професора музике, који је из свога предмета писао и уџбенике за средње школе и знао перфектно немачки језик [...] Кад је наишао један немачки официр, он је разговарао и са њим [...] Немачки стражар је подигао крај оног шареног ланца и они су отишли у зграду. Касније су позвали и мене. Кад сам уз дрвене басмаке ушао у библиотеку: гвоздена врата су била разваљена, брава разбијена. У библиотеци је много војника немачких. Многе књиге и оне старе новине неповезане биле су срушене на под. Војници су и даље завлачили руке у полице и вадили књиге и тумарали као да нешто траже. Био сам много запрепашћен, само сам ћутао... Многе књиге на поду су биле изгажене и испрљане.”¹¹ Видевши запрепашћење на лицима Мирковића и Веселиновића, немачки официр је покушао да понашање својих војника оправда ратом. Највећу штету претрпела

је неповезана периодика и мањи део књига. Библиотеку су, на крају, закључали Мирковић и Веселиновић и фонд је био спасен.

Кроз све ратове Мирковић је, у тишини, чинио добротинства, прихватао се непопуларних дужности ради виших циљева, критиковао колеге због лажног патриотизма, одрицао се хонорара, бринуо о ученицима, породицама и деци својих пријатеља, настављао да се стара о Гимназији и њеним ђацима и после одласка у пензију, помажући новчано дотирао куповину књига, био директни актер у спасавању фонда Јавне библиотеке почетком Другог светског рата и др.

Његова тежња ка остварењу хуманистичких циљева и одбрана од културно-просветне декаденције – нису као такве у потпуности препознате у просветним круговима.

Из Крагујевачке гимназије је, после 19 година рада, пензионисан Указом краља бр. 8063, 13. марта 1931. године, а разрешен дужности 28. марта 1931.г.

Поклони и признања

Један пензионисани проф. поконио Ђачкој дружини неколико књига (одвукао Ј. Ђ. М.)

Мирковић више није одлазио у Гимназију да предаје, али је наставио да брине о њој и њеним ученицима. О томе сведочи изbledело и тешко читљиво писмо-захвалница директора Мушке реалне гимназије Душана С. Триповића које је упутио Мирковићу поводом његовог поклона школи.

„Наставнички савет Државне мушке реалне гимназије у Крагујевцу примио је са највећом захвалношћу најновији поклон ђачкој књијници који се састоји од четири повезане књиге последњег издања *Brockhaus* лексикона и наредио ми да Вам овим писмом најсрдачније захвалим, желећи Вам дуг живот и одмор, после вашег дугогодишњег рада у школи, коју не заборављате ни сада, када с правом треба да се одмарате.

Овим Вашим племенитим гестом, као и ранијим поклоном од 3.500 динара, што укупно чини преко 4.700 динара, Ви сте дали пример онима који желе бити истински пријатељи школе и ученика.”¹² (22. јун 1932)

У Гласу Шумадије објављена је и вест Г. Јован Мирковић добротвор Ђачкој фонда Мушке гимназије. На предлог Управног одбора гимназијских фондова, Наставнички савет је донео одлуку да за добротвора Ђачког фонда изабере Мирковића, који је „ово признање и одликовање од стране школе стекао савесним радом и богатим прилозима Ђачкој књијници, који само у току прошле године представљају вредност од неколико хиљада динара.”¹³ Мирковић је у аутографским белешкама уз акт Општине града Крагујевца записао: „Акт о овом одликовању (13. јануар 1933) још нисам добио”, а испод белешке је уписан датум „15. октобар 1939.” који упућује да му званичан документ није уручен ни после шест и по година.

О томе је такође записао:

У Сјоменици Крагујевачке гимназије шћамљано је на једној сћирани да је један љензионисани љроф. љоклонио Ђачкој дружини неколико књига, не љомиње се ни име љио љенз. љроф. и сваки ће разумети да је љај љенз. љроф. љоклонио неке сћаре књиге без књижевне вредности. Ја љак нисам љоклонио књиге нећо 6.000 динара у љићовом новцу.¹⁴ (Подвукао Ј. Ђ. М.)

Мирковићева визија библиотеке и библиотекарства

Моја је жеља [...] да Оишћина љосћави за сћалној дбдљиоћекара лице с универзљићеском сћремом

Препоручујући своју новоизграђену кућу за библиотеку, културни или просветни дом, Мирковић износи јасну визију како би требало да изгледа и ради библиотека. Наводи пример Чехословачке која „има преко 15.000 градова и села, у њима преко 17.000 библиотека. Свако место са више од 10.000 становника има свог сталног библиотекара. Општине наплаћују од сваког свог грађанина 1–10 круна / 1–15 дин. годишње за општинске библиотеке.” Тиме јасно изражава свој став како би библиотеке и у Југославији требало да се финансирају. Мирковић је, као пример лоше праксе, сматрао и постављање професора гимназије за библиотекаре.

Крагујевачка јавна дбдљиоћека нема свој сћално зајосленој дбдљиоћекара и сви досадашњи њени дбдљиоћекари, изузимајући једној који је целу своју љрофесорску љлаћу љримао за рад у дбдљиоћеци, а за неколико часова у гимназији дбио је хо-

норарни насћавник и љримао је засебан хонорар за сваки одржани час, дбили су зајослени у гимназији или су дбили, као болесни ослобођени од рада у гимназији и као љакви додељени за рад у дбдљиоћеци. Последњи дбдљиоћекар дбио је болесни љрофесор Булаћовић који у љоследње доба није ни долазио у дбдљиоћеку. Он је умро. Саг је крагујевачка јавна дбдљиоћека оћетћ без дбдљиоћекара. Од љаквих дбдљиоћекара нико није имао никакве користи. Бибдљиоћека је дбдла месецима заћворена, ља и саг је заћворена.¹⁵

Инсистирање на стално запосленом библиотекару са универзитетским образовањем указује да је Мирковић одлично познавао начин рада у ондашњим библиотекама и често лоша, изнуђена кадровска решења. Имајући све у виду, Мирковић је Општину града Крагујевца условио:

...да љосћави за сћалној дбдљиоћекара лице с универзљићеском сћремом, које воли да ради, никакво љензионера и које љознаје и нашу и сћрану књижевностћ, књижевностћ друћих кулћурних народа.¹⁶

Пажљиво је пратио рад Јавне библиотеке, одјеке у јавности и штампи, бележио их и коментаришао. Један од коментара се односи и на неадекватан смештај у коме се налазила библиотека (у згради Суда), а који је објављен у форми вести у Полићици, у рубрици Међу нама, 15. октобра 1935: „Читаоница Крагујевачке јавне библиотеке налази се у згради Округног суда, у коју свет непрестано долази и одлази, где кораци необично јако одјекују високим ходницима. Сав онај јасни жамор могао би да се издржи, али громки глас одације који сваког часа позива странке на сућење, е тај се не да поднети, ма колико вате трпали у уши. Разумљиво је да марљиво истраживање и забавно читање на првом месту изискује мир, како у самој читаоници, тако и ближој околини. Зато није никакво чудо што у крагујевачкој јавној библиотеци, њеној читаоници нема живе душе.”¹⁷

У својој монографији Народна дбдљиоћека у Крагујевцу: 1866–2004, ауторка Мила Стефановић посвећује доста пажње професору Мирковићу. Она наводи да је „као библиотекара алексиначке библиотеке стекао праксу у одабирању и чувању књига и периодике, и предлагао је организацију рада у својој замишљеној Општинској библиотеци.”¹⁸ Његово поимање библиотекарства је класично, што је и логично с обзиром на стручну литературу коју је користио. На крају свог рада „Нешто о јавним библиотекама, народним универзитетима и народним академијама” који је објављен у часопису Наша народна школа, навео је коришћену литературу: Fritz G., *Das moderne Volksbildungswesen*, Leipzig, 1909; Heidenhain A.,

Öfentliche Bibliotheken für Jedermann; Jaeschke Dr. E., Volksbibliotheken Leipzig, 1907; Meyer A. B., Amerikanische Bibliotheken und ihre Bestrebungen, Berlin, 1906; Schultze E., Freie öffentliche Bibliotheken und Lesehallen, Stettin, 1900.¹⁹

NUMERUS CURRENS

Књиџе су у мојој библјоџеци сложене љо величини

Мирковић у белешкама описује начин на који је сложио своју библиотеку. То је било у супротности и са тадашњим стандардима, јер се од 1905. године примењује Универзална децимална класификација (UDK) чији су аутори Белгијанци, библиографи Пол Отле (Paul Otlet, 1868–1944) и Анри Ла Фонтен (Henry La Fontaine, 1854–1943) и која се и данас користи. То што не примењује библиотечке стандарде објашњава једноставним разлозима.

Да би у шћо мањи број ормана мођао да сћане шћо већи број књиђа, књиџе су у мојој библјоџеци сложене љо величини.

Проћиван сам слађања књиђа љо сћрукама, чћиђаоци не узимају књиџе сами, неђо их шћраже љо сћручним кайђалозима. Само библјоџекар, љо мођно осодђе или сћремна љослуђа може и сме (изузимањ енцћклопедје) да узима и осћавља књиџе на одђоварајуће месћо. Тако нћр. у мојој библјоџеци најмања књиђа има број 1, а највећа 350. Кад куйујем нову књиђу, шћражим одђоварајућу дужину (висину) и ако шћа нова књиђа одђовара књиђи чија је висина др. 100, а шћаквих књиђа имам већ 30 комада, добиће др. 100/31. Тако на шћимер Књижевна задруђа, од које до данас имам 292 књиџе, у мојој библјоџеци има бројеве: 190/1–190/292.²⁰

Начин на који је сложио своје књиге није у потпуном складу ни са numerus currens-ом (лат. текући, редни број), мада му је много ближи него UDK. Numerus currens подразумева хронолошки редослед при обради набављених књига, уз фор-

матирање публикације, а сваки формат углавном почиње од броја 1.²¹

Капитална издања

Од књиџе шћреба да живи: љисац, издавач, шћшамћар, књиђовезац, књиђар и чћиђалац

Мирковић много пута наглашава вредност својих књига, брижљиво бираних и скупо плаћених. Зато је и разумљиво његово инсистирање да се вредна издања могу користити само у читаоници.

Моје су књиџе нове, љовезане, а мнође и скуђоцене и дођаћо илусћироване. Заћо молим да се шће дођаћо илусћироване књиџе само у библјоџеци дају на чћиђање, и шћо само оним чћиђаоцима који ће шће књиџе уметћи корисно да уђошћреде, а не свакоме који ће само шћреврћишћи лисћове и иледашћи слике.

Мирковић набраја капитална, енциклопедијска издања која се налазе у његовој библиотеци: Брокхаусова енциклопедија у 17 књига, Мајерова енциклопедија у 12 књига, Велики Брокхаус у 20 књига, Станојевићева Народна енциклопедија у 4 тома, Енциклопедија Свезнање у 8 књига..., као и историје: Истћорија свейћа од Шлосера (20. допуњено издање Оскара Јегера и Франца Волфа) у 19 књига, Истћорија свейћа (у 11 књига) и Истћорија уметћносћи (у 16 књига), обе у издању Пропилена (Propyläen), познатог берлинског издавача. За Пропиленову Истћорију уметћносћи наводи да је платио 11.080 динара. Књиге су тада имале много већу вредност него данас, а поређења ради, својој супрузи Душици је, по тестаменту, оставио 30.000 динара. Мирковић објашњава да су његове књиге скупе и да у „њиховој производњи” постоји читав ланац:

Од књиџе шћреба да живи: љисац, издавач, шћшамћар, књиђовезац, књиђар и чћиђалац. Када се књиђа куйује, она се шћшамћа у већем броју шћримерака, заћо није скуђа.

1. Свако *п*реда да има своју *б*иблиотеку;
2. *К*њига се не *ч*ића само *ј*едануи;
3. *Ч*ићалац само у својој *к*њизи може да *п*од-
влачи, да *о*дваја *ш*ћа је *њ*ему *п*о*п*редно, *т*е *п*о
неколико *у*ића да *ч*ића, да из *к*њиће учи и из
ње *и*зводе да *в*ади.²²

На корицама књига „Друштва за народно об-
разовање” у Берлину, залепљена је цедуљица са
следећим цитатом:

*Ш*ћа нам *к*њића *п*овори!

*Ј*а *и*дем као *д*обар *п*ријатиљ *ч*овека из *р*уке у
*р*уку; *З*атио *п*осиуијај са *м*ном *д*обро, *ч*ићај ме *у*век
с *ч*истим *р*укама, не *п*релиставај ме *в*лажним *п*р-
стима, *ч*увај ме, *п*ажљиво ме *о*пварај и *з*апварај и
никада ме не *з*држи *д*уже *н*еио *к*олико сам *т*и *п*о-
*п*редна!²³

Прихватајући га као свој мото, Мирковић
је штампао летке који се и данас чувају у Легату.
Иако су немачка друштва формирана крајем XIX и
почетком XX века, овакви цитати су и данас акту-
елни и представљају кодекс ваљане праксе у биб-
лиотечко-информационој делатности. Користећи
арапску пословицу, Мирковић је штампао још је-
дан летак који се, такође, налази у Легату:

*П*ушку, *к*оња и *ж*ену не *п*озајмљуј!
*А*рајска *п*ословица

И *к*њију!

*Ј*ован *Б*. *М*ирковић, *п*рофесор

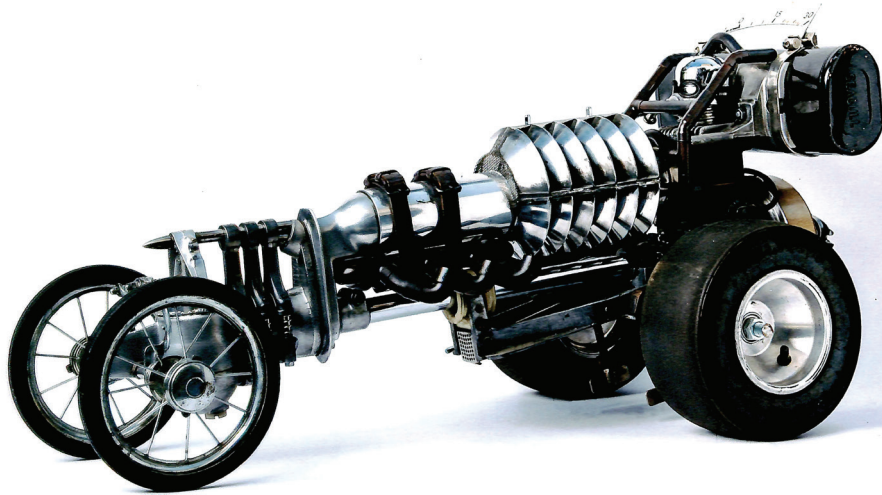
(наставак у следећем броју)

*Г*ордана *В*учковић
*Н*ародна *б*иблиотека „*В*ук *К*араџић”, *К*рајујевац

- 1 ИАШК, ПГК, аутографске белешке уз тестамент,
стр. 4.
- 2 Исто.
- 3 Исто.
- 4 ИАШК, ПГК, аутографске белешке уз тестамент,
1939, к. LXXV.
- 5 Исто.
- 6 ИАШК, ПГК, аутографске белешке уз тестамент,
стр. 27
- 7 Исто.
- 8 Исто.
- 9 Исто.
- 10 ИАШК, ПГК, аутографске белешке уз тестамент .
- 11 АНБВКК, Алекса Веселиновић, Извештај о кра-
гујевачкој Народној библиотеци од 21. новембра
1976.
- 12 АНБВКК, Фонд Јована Мирковића, Писмо Д.
Триповића.
- 13 *Глас Шумадије*, Год. 1, бр. 113, од 21. јануара 1933,
стр. 4.
- 14 ИАШК, ПГК, аутографске белешке.
- 15 ИАШК, ПГК, аутографске белешке уз тестамент.
- 16 Исто.
- 17 „Одација поред читаонице”. „Међу нама”. У: *Поли-
тика*, Год. 32, бр. 9843 од 15. октобра 1935, стр. 12.
- 18 Наведено дело.
- 19 Ал. Кар., „Нешто о јавним библиотекама, народ-
ним универзитетима и народним академијама”. - У:
Наша народна школа, стр. 196-211.
- 20 ИАШК, ПГК, аутографске белешке уз текст, стр.
49.
- 21 Исто.
- 22 ИАШК, ПГП, акт Општини града Крагујевца, ау-
тографске белешке.
- 23 Исто.

СИМБИОЗА СЛИКАРСТВА И ДИЗАЈНА

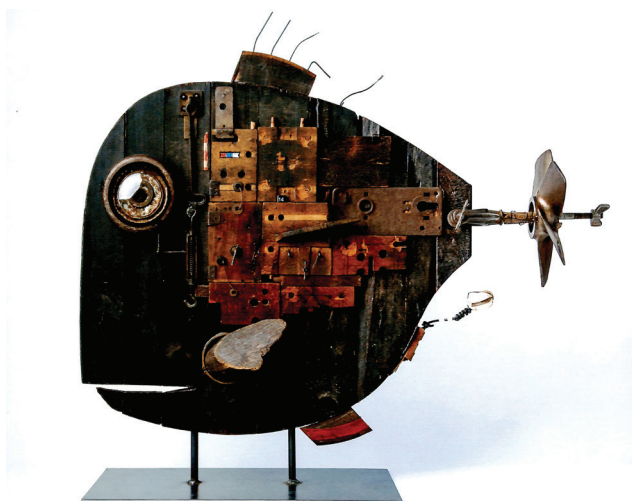
Изложба Ретрофутуризам
Арт студија ДАДА,
октобар 2021,
Галерија АРТИУМ, Крагујевац

Изложба Данице Масниковић и „Арт студија Дада” под називом „Ретрофутуризам” још једна је у низу бројних изложби које је Клуб културе АРТИУМ организовао. Ово је била јединствена прилика за Крагујевчане да се у свом граду упознају са стваралаштвом уметничке породице Масниковић – познате сликарке Данице и њена два сина, Александра и Ђорђа, дизајнера.

Даница Масниковић (1941, Брно, Република Чешка) се образовала у Чешкој, дипломирала (1965) на Одсеку графика Факултета ликовних уметности у Београду, у класи професора Бошка Карановића, а постдипломске студије је завршила на истом факултету 1967. године. Члан је УЛУС-а и добитник бројних награда. Своје слике, графике и цртеже излагала је на више од 200 самосталних и колективних изложби у земљи и иностранству.

„Даничиним сликама владају живот и љубав према бићима којима смо окружени. Доминантни чиниоци композиција почивају на минуциозном цртежу, који је и основа и додатни део слике. Битна карактеристика су им и експресивни потези и јарки колорит.”

„Симбиоза сликарства и дизајна две генерације породице Масниковић – Данице, Александра и Ђорђа уродила је плодносно кроз вишедеценијско постојање уметничке радионице ’Арт студио ДАДА’. Реномирана, зашто не рећи и култна београдска сликарка и њени синови, стварајући аутентичне слике и објекте, померили су границу класичног виђења природе, али и утилитарних предмета и скулптура. Гмизавци, животиње, инсекти, птице... увек су наглашених очију и покрета – и као да излазе из њима наметнутог оквира. Скакавци, папагаји, камелеони, носорози, сове, петлови... само су неки од мотива којима је уметница континуирано предана, а које транспонује на специфичан начин.

Деликатно интервенишући са органским и неорганским материјама, Даница ствара дела која својим симболистичким потенцијалом носе више од нарације. Из прегршти мотива издвајају се грејхаунд и базилск. Најбржи пас на свету, приказан у трку, како му и доликује, оплемењен је металним детаљима, које су осмислили и остварили Даничини синови. Атипична метална конструкција даје грејхаунду додатну снагу, а дуализам таквог стварања битно утиче на гледаоца.

Сличан утисак имамо посматрајући слику на којој је носилац фантазије, загасито зелени базилиск, уздигнуте главе. У оваквој поставци, он није само редак гмизавац. Његово тело је саздано од алуминијумских делова, пажљиво одабраних и уклопљених у композицију. Јединственом реминисценцијом на викторијанску Енглеску, односно ослањајући се на Steam Punk уметност, која подразумева и употребу одбачених ствари, Александар и Ђорђе Масниковић стварају оригиналне модернистичке асамблаже. Ти ванвременски објекти су задржали своју патину, али у савременом виђењу имају нови живот. Употребљени предмети и стари механизми, точкови, дрво, кожа, метали

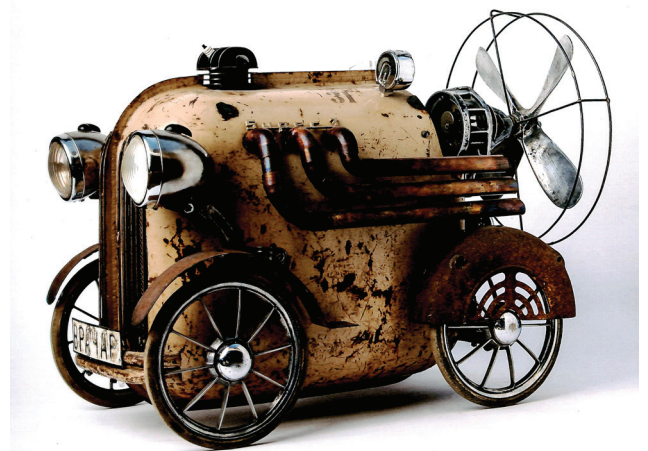
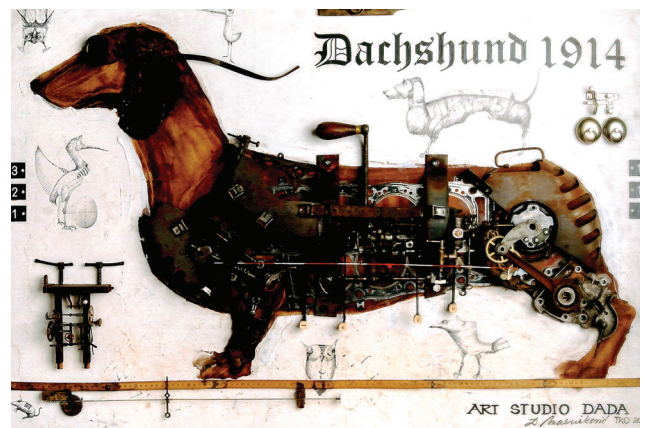
и још много – наизглед незамисливих ситница, које ни не примећујемо – пренамењени су и чине модерне објекте, скулптуре и лампе. Фасцинација машинама огледа се кроз Александрове конструкције и Ђорђеове детаље. Тако одбачени материјали, нетипични механизми, вешто уклопљени – понекад и са месецима промишљања двојице аутора – постају рибе, сове, мачке и разнородна возила, а чине и неодвојиве детаље Даничиних слика. Из серије радова истичу се сове, које имају детаље некадашњих писаћих машина, тркачки аутомобили моћних точкава, као и разнолики олдатјмери. Сваки од представљених асамбљажа, било да су у питању слике или објекти, спој је традиционалног и савременог, често и футуристичког. Ту рафинирано уклопљену фантастику одликује врхунска естетика, предани породични рад и оригинални дизајн”, истакла је у истоименом каталогу који прати изложбу Маја Живановић, историчар уметности и ликовни критичар.

Посебну пажњу привукао је начин поставке који је дело организаторског тима Клуба културе АРТИУМ – несвакидашњи постаменти направљени од старих војничких сандука су са експонатима деловали као целина и омогућили им да, у исто време, задрже патину неких старих времена и добију савремен израз.

На изложби су приказана 23 рада, међу којима су рељефи, скулптуре од дрвета, метала и коже, слике рађене техником уље на платну, галије на металу...

Велики број посетилаца је изложбу видео на само вече отварања, 1. октобра 2021. године. Због великог интересовања гостовање је продужено до 24. октобра, па је изложбу видело више од 400 посетилаца.

Горан Тијанић
АРТИУМ

Клуб културе АРТИУМ настао је из жеље групе уметника и љубитеља различитих врста уметности да се у граду Крагујевцу створи место које би пружило, нарочито младима, амбијент за стварање и презентацију, креацију и учење. У претходном периоду, од свог настанка 11.02.2019. године, Клуб културе АРТИУМ је организовао више изложби, промоција књига, филозофских вечери, музичких догађаја и плесних перформанаса. Приликом организовања изложби и осталих догађаја, циљ је приближавања културних аспеката различитим генерацијама и свим економским структурама друштва. Унапређена присутност на медијском плану је остварена укључивањем једног од водећих пи-ар менаџера из ове области, историчара уметности и ликовног критичара Маје Живановић у свој тим.

Све акције АРТИУМ-а доприносе заједници у ужем и ширем смислу – иницира се креативност и иновативност код младих, прате се светски трендови у области промоције уметности, анимирају се грађани како би се укључили у културу и уметност заједнице. Таквим деловањем АРТИУМ доприноси да град Крагујевац заузме значајно место на мапи градова културе.

ОД ПРВОГ ПОПИСА КЊИГА ДО ЕЛЕКТРОНСКОГ КАТАЛОГА

Свејлана Јанчић и Ана Савић, Каталогзи Народне библиотеке Србије: од првих пописа фондова до узајамне каталожко-библиографске базе података, Народна библиотека Србије, 2021.

Народна библиотека Србије је 2021. године као двадесет шесту књигу у Едицији *Савремена библиотека* објавила публикацију под називом *Каталози Народне библиотеке Србије: од првих пописа фондова до узајамне каталожко-библиографске базе података*. Ауторке овог дела су две врсне библиотекарке, великог знања и искуства и трепутно можда најбољи познаваоци ове теме Светлана Јанчић и Ана Савић.

Светлана Јанчић, библиотекар саветник у пензији, прва жена вршилац дужности управника Народне библиотеке Србије, ауторка је веома великог броја публикација из области библиотекарства. Ана Савић је библиотекар саветник, начелник Одељења монографских публикација, каталогизатор, класификатор, аутор великог броја радова и монографије из области библиотекарства, едукатор.

Ова монографија, штампана у тиражу од 500 примерака на 175 страна, подељена је у три тематске целине:

- Каталогзи Народне библиотеке у Београду;
- Лисни и штампани каталози обновљене Библиотеке;
- Каталогзи Библиотеке у дигиталном окружењу.

Поред тематских поглавља ауторке су се потрудиле да опреме књигу свим пратећим текстовима, па тако ово издање садржи још:

- Увод;
- Закључак;
- Прилоге;
- Изворе и литературу;
- Регистар личних имена;
- Реч рецензента.

Публикација под називом *Каталози Народне библиотеке Србије: од првих пописа фондова до узајамне каталожко-библиографске базе података* нам даје прилику да сагледамо историјски пут каталога у Народној библиотеци Србији на једном

месту. Ауторке су хронолошки приказале развој каталога, од оснивања Библиотеке и првог пописа фонда до данашњих дана и ере електронских каталога, од првих каталога у виду свеске, па све до узајамне базе података. Каталогзи иначе представљају попис, евиденцију културног и националног блага који се трајно чува у фондovima библиотеке.

Прво поглавље – *Каталози Народне библиотеке у Београду* чини десет подналова који описују развој каталога у временском периоду од оснивања Народне библиотеке у Београду (1832) до краја Другог светског рата (1945). Када је Хатишерифом из 1830. године Србија добила аутономију, дошло је до културног препорода и до развитка науке и просвете, па се самим тим јавила потреба за оснивањем библиотеке. Тако је у Београду 1832. године основана библиотека у књижари и књиговезници Глигорија Возаревића, усменом одлуком кнеза Милоша. Први и други поднаслов овог поглавља нам указују на неке од проблема тек основане библиотеке – проблем са простором за смештај књига, стално премештање библиотеке на релацији Крагујевац–Београд и о неуспелим покушајима пописа књига. Ауторке нам откривају да је први попис књига по налогу министра просвете Стерије Поповића извршио Милован Спасић. Његов извештај, предлог израде каталожких листића и попис библиотечке грађе који је Попечитељству поднео 1845. године представља први лисни каталог. Период 1853–1869. године ауторке описују као период стручног сређивања библиотеке, где она од институције затвореног типа постаје библиотека у служби корисника. Детаљно је описано именовање Филипа Николића за библиотекара по уговору и његова израда Главног и Азбучног каталога. У наредним поднасловима ауторке нас упознају са библиотекарима и управницима Народне библиотеке, о њиховом залагању за проналажење новчаних средстава како би се попунио фонд библиотеке. Оно што ми је привукло посебно пажњу јесу године рођења и смрти свих поменутих библиотекара. Ово посебно истичем јер сматрам да то није био нимало лак задатак за ауторке. Странице ове монографије садрже обиље података о развоју На-

родне библиотеке у овом временском периоду, доношењу закона и правилника веома значајних за развој каталога и саме библиотеке. Попуњавањем фонда, ствара се потреба за штампањем каталога. Већина каталога Народне библиотеке штампаних у периоду од 1871. до 1903. године уништено је заједно са комплетним фондом у бомбардовању Библиотеке на Косанчићевом венцу. Светлана Јанчић и Ана Савић су коришћењем релевантне литературе и архивске грађе на најбољи начин, опширно, тачно и прецизно описале развој каталога и саме библиотеке кроз нимало лак период пун ратних дешавања, кризе и обнове. Користећи првенствено монографију коју је приредио Гаврило Ковијанић *Архивска грађа о Народној библиотеци у Београду: 1821-1944* ауторке нас упућују на многе законе који су донети у периоду пре Првог светског рата као и на то да је Законом из 1881. године после 49 година постојања Библиотека добила своје име и статус државне установе. Ово поглавље ауторке завршавају шестоаприлским бомбардовањем у Другом светском рату и потпуним уништењем Народне библиотеке на Косанчићевом венцу. Како је Библиотека бомбардована запаљивим минама дошло је до спаљивања читавог фонда Библиотеке, а самим тим и до тада постојећих каталога.

Поглавље – *Лисни и штампани каталози обновљене библиотеке* доноси систематски преглед развоја лисних и штампаних каталога у Народној библиотеци у периоду од 1947. до 1991. године. Ауторке, као врсни познаваоци ове тематике, пружају нам информације о настанку и значају каталога, уједначавању каталожких принципа и њиховом законском утемељењу. Дванаест подналова овог поглавља пружају веома значајне информације о настанку и развоју алфabetског каталога монографских публикација, алфabetског каталога серијских публикација, алфabetског каталога посебних збирки, предметног каталога, стручног каталога, централног каталога и топографског каталога. Детаљан опис развоја сваког од ових каталога показује да ауторке одлично познају ову тему. Поглавље *Каталози Народне библиотеке Србије* може послужити свим будућим истраживачима, јер се ту налази обиље података и информација не само о развоју каталога, већ и о раду појединих одељења Народне библиотеке, као и о правилима обраде публикације и организационом систему Библиотеке. Развојем Библиотеке развија се и издавачка делатност и тако настају штампани каталози. Седамдесет година након последњег штампаног каталога (1903) из штампарије, у периоду од 1973. до 1989. године, излазе два каталога: *Каталог књига на језицима јуџословенских народа, 1519-*

1867 и Каталог књига на језицима јуџословенских народа, 1868-1972 у четрнаест томова. Описивање сваког од каталога будућим истраживачима може бити од велике користи.

Почетак информационог развоја и појава дигиталних каталога у Библиотеци описани су у трећем поглављу ове изузетно вредне књиге – *Каталози библиотеке у дигиталном окружењу*. Кроз три подналова овог поглавља ауторке су описале развој информационог система. Други поднаслов ове књиге даје преглед развоја каталожко-библиографске базе података у Народној библиотеци Србије. Увођењем аутоматске обраде настаје електронски каталог као интегрални део библиотечко-информационог система који даје увид у књижни фонд и локацију грађе. Важан моменат у каталогизацији и библиотекарству представља формирање узајамне базе података, а од великог значаја у обради публикација јесте платформа Српског УДК система и Нормативна база личних имена.

У *Уводу и Закључку* ове публикације ауторке нас упознају са самом књигом. Читалац се у уводу упућује у методологију рада и на широк дијапазон коришћене литературе и архивске грађе, како оне објављене тако и необјављене. Ауторке у *Уводу* за полазиште свог истраживања наводе две публикације, обе у издању Народне библиотеке – једна је поменута монографија Гаврила Ковијанића, а друга *Историја Народне библиотеке у Београду* аутора Мираша Кићовића. Поред поменутих публикација значајних за настанак ове књиге, на самом њеном крају налази се списак литературе које су ауторке користиле приликом писања свог дела. Укратко препричана књига на три странице у *Закључку* даје најбољу слику онога шта читалац може прочитати. Оно што у многама олакшава коришћење ове књиге је свакако регистар личних имена који има и упутни систем који нас усмерава са неусвојеног на усвојен облик. Рецензију монографије *Каталози Народне библиотеке Србије* потписује још једно познато име српског библиотекарства, Светлана Мирчов.

Ауторке Јанчић и Савић су на најбољи могући начин описале развој Народне библиотеке и настајање каталога. Код нас постоји много радова на тему каталога у библиотеци, не само у Народној, али ниједан није овако систематичан и прецизан. Ауторке хронолошки описују развој и каталога и саме Народне библиотеке Србије у временском периоду који је обухваћен књигом. Поред тога у овој књизи можемо прочитати о заслугама сваког понаособ библиотекара Народне библиотеке и о њиховом труду да се библиотека развије у водећу националну институцију. Прикупљена грађа

на дату тему је преточена у ову изузетно корисну монографију, која се лако чита, јер је написана јасним стилем, и која није само литература за библиотекарске него и за ширу читалачку публику коју интересује развој Народне библиотеке Србије. На крају ћу се послужити цитатом из саме књиге за који сматрам да најбоље објашњава значај ове публикације. Ова „Прича о језици и домену каталога Народне библиотеке Србије посвећена је њиховим иницијаторима и творцима, историчарима, библиотекарима и челницима Библиотеке”. Ауторки ових редова читање монографије

Каталоги Народне библиотеке Србије: од првих јојиса фондова до узајамне каталошко-библиографске базе јојиса, Светлане Јанчић и Ане Савић представљало је задовољство и као библиотекарку и као историчару, те је стога колегама из струке и широкој читалачкој публици најтоплије препоручујем.

Најаша Симић
Народна библиотека Србије, Београд

ПОВОДОМ 5. БРОЈА КОРАКА БИБЛИОТЕКЕ¹

Корак библиотеке [Електронски извор] : часопис за културу и библиотечко-информациону делатност

У ери дигитализације и развоја информатике, увођењем нових технологија и интернета, библиотеке се успешно прилагођавају променама. Појава електронских часописа омогућава да на најбржи начин приступимо актуелним садржајима. Стручна библиотечка периодика бави се теоријом и праксом, и њено издавање има дугу традицију у Србији². Периодика коју издају библиотеке и библиотечке асоцијације, показује напредак у раду наших библиотека, као и њихову трансформацију у модерне библиотечко-информационе центре³. Једна од њих је и библиотека у Ужицу.

Народна библиотека Ужице, чији корени датирају још од Ужичког читалишта, препознатљива је као најстарија установа културе која има значајну улогу у унапређивању културног живота ужичког краја. Редовна програмска активност ужичке библиотеке јесте и издавачка делатност, тако да се Народна библиотека Ужице појављује и као издавач првог електронског часописа *Корак библиотеке* (часопис за културу и библиотечко-информациону делатност).

Први број часописа појављује се 2016. године, а повод је био обележавање 160 година од оснивања Читалишта у Ужицу. Захваљујући ангажовању запослених радника библиотеке идеју о покретању часописа подржало је Стручно веће и Подружница Библиотекарског друштва Србије

за Златиборски округ. Часопис *Корак библиотеке* излази једном годишње и доступан је само у електронском издању. До сада је изашло пет бројева, потпуно је бесплатан и налази се у отвореном приступу на сајту Народне библиотеке Ужице: <https://korakbiblioteke.biblioteka-uzice.rs/>.

Корак библиотеке постаје важно културно гласило ужичког краја које обухвата разноврсне теме из културе и библиотечко-информационе делатности. Од првог броја, 2016. године, *Корак библиотеке* означен је бројем ISSN 2466-524X (Online) за серијске публикације, а главни и одговорни уредник је Драгослава Родаљевић. За препознатљив дизајн (лого ужичке библиотеке и мотив књиге) задужена је Бојана Бјелица, улога лектора припала је др Татјани Богојевић, док је техничку подршку омогућио Илија Смиљанић. На почетку сваког броја налази се садржај, а радови су расподељени по рубрикама. Неке од рубрика су сталне, док има и оних које су по потреби повремене.

Редакцију часописа чине: др Татјана Богојевић, мр Бранка Арсовић, Анђа Бијелић, Хадија Кријешторац, Бојана Маринчић, Драгослава Родаљевић, Гордана Стевић.

Успостављањем овакве редакције, која заједно са сарадницима обезбеђује интересантне и квалитетне текстове, часопис стиче углед стручне публикације. Странице часописа посвећене су

КОРАК БИБЛИОТЕКЕ

часопис за културу и
библиотечко-информациону делатност
ISSN 2466-524X (Online) ISSN 2787-317X (Штампано изд.)

значајним темама из области библиотекарства и аутоматизације пословања, информатике, почецима и хронологији развоја е-књига, као и темама из културне историје Златиборског округа. Своје место у часопису пронашле су промоције стручних монографија и часописа, представљање програма, пројеката и радова из библиотечке праксе. Већ након објављивања првог броја знало се да ће *Корак библиотеке* имати изузетне теме и поуздане сараднике.

Анализирајући садржај петог броја скрећемо пажњу на рубрику *Из прошлости* и објављен рад Татјане Богојевић „Запис о записима: сећање на Љубу Стојановића (160 година од рођења)”, којим је представљен велики научник и филолог, његова изузетна посвећеност културном и научном раду. У рубрици *Библиографије и каталози* Драгослава Родаљевић кроз рад „Тематска библиографија у стручној периодици града Ужица” приказује стручну и научну периодику града Ужица, која доприноси проширењу библиотечких услуга.

Редовној рубрици *Савремени шокови* дато је највише простора у часопису. Ту је показано функционисање и повезивање народних и академских библиотека у системе е-учења, које се показало као веома битно код планирања будућих система за учење на даљину, поготово у време пандемије Ковида-19. Кроз радове „Онлајн образовање и библиотек

лиотеке током пандемије Ковида-19 – нужда или прилика?” Бранке Арсовић и „Рад од куће током пандемије” Јасмине Кнежевић имамо прилику да се упознамо са алтернативним начинима функционисања образовних система. И у овом случају библиотекарски су показали висок степен друштвене одговорности, солидарности и емпатије.

Савремени шокови садрже стручне радове Наташе Симић „Каталогизација у публикацији (СIP) између теорије и праксе, на примеру развоја СIP-службе у Народној библиотеци Србије” и „Предметни каталог у времеплову” Драгане Исаиловић, која представља значај класичних листића предметног каталога, али и значај електронског предметног каталога, којим се и поред техничких недоследности постиже лакша претраживост података.

Своје место налазе и прилози о библиотекама као носоцима знања Мирјане Димитријевић Станковић и Снежане Марић „Специјалне библиотеке: са посебним освртом на специјалне библиотеке у Златиборском округу”, које услужују посебне и затворене групе корисника. Рад Мирјане Радовановић Пејовић и Ане Дуковић „Школска библиотека као одлично место за популаризацију науке и СТЕМ области” има за циљ да прикаже поједине активности школских библиотекара, које подстичу критички и истраживачки рад ученика, и то кроз избор садржаја и осмишљавање интерактивних активности. На овај начин ученици се упознају и са другим областима, а не само са књижевношћу.

У овом броју представљена је „Културна дипломатија и сарадња библиотека са друштвом на примеру Библиотеке града Београда”. Аутори текста, Миланка Бабић Вукадиновић и Зоран Здравковић пишу о активностима библиотеке којима се задовољавају различите културне потребе, доприносе повећању броја корисника, повећању броја иновативних програма и техничко-информатичком осавремењивању простора.

„Међубиблиотечка позајмица у Народној библиотеци Ужице”, Драгане Ристановић је рад о културној установи која се труди да пружи што квалитетније услуге и богату понуду разноликих садржаја корисницима свих узраста, кроз развој међубиблиотечке позајмице.

Из садржаја се издваја занимљив текст Драгане Маринковић „Добри примери БГ праксе”. У њему је представљен програм БГ пракса којим се ангажују студенти Београдског универзитета да својим радом дају допринос развоју и напретку многих јавних предузећа. Дobar пример такве праксе је у лазаревачкој библиотеци „Димитрије Туцовић”.

У рубрици *Преводи* објављен је текст „Библиотеке у историјским зградама”, аутора Петра Концелмана и Мартина Линтнера у преводу Јелене Поповић. Из текста видимо да претварање историјске зграде у библиотеку може да буде функционалније него новоградња.

Више приказа нашло се у истоименој рубрици. „Повесница европских библиотека до XVI века” (аутор Александар Радовић) представља приказ књиге *Библиотека кроз време : прилози ојшћој историји библиотеке до XVI века* (приредила Гордана Стокић Симончић). Представљена је и монографија *Народна библиотека Пожеја: 150 година од оснивања читалонице у Пожеји* и то у раду „Првих 150 година пожешке библиотеке” Гордане Стевић која се, поред Јасминке Лаловић и Даниеле Скоковић, потписује и као аутор помнуте монографије. Приказ књиге: *Поседне збирке у контексту зашћиће културној наслеђа и као јодсћицај културној развоја: зборник радова са међународне конференције Одељења јоседних фондова Народне библиотеке Србије*, садржан је у тексту „Библиотечке збирке и културно наслеђе” Мирјане Димитријевић Станковић.

Текст Јасне Бркић „Вреди ли слика хиљаду речи?” говори о учешћу Мирјане Нешић и Јасне Бркић на тренингу графичке фасилитације „Make it Visual” у оквиру пројекта Еразмус+, и то у периоду од 17. до 21. новембра 2019. године. Тренинг је одржан у престоници Литваније, у организацији Центра за креативност и иновацију и подразумевао је усвајање основа визуелног речника, упознавање са универзалним графичким симболима, скицирање облика, предмета и људи, систематично организовање информација, представљање идеја и апстрактних појмова кроз цртеж и одабир кључних речи. Ту су и извештаји „Дани библиотека и библиотекара у Новом Саду (5. и 6. март 2020. године)” Драгославе Родаљевић, Бојане Маринчић, Биљане Давидовски са конференције посвећене библиотекама. На овој стручној и научној конференцији под називом „Културно стваралаштво и национални идентитет”, присутни библиотекари обогатили су своја знања о иновацијама у библиотечкој струци. Своје место нашао је и извештај са међународног стручног скупа библиотекара „Прича (из) моје књижнице” одржаног у Кнежевим Виноградима, у организацији Градске библиотеке Бели Манастир, Средишње библиотеке Мађара у Хрватској, 7. и 8. новембра 2019. године, који су представиле Весна Андријашевић, Катарина Јаблановић и Нина Раденковић.

Научни скуп „Књижевно дело Љубивоја Ршумовића”, одржан је на Педагошком факултету у Ужицу, 28. септембра 2019. године, а као резултат

објављен је зборник који обухвата 20 радова и библиографију *Грађа за библиографију Љубивоја Ршумовића (1957–2018)* ауторке Татјане Богојевић. Овим поводом објављен је приказ „Најплоднији српски песник и 60 година рада”, Бојане Бјелице. Ту је и рад Драгославе Родаљевић „Библиотерапија и библиотекари” који представља приказ књиге Татјане Шешум, *Исцелиће се... читанњем: књигоћерапија као лек за душу и тело*, која нас упознаје са значајем библиотерапије у библиотечарству и изванредан је водич у овој области.

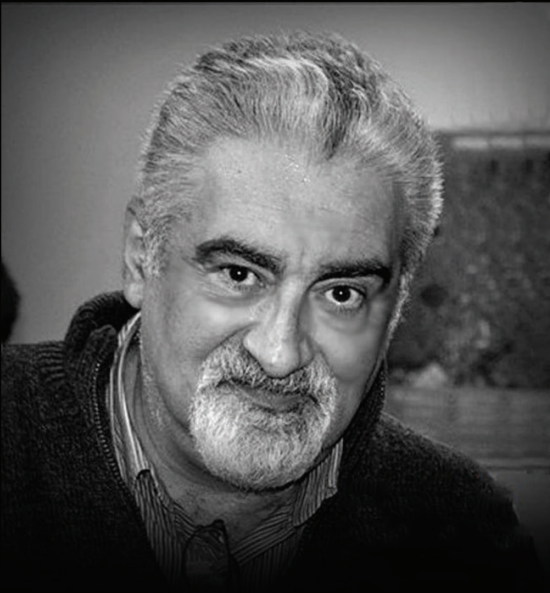
Чланови редакције и њихови стални сарадници, уз велику посвећеност, раде на представљању овог стручног часописа. Постављањем часописа у PDF формату омогућава се видљивост садржаја преко свих претраживача као и преношење информација у виртуелно окружење. Поред овог, свакако најважнијег задатка часопис *Корак библиотеке* представља значајан допринос за српску периодичку, која налази пут до све ширег круга читалаца.

Валерија Стефановић
*Народна библиотека „Досићев Обрадовић”,
Нови Пазар*

1 Линк до извора: <https://korakbiblioteke.biblioteka-uzice.rs/>

2 Весна Милосављевић и Александар Димитријевић, „Карактеристике фонда периодике НБ 'Стефан Првовенчани'”, *Колекција јериодике у српским библиотекама. Дани мајичних библиотека Србије 2015 Библионет* (Београд: Заједница магичних библиотека Србије; Ужице: Народна библиотека Ужице, 2015) :145-160.

3 Славица Младеновић и Снежана Радовић, „Уђите без куцања”, *Колекција јериодике у српским библиотекама. Дани мајичних библиотека Србије 2015 Библионет* (Београд: Заједница магичних библиотека Србије; Ужице: Народна библиотека Ужице, 2015) : 116-123.

IN MEMORIAM БОШКО ПРОТИЋ (1960–2021)

Рођен је 6. октобра 1960. године у Крагујевцу, у грађанској породици професора српскохрватског језика и књижевности Љиљане Живадиновић и Малише Протића, који је професуру заменио радом у Културно-уметничком друштву „Абрашевић”, где је као директор више од три деценије посветио неговању традиционалне културе.

Име је добио по Бошку, деди по мајци, који је био свештеник. Одрастао је и образовао се у родном граду. Родитељи интелектуалци наменили су му будућност правника, али је он члановима и параграфима закона окренуо леђа и пре но што је закорачио у њих. Онако спонтано, како је само он знао, децембра 1985. године заменио их је библиотеком и књигама, програмима за обраду књига и прелом текста и лапидарно говорио о војсци, Билећи, љубави... У Народној библиотеци „Вук Караџић” у Крагујевцу, на различитим пословима, радио је, без прекида до 31. марта 2018. године, пуне 33 године.

Бошко је био шеф Одељења електронске обраде више од 25 година. Обдарен многим талентима, волео је да истражује и покреће; био је дигитални *spiritus movens* наше куће – први је савладао, а затим и све колеге обучио да раде у програму BIBLIO/ISIS, а затим и једно време одржавао овај оперативни библиографски програм. Био је и дугогодишњи графички уредник издавачке делатности Библиотеке, чији потпис носе бројне публикације, часописи *Кораци* и *Крагујевачко чинџалишиће*, каталози, плакати...

Као завичајни писац објавио је више публикација: *Недом између дедема*, *Мала за у џеј*, *Лейџир на дајонетију Јеротија Павловића*, *Лейџир на шестотију Косаре Павловић*, *Пссст! Део 1, Долазак вилењака*, био аутор бројних презентација приказаних на стручним скуповима и радова објављених у библиотечким часописима.

Својим гласом и изузетном дикцијом давао је посебан печат свакој манифестацији у којој је учествовао.

Рођени Крагујевчанин, волео је свој град и људе у њему.

Памтићемо га као посебног и другачијег, вечног дечака и занесењака.

„Пссст! Део последњи. Одлазак вилењака...”

ЖИВОТ ЈЕ ЛЕП

Бошко је ушао у мој живот спонтано, средином седамдесетих година када је, као добар друг моје старије сестре, школске 1975/76. у првом разреду Прве крагујевачке гимназије, са њом делио клупу. Мени, дванаестогодишњој девојчици, поклонио је карту за концерт „Абрашевића” који се одржавао у дворани „Шумадија”. Не знам да ли зато што никада до тада нисам била на концерту неког КУД-а или због витког, црноког момка крупних црних очију – Бошка, који је играјући сплет игара из Србије на бини доминирао – ја још увек памтим сваки детаљ са тог концерта.

Од тада, време је протрчавало поред нас, а ми га понекад сустижали – на корзоу, код Центротекстила, испред Гимназије док смо чекали да уђемо у позориште на чије представе су тада гимназијалци редовно ишли, а и ја са њима, поносна што сам, иако млађа, често у друштву гимназијалаца – и Бошка; у Библиотеци када смо давне 1986. постали колеге; на некој, не сећам се којој, манифестацији када је сео за клавир и прстима који никако нису одавали пијанисту, без грешке одсвирао „За Елизу”; на путовањима у Грчку које је организовао за нас, своје колеге; док смо се расправљали око уношења исправки у *Крагујевачко чинџалишиће* које је графички уређивао. У сећању је остала и промоција његове књиге *Мала за у џеј* када је, шеретски, испевао оду мом ајвару и џему

од кајсија које сам, у украсним теглицама, понела као декорацију и оставила му за дегустацију.

И док се сећам свега, свуда титра његов шетерски осмех и понека ласцивна опаска. И тумачења Фројда на, само њему, својствен начин.

На рођендан, 6. октобра, на свом Фејсбук профилу објавио је: „Идем, корачам, мрштим се и осмехујем... ! Има ко зна докле ћу овако да пешачим – а мене то много и не занима. Важније је да се путује него пристигне на одредиште (оно је, бар, за све исто)! Када саберем: игре и игрице, љубави и сласти, стрепње, писма из војске, радости створеног али и горчину свега промашеног, када на то додам ратове, инфлације, експресну вариола веру па и ову давеж корону, све страхове који су ме паралисали и усхићења што су давала крила... – па, људи моји, ово је (сума сумарум) нешто баш лепо!

ЖИВОТ ЈЕ ЛЕП!

Да ли је могао да буде лепши? Наравно!

Са друге стране: могло је и одавно да га више не буде или да донесе још више патње и бола (хвала му што није)?!

Овакав, какав се догађао – мој је! И леп! Не жалим се!

И сви ви у њему који постојите, сви сте ми лепо. Свако на свој начин. Неко као доживотно пријатељство зачето у давној прошлости а неко и као сличица са ФБ профила.

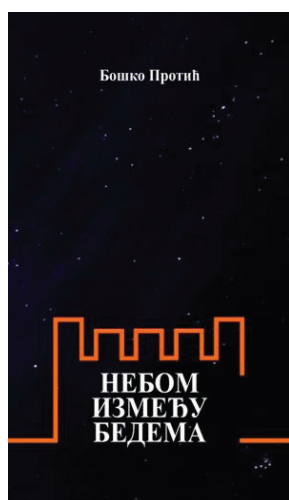
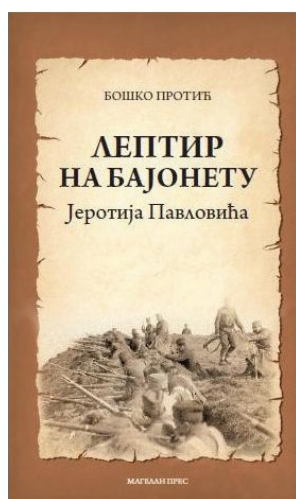
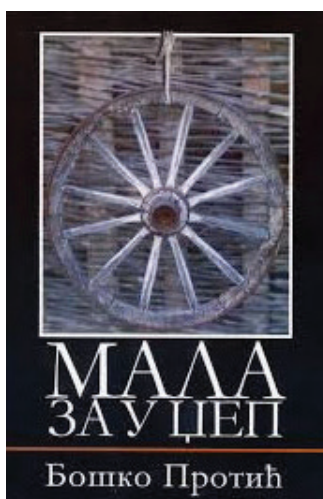
Крећем у ту 62. да видим чега све лепог тамо има!!!”

Није стигао да завири у 62. годину. Прерано је отишао 26. октобра, на мој рођендан. И није дочекао да види своју причу *Мука њо Миловану* одштампану у збирци најбољих радова са Порталибрисовог конкурса за 2021. годину – „Велики српски XIX век”.

Упорно се трудећи да докаже да „с временом не пролази његово време”, оставио је исписане странице објављених и необјављених рукописа. Марку и Вуку на понос.

Гордана Вучковић

Народна библиотека „Вук Караџић“, Крајеваци

ЈАВНЕ БИБЛИОТЕКЕ У ШУМАДИЈСКОМ ОКРУГУ 2021. Осврт на рад општинских јавних библиотека у време пандемије

Заједнички именитељ у мрежи јавних библиотека Шумадијског округа и на крају ове године остаје стручан и марљив рад запослених, праћен ентузијазмом који је, то је већ општепознато, утемељен у скоро све делатности у култури. Лоше стране шумадијског библиотекарства и даље су недовољан број стручних радника, скучен простор и набавка библиотечке грађе која ни у једној библиотеци није досегла препоручене стандарде. Ако се подсетимо да су кадар, простор и грађа – основни постулати у раду сваке организоване библиотечке збирке, онда се може рећи да јавно библиотекарство у Шумадији опстаје на стручном знању и ентузијастичкој посвећености послу. Можда је најтачније рећи да библиотекари свесрдно и мисионарски посвећено негују и шире истинске културне вредности, чиме уважавају како оне који пишу, тако и оне који читају. Рад са корисницима, програмске активности и текући стручни послови обављани су на већ устаљени начин, искуснији у раду у пандемијским околностима.

Најважнији недостаци у функционисању библиотека односе се на управне поступке који се већ годинама не обављају у складу са законским прописима, а у надлежности су оснивача одн. општинске самоуправе или управног одбора појединих библиотека. У Народној библиотеци „Свети Сава” у Аранђеловцу руководеће послове обавља дипл. библиотекар Биљана Радашиновић, преузимајући одговорност у раду своје библиотеке у својству вршиоца дужности директора – од 2015. године. Ова формалност у пракси се не одражава на квалитет рада Библиотеке, јер је Б. Р. стручни радник са вишедеценијским искуством – међутим, имајући у виду да је мандат вршиоца дужности директора законски ограничен на једну годину, јасно је да је оваква позиција руководиоца библиотеке – преседан без премца. Због овакве управно-правне нерегуларности у раду, ова библиотека јединствена је у Шумадијском управном округу. Статути, као основна и најважнија правна акта установе, друга су неуралгична тачка јавних библиотека у Шумадији: неусаглашени са Законом о библиотечко-информационој делатности и потоњим изменама и допунама везаним за измене и допуне Закона о култури (Службени гласник 72/09, 13/16, 30/16) још увек су на снази у три општинске библиотеке:

Народној библиотеци „Свети Сава” Аранђеловац и Општинској библиотеци „Слово”, Лапово. Неприлагођеност статута са актуелним законима у делатности у корелацији су са неажурношћу управних одбора ових установа, одн. у вези са лаконским односом локалних самоуправа према својим библиотекама.

У другој пандемијској години општинске библиотеке су обављале делатност у свим сегментима, при чему је редукован број програма са физичким присуством публике. Значајно је појачана активност на друштвеним мрежама и у електронској комуникацији са корисницима. Проблем са простором почели су да решавају у Народној библиотеци „Вук Караџић” у Баточини, за свој огранак у Бадњевицу. Захваљујући подршци свог оснивача, органима управе Општине Баточина који су обезбедили сву потребну грађевинску и пројектну документацију, Библиотека је добила позитиван одговор на међународном конкурс Републике Турске, па се током наредне године очекују радови на реконструкцији објекта који се налази у дворишту сеоске школе, тачније подручне јединице ОШ „Свети Сава” из Баточине. Кућа која је коришћена као стамбени простор за сеоског учитеља у добром је стању, и уз неопходне грађевинске радове, обезбедиће се функционалнији простор са бољим условима за кориснике, смештај фонда и рад библиотекара. Премештај огранка из простора који је претходних година лимитирао рад овог огранка, поготово у зимском периоду, Библиотеци ће омогућити да оствари своје планове у вези са услугама и програмским активностима. Село Бадњевац спада у једно од већих и развијенијих села у овој општини, а његови житељи показују неопходну виталност на којој и опстаје рад овог огранка.

Током турбулентне пандемијске године, библиотекари су имали више времена да се баве завичајном културом. Готово да није било библиотеке која се није бавила издавачком делатношћу. У Аранђеловцу је објављена једна монографска публикација: *Буковик: село које је додијело траг* аутора Радомира Р. Милошевића и Владимира Р. Милошевића. Библиотека у Баточини објавила је монографску публикацију *Лейхойис основне школе, села и вароши Баточине 1855-1960*; Центар за

културу и библиотека Кнић објавио је две публикације: књигу апстрактата радова са манифестације „Гружански филозофски сусрети” *Дух, душа и материјални свет* и каталог изложбе *Живадин Стевановић*. Општинска библиотека „Слово” из Лапова објавила је 3 монографске публикације: *Од А до Ш* (2. доп. изд.) Јовице Николића, *Успомене из кофера* Снежане Тошић и *Причу о змају са Рибња* Стевана Стефановића; периодична издања: четири броја *Листа за дидлошкекарство, књижевност, културу и завичајност – Слово о Лайову* и један суиздавачки пројекат у сарадњи са Академијом друштвених наука из Бијелог Поља и Музејом града Зенице *Споје у времену, Древни Илири и њиховима Илира*. Народна библиотека „Радоје Домановић” из Раче имала је једно монографско издање, књижевно-есејистичку студију *Документи: оледала прошлости* завичајног аутора Малише Станојевића.

ВЕСТИ

ОПШТИНСКЕ БИБЛИОТЕКЕ

У Народној библиотеци „Радоје Домановић” у Рачи директорка Катарина Павловић (именована за директора на четворогодишњи мандат, почев од 13.11.2018) прекинула је радни однос, након чега је Општинско веће Општине Рача, у својству оснивача Библиотеке, 28. октобра т.г. донело решење о именовању вршиоца дужности директора Бр. 020-121/2021-I-01. На мандат од годину дана именована је Маја Ветровић, мастер професор француског језика и књижевности, почев од 1. новембра 2021.

СТРУЧНИ СКУПОВИ

На 7. Округлом столу завичајних одељења у организацији Библиотеке „Вук Караџић” из Пријепоља нашу библиотеку представљао је директор Мирко Демић, излагањем рада *Библиотека као издавач/суиздавач, аутор/коаутор публикација завичајних аутора и завичајних тема*, у својству коаутора са Горданом Вучковић и Маријом Ракић Шаранац.

На Жичком сабору библиотекара у орг. НБ „Стефан Првовенчани” из Краљева и НБ „Душан Радић” из Врњачке Бање, на тему *Библиотеке и културни туризам*, директор Мирко Демић презентовао је рад *Ђура Јакшић и Крајујевац*, у својству коаутора са Татјаном Јанковић.

На 15. стручно-научном скупу Заједнице матичних библиотека „Библионет” (9–11. септембра у Лесковцу) на тему *Библиотека од куће – изазови*

и могућности организације дидлошких услуга, Сања Живковић и Анђела Огњановић изложиле су рад *Дидлошке платформе – виртуелни простор културних програма у НБ „Вук Караџић” шоком пандемије*.

У децембру смо са Библиотекарским друштвом Србије и Универзитетском библиотеком из Крагујевца били суорганизатори 18. конференције Друштва, у хибридном формату, на тему *После 2020: нове прилике и перспективе*. Наша библиотека дала је допринос излагањем два рада: у оквиру 1. радне сесије *Партнерства и развој*, Гордана Вучковић и Марија Ракић Шаранац представиле су рад *Сарадња Завичајног одељења са истраживачима и колекционарима – добар пут ка њиховој завичајне збирке*. На 4. радној сесији *Услуге и садржаји у онлајн окружењу* у својству аутора пројекта реализованог уз подршку МКИ РС, излагали су Анђела Огњановић и Никола Станковић, на тему *Полег у будућности – Електронске књиге*.

СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ

Друга пандемијска година није нам омогућила ни елементарне услове за побољшање квалитета рада и унапређење стручног знања. Будући да у понуди није било нових акредитованих семинара, а епидемиолошка ситуација ескалирала је до мере која је озбиљно угрожавала рад запослених и функционисање служби, и уз ограничавање броја присутних у затвореном простору, ове године у потпуности смо се пребацили у виртуелни учионачки простор.

Семинар на тему *Медијска писменост за зрело доба* чији је први део одржан 17. маја ове године завршен је конференцијом путем Зум платформе 22. септембра 2021. На конференцији су представљене активности спроведене у библиотекама од маја до септембра, као и планови за наредни период. Учествовале су библиотеке из Суботице, Љига, Крагујевца, Ваљева, Сомбора, Осечине, Врњачке Бање и Кладова. Наша библиотека представила је своје активности и планове кроз десетоминутни филм чији су аутори Сања Живковић, Никола Станковић, Марија Ракић Шаранац, Гордана Вучковић и Анђела Огњановић.

Наши библиотекари слушали су три једночасовна вебинара у организацији БДС: *Стратешки менаџмент у јавним библиотекама* (29. септембра, аутор: Бојана Грујић, Градска библиотека у Новом Саду), *Усклађивање организације и систематизације рада у јавним библиотекама* (22. октобра, аутор Милица Кирћански, Градска библ. у Новом Саду) и *Са књигама на е: е-књиге и електронска издајница у библиотекама* (10. новембра, аутор

Богдан Трифуновић, Градска библ. „В. П. Дис” у Чачку). Констатујемо да стручни радници шумадијских јавних библиотека, и поред јасне потребе и жеље за перманентном едукацијом, нису имали прилике да остваре законску обавезу 6 годишњих сати стручног усавршавања. Ипак, захваљујући настојању БДС и несебичном дељењу искуства наших колега из наведених јавних матичних библиотека – успели смо да очувамо ту струковну ватрицу која одржава наду да ћемо у наредној години имати више прилика за усвајање нових знања и вештина, толико потребних у нашем раду.

ПРОЈЕКТНА ДЕЛАТНОСТ

Министарство културе и информисања Републике Србије је на конкурс за суфинансирање пројеката у култури подржало 4 пројекта наше библиотеке: *Израда веб и мобилне апликације за покретање позајмице и читање електронских књига* (Област: Библиотечко-информациона делатност), *Пројекти Крајувачког читалишта (1854-1858) и најстарија инвентарна књига Народне библиотеке „Вук Караџић” у Крајувцу (1878) : читања архивске грађе* (Област: Откривање, прикупљање, истраживање, документовање, проучавање, вредновање, заштита, очување, представљање, интерпретација, управљање и коришћење архивске грађе), *Часопис Корац* (Област: Издавачка делатност – периодичне публикације из области умет-

ности и културе) и *Матичне функције* (Област: Културно наслеђе и библиотечко-информациона делатност).

Виолета Јовичинац Петровић
Народна библиотека „Вук Караџић”, Крајјевац

In memoriam Александар Ђоковић (1967-2021)

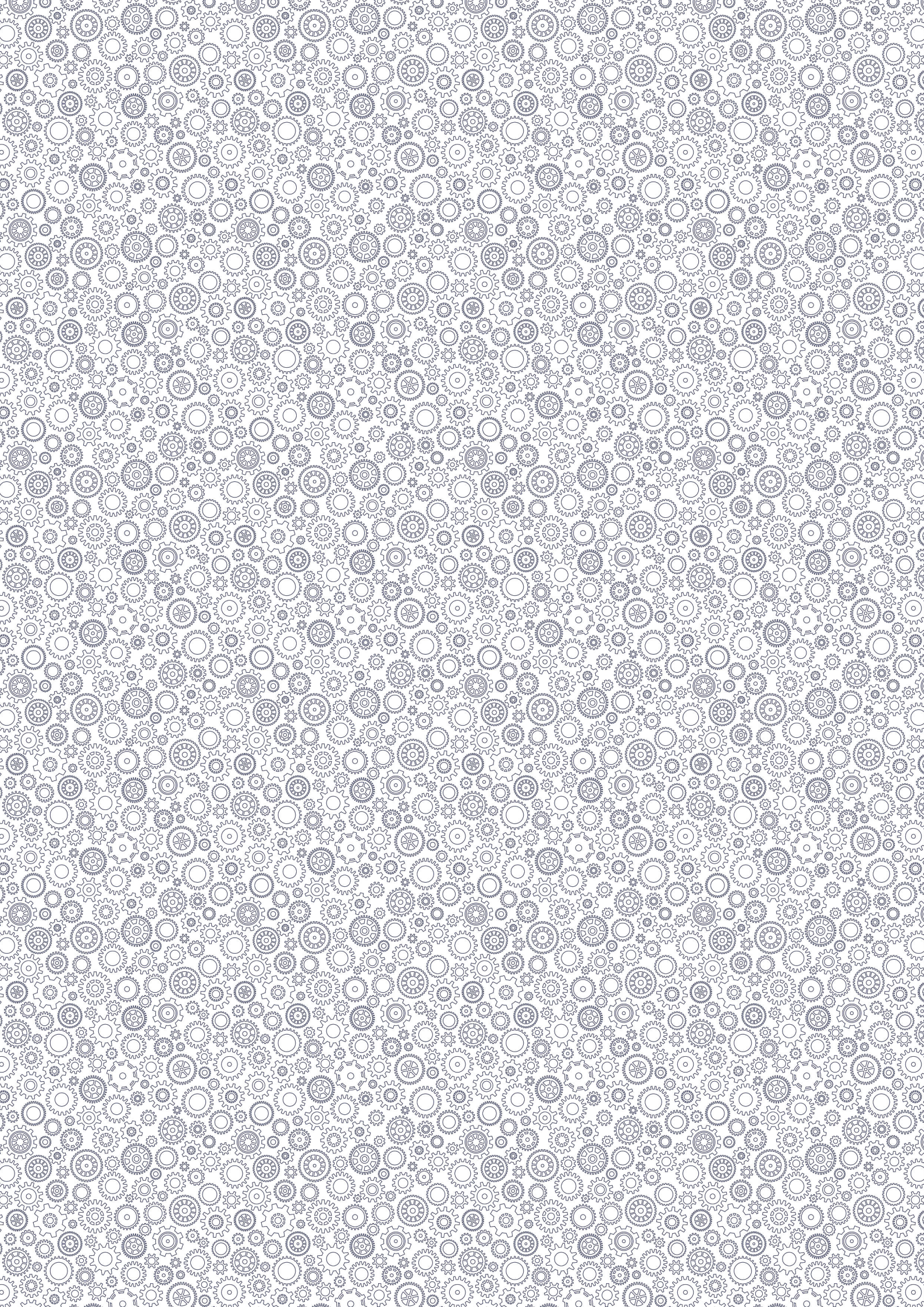
У Крајјеvcу је после краће болести 2. новембра преминуо Александар Ђоковић, пријатељ и сарадник Библиотеке, први графички уредник обновљеног часописа за књижевност, уметност и културу *Корац*. У току своје професионалне каријере био је графички уредник и креатор ликовног идентитета у издавачким кућама „Светлост” и „Корац”. Једно време био је и на месту директора „Корака” и омогућио да ова издавачка кућа опстане и прерасте у Установу културе „Корац”.

Многа репрезентативна издања крајјевачке културе носе његов „графички печат”. Уредио је и опремио капитална дела и књиге попут: сабраних дела Видосава Стевановића, сабраних дела Радоја Домановића, фотомонографија *Само Крајјевац, Крајјевац, завичај модерне Србије*, низ издања др Верољуба Трифуновића о урбанизму и архитектури Крајјеваца и бројне монографије добитника Статуете „Јоаким Вујић” крајјевачког Театра, Кола српских сестара...

Био је најпродуктивнији графички уредник код нас и само у последње три године урадио је и опремио преко 70 књига са завичајном тематиком. У свом дугогодишњем раду дао је немерљив допринос култури књиге и издаваштва код нас увек инсистирајући на правим, не само графичким, вредностима.

Алексић Бранко (Крагујевац), Алексић Јана (Београд), Амићић Александар (Крагујевац), Андрејевић Ружица и Александра (Крагујевац), Андрић Петар (Београд), Антић Котур Милка (Крагујевац), Антонијевић Саша (Крагујевац), Баклижа Мина (Крагујевац), Баклижа Мирко (Крагујевац), Батавељић Драган (Крагујевац), Божовић Гојко (Београд), Борић Александар (Крагујевац), Брадић Небојша (Београд), Брацановић Н. Слободан (Звечан), Брђанин Бајовић Бранко (Република Српска), Валенда Јулијана (Крагујевац), Васиљевић Душан (Крагујевац), Васић Љубица (Београд), Васић Радован (Петровац), Величковић Драгослав (Крагујевац), Вељковић Андра М. (Крагујевац), Вуковић Марко (Норвешка), Гавриловић Саша (Смедерево), Гароња Славица (Крагујевац), Глишић Ненад (Крагујевац), Глишић Снежана (Крагујевац), Грујић Петар (Београд), Демић Мирко (Крагујевац), Денић Милена (Крагујевац), Димитријевић Милан С. (Београд), Ђорђевић Душан (Крагујевац), Ђорђевић Душко (Крагујевац), Ђорђевић Страхиња (Крагујевац), Ђукић Срећко (Крагујевац), Ерац Димитрије (Крагујевац), Живановић Светлана (Крагујевац), Живковић Дубравка (Крагујевац), Живковић Ненад (Крагујевац), Жикић Љубица (Крагујевац), Здравковић Драгомир (Крагујевац), Зеленкапић Славимир Ј. (Крагујевац), Илић Александар (Крагујевац), Илић Милош (Крагујевац), Јаковић Сунчица (Рума), Јанковић Татјана (Крагујевац), Јањић Добровоје (Крагујевац), Јањушевић Александар З. (Крагујевац), Јашовић Голуб (Крагујевац), Јевтовић Јелена (Крагујевац), Јовановић Зоран (Крагујевац), Јовановић Тања (Крагујевац), Јоковић Љиљана (Београд), Јоковић Славица (Крагујевац), Јоксимовић Горан (Крагујевац), Карајовић Јована (Крагујевац), Кокир Јелена и Јасна (Крагујевац), Копривица Мишо (Крагујевац), Косановић Богдан (Нови Сад), Лазендић Слободан (Добој), Лазић Љиљана (Крагујевац), Лукић Гордана (Крагујевац), Лукић Татјана (Крагујевац), Луковић Слободанка (Крагујевац), Максимовић Весна В. (Крагујевац), Марковић Живота Пушкин (Крагујевац), Марковић Јасмина (Крагујевац), Марковић Милић (старшина Старе цркве, Крагујевац), Матић Гордана (Крагујевац), Матовић Зоран (Крагујевац), Мијаиловић Милена (Крагујевац), Милићевић Владо (Крагујевац), Милојевић Марко (Београд), Милојевић Стефан (Крагујевац), Недељковић Петар (Крагујевац), Недељковић Снежана (Кнић), Ненезић Наталија (Београд), Нешић Лаура (Крагујевац), Никвул Ана (Младеновац), Никодијевић Наташа (Крагујевац), Николић Ленка (Крагујевац), Нинић Радосава (Крагујевац), Обреновић Милан Љ. (Крагујевац), Обрић Ленка (Крагујевац), Окиљевић Маја (Крагујевац), Павловић Весна (Крагујевац), Пајић Тања (Крагујевац), Перовић Јована (Крагујевац), Петковић Неда (Крагујевац), Петровић Вера Ц. (Београд), Поповић Александар (Нови Београд), Радаковић Петар (Крагујевац), Радовановић Бориша (Крагујевац), Радовановић Мила М. (Крагујевац), Радоњић Милан (Крагујевац), Радосављевић Драган Сима (Крагујевац), Радосављевић Радоје (Обреновац), Радосављевић Стефан (Крагујевац), Радошевић Петровић Здравка (рођ. у Крагујевцу), Рајчевић Балша (Београд), Рамовић Ивана (Крагујевац), Ракић Шаранац Марија (Крагујевац), Савић Весна (Крагујевац), Савић Даница М. (Београд), Симић Мирослав Ж. (Драгово, Левач), Симовић Каја (Крагујевац), Сорак Зорица (Крагујевац), Станковић Маја (Крагујевац), Станковић Милица (Крагујевац), Станковић Ненад (Крагујевац), Стевановић Миланка (Крагујевац), Стевановић Милица (Крагујевац), Степановић Илија (Крагујевац), Страхињић Марија (Крагујевац), Тадић Коста (Београд), Теофиловић Никола (Крагујевац), Тимко Јелена (Крагујевац), Тирић Граовац Тања (Крагујевац), Угричић Сретен (Београд), Урошевић Драгана (Крагујевац), Филиповић Борка (Крагујевац), Хаџи Бјелић Љубисав Морачки (Подгорица), Цатић Славица (Крагујевац), Цвјетковић Биљана (Крагујевац), Чобановић Горана (Крагујевац).

D. R. Gilbert centar group doo (Београд), Ваишнавска верска заједница – Iskcon (Суботица), Вртић „Лептирић” (Крагујевац), Галерија РИМА (Крагујевац), Градска народна библиотека „Жарко Зрењанин” (Зрењанин), Градска библиотека (Панчево), Дан-Граф (Београд), Делегација Европске уније у Републици Србији (Београд), Делта холдинг (Београд), Делфи књижаре (Београд), Дневни лист „Данас” (Београд), Друштво српских домаћина (Београд), Духовни луг (Крагујевац), Егал (Крагујевац), Економски факултет (Крагујевац), Институт за историју оглашавања (Београд), Институт за историју социолошка истраживања Филозофског факултета (Београд), ИП Бабун (Београд), Јавна библиотека „Бора Станковић” (Врање), Канцеларија Савета Европе (Београд), Клуб младих особа са инвалидитетом (Крагујевац), Књижевна заједница (Крагујевац), Књижевна заједница (Пожаревац), Културни центар „Никола Ђурковић” (Котор), Културни центар „Рибница” (Краљево), Лагуна (Београд), Макарт (Београд), Матична библиотека „Љубомир Ненадовић” (Ваљево), Матична библиотека „Светозар Марковић” (Зајечар), Народна библиотека Србије (Београд), Народна библиотека (Ужице), Народна библиотека „Радоје Домановић” (Лесковац), Народна библиотека „Раде Драинац” (Прокупље), Народни музеј (Зрењанин), Народни музеј (Краљево), НВО Академија друштвених наука (Бијело Поље), Нишки културни центар, Новинска агенција Републике Српске СРНА (Бања Лука), Одбор за просвету и културу Епархије пожаревачко-браничевске (Пожаревац), Општинска библиотека „Слово” (Лапово), Правни факултет (Крагујевац), Природно-математички факултет (Крагујевац), САНУ (Београд), СКЦ (Крагујевац), Сигма превент (Врњачка Бања), Спомен-парк „Крагујевачки октобар” (Крагујевац), Српско културно друштво „Просвјета” (Загреб), СУБНОР (Крагујевац), Универзитетска библиотека „Светозар Марковић” (Београд), Установа културе „Кораци” (Крагујевац), Филозофски факултет, ФИЛУМ (Крагујевац), Фондација Новак Ђоковић, ЦЗНТК „Абрашевић” (Крагујевац), Центар за историјску географију и историјску демографију (Београд), Центар за културу „Градац” (Рашка), Центар за културу „Зоран Радмиловић” (Зајечар), Центар за културу (Пожаревац), Центар Руског географског друштва у Србији (Београд), ЦЗРУСЗ „Кнегиња Љубица” (Крагујевац), Шумадијска епархија (Крагујевац).

01001011 01110010
01110101 01101010
01100001 01100011

01100011 01101001
01101100 01101001
01100101